

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

VEŠTNIK

11
2023

130

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 770350 434008

4,40 €

TEMA MESECA
Trekingi

Z NAMI NA POT
**Okolica
Škofje Loke**

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – IZDELEK MESECA DECEMBRA

V ZASNEŽENE GORE, IZBIRNI VODNIK, Gorazd Gorišek

V vodniku je predstavljenih 55 tur, namenjen pa je širšemu krogu uporabnikov. Predstavljeni so lažji sredogorski vrhovi, za gorniške sladokusce pa je opisanih tudi nekaj zahtevnejših visokogorskih tur. Razveselili se ga bodo tudi samostojni planinci, ki bi radi vrhove, ki so jih dosegli v koprnih razmerah, obiskali tudi v snegu.

Format: 130 x 210 mm, 200 stani, integralna šivana vezava

CENA: V času od 1. 12. do 31. 12. 2023 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 30-odstotnim popustom: 18,83 €* (redna cena: 26,90 €*).

**DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.*

KVIZ PLANINCI, Drži ali ne drži?

Izvirna in hitra igra za dva igralca, ki združuje znanje, sklepanje, taktiko in nekaj sreče.

Navdušila vas bo z inovativnim načinom igranja in je primerna tako za otroke kot odrasle. Izvedeli boste več kot 100 dejstev o planinstvu in hribih s kar štirih različnih področij – planinske kulture in zgodovine, planinskih poti, gorske narave ter varnosti v gorah.

CENA: 11,90 €

VABLJENI K NAKUPU!

INFORMACIJE · NAKUP · NAROČILA

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje. 123. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJI SODELAVCI

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik, Miha Pavšek

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4200 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS
IBAN: SI56 6100 0001 6522 151
SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 44 EUR, 68 EUR za tujino, posamezna številka 4,40 EUR, poletna številka 4,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika (33,00 EUR). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

Mišelj vrh nad Velim poljem

Foto Dan Briški

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Molzemo osla v sito

Leta 2019 je pri Planinski založbi izšel odličen gorniški vodnik *Dolomiti po dolgem in počez* priznanega avtorja Andreja Mašera. Vodnik je že dolgo razprodan, kar kaže, da je naletel na ugoden odziv. Ravno zato v letu 2024 pripravljamo dopolnjen ponatis. V vodniku je predstavljenih 60 ciljev, od najlažjih do najzahtevnejših. Ali si lahko predstavljate vodnik po Dolomitih, v katerem ne bi bil opisan vzpon na Veliko Cino? Priznajte, da težko. Ali pa, da ne bili predstavljeni Monte Cristallo, Sorapiss, Sassolungo, Monte Pelmo, Monte Cridola, Monte Duranno ...? Kakšen bi bil videti tak vodnik? Ali bi bil brez teh in še nekaterih drugih, ki jih nisem navedel, še zanimiv za bralce, uporabnike? Kako bi razumeli avtorja, če teh ciljev ne bi uvrstil v svoj vodnik? Saj vendar ljudje hodijo na vse te gore in še vrsto drugih! Odgovorite si sami.

Na nekem obskurnem forumu skupine, kai naj bi razpravljala o alpinizmu, na družbenem omrežju, ki je – kot je na zadnjem sestanku uredništva *Planinskega vestnika* povedal povabljeni poznavalec tega področja – namenjen le še starejšim generacijam, že dlje časa poteka razprava o tem, da v gornjskih vodnikih ne bi smeli biti predstavljeni opisi alpinističnih smeri. Kolega Mašera je seveda v svoj vodnik vključil vrsto takšnih, ki bi jih lahko šteli za alpinistične vzpone, a jih je tam imenoval preprosto – vodniška tura. Saj je v tujini vendar popolnoma jasno – če na te vrhove ne zmoresš sam, greš pač z gorskim vodnikom. No, kot kaže, to pri nas še vedno ni priznana praksa, ki bi jo nekateri zmogli osvojiti.

Odkar sem napisal svoj prvi vodnik po gorah (v pripravi je deseti), se na raznovrstnih forumih pojavljajo komentarij »poznavalcev« o vsem mogočem, pri čemer včasih prav iščejo »dlako v jajcu«. Spomnim se, ko se je kolega Marjan na nekem vodniškem tečaju leta 1999 prav prisrčno pošalil na račun mojega prvega vodnika po brezpotjih: *Kaj bomo pa zdaj, ko si opisal vse romantične (uporabil je še sočnejši izraz) place v gorah? Kam jih bomo pa zdaj peljali?* Brezpotja so moj najbolj prodajani vodnik, v 23 letih je izšlo pet dopolnjenih izdaj, ponatisov pa je bilo še več. Ljudem je očitno preprosto »sedek«. Ob prvi dopoljnjeni izdaji leta 2009 se je na znanem gornjskem forumu spet nekdo obregnil, tokrat ob podnaslov *Najlepše neoznačene poti slovenskih gora*. Kako poti, če je naslov *Brezpotja*? Ja, mišljeno je seveda v prenesenem pomenu, ne dobessednem: *pot*, o kateri je pisal Nejc Zaplotnik. Pot kot cilj, ne kot steza. In tudi pot kot hoja. Publicist Mitja Košir je to na forumu lepo pojasnil, kolega Mašera pa je bil še sočnejši: *Skoraj ob vsakem izidu kakega novega vodnika v slovenskem jeziku, še preden ga je kdo sploh imel v roki, se pojavijo neke efemerne pripombe, ki skušajo na vsak način knjigi zmanjšati vrednost in pomen. Namesto da bi se novega vodnika znanega in priznanega avtorja razveselili in pozdravili, "molzemo osla v sito".*

Gorništvo in alpinizem danes nista enaka, kot sta bila pred dvajsetimi, tridesetimi leti. Vse se spreminja, ljudje so danes bolj pripravljeni in sposobnejši, kot so bili nekoč. S tem vstric morajo tudi vodniki. Če se je v času, ko sem opravljal izpit za alpinista, še štel vzpon po *Kratki nemški v Triglavski steni* kot možna tura za pristop k izpitu, se danes ne več – ker je prelahka. Vodnik *Julijske Alpe. Severni pristopi* avtorja Tineta Miheliča opisuje vrsto najzahtevnejših vzponov, pa nima nikjer navedene alpinistične smeri, tudi na Visoki in Srednji Rokav ne. Zakaj? Ker je bilo za Tineta, ki je bil svoje čase vrhunski alpinist, to *res* brezpotje. Omenjeni dolomitski vzponi so za alpiniste nekaj podobnega, kot so dostopi do samih smeri. Sam v vodnikih takšne ture sicer še vedno poimenujem alpinistične, to pa zato, da uporabniki opisanih tur ne bi podcenjevali. Toliko v pojasnilo.

Na področju gorništva je ogromno dobrih zgodb. Veliko dobrega lahko naredimo tako zase kot za druge. Področij, na katerih smo lahko dejavni in se izkažemo, je nešteto, od urejanja poti, koč, dela z mladimi, na področju vzgoje in izobraževanja, varovanja narave, reševanja v gorah ..., ja, in tudi na področju publicistike. Odkar so se razpasli vsakovrstni forumi na spletu ali družbenih omrežjih, kjer je možno komentiranje, se kaže odziv, ki ni vedno pozitiven. Mi, ki delujemo na področju publicistike, smo prepričani, da smo del – dobrih zgodb. O tistih na forumih, ki ne naredijo prav veliko z dejanji, ampak (nič) le z besedami, pa nisem ravno prepričan.

Vladimir Habjan

UVODNIK
1 **Molzemo osla v sito**

Vladimir Habjan

TREKING
4 **U deželi nomadov**

Katja Petrovec

TREKING
14 **Tisoč obrazov Nepala**

Nika Smole

INTERJUJ
22 **Veronika Hladnik Zakotnik**

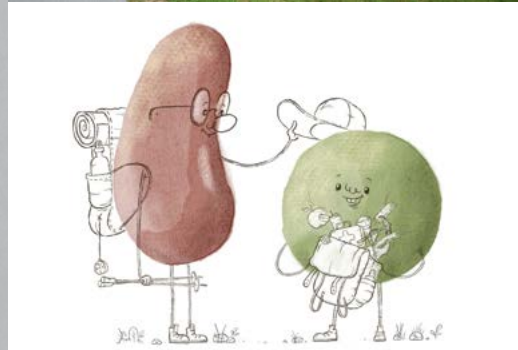
Mateja Pate

DVOJNO DOŽIVETJE
28 **U objemu trentske divjine**

Brane Pahor

Z NAMI NA POT
32 **Srednjeveško mesto v objemu hribov**

Andreja Erdlen

PLANINČKOV KOTIČEK

41 **Fišolček in grahek v orlovem gnezdu**

Dino Bolčina

OBLETNICA

44 **U skrbi za naravo smelo naprej**

Katja Željanc

SPOMINI

47 **Dolgoletna prijatelja**

Dušan Polajnar

RAZMIŠLJANJE

50 **Zakaj hribi?**

Matevž Kožman

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA

53 **Irena Mušič Habjan**

STRIP

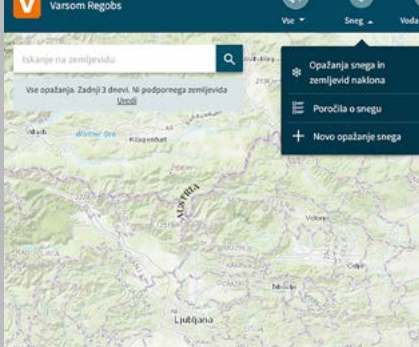
54 **Vodnikov dom**

Urška Godec,
Matjaž Bertonec

UREME

56 **Za boljšo oceno nevarnosti snežnih plazov**

Veronika Hladnik Zakotnik

DOŽIVETJE

59 **Gora počaka, nevihta pač ne**

Sandra Milič

LITERATURA

60 **Izbirni vodnik, ki ni samo to**

Andrej Mašera

62 **NOVICE IZ VERTIKALE**

65 **ŠPORTNOPEZALNE NOVICE**

66 **PISMA BRALCEU**

67 **LITERATURA**

74 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**

76 **U SPOMIN**

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI**

Katja Petrovec

V deželi nomadov

Kirgizija

*Prvi dan in kamp v
dolini Ak Suu
Foto Katja Petrovec*

Povprečna nadmorska višina Kirgizije, ki znaša okoli 2750 metrov, granitne gore, jezera in ledeniki, botrujejo, kot je v turizmu pač navada, da se je države prijelo ime Švica centralne Azije. A to je v resnici precej ponesrečena primerjava. Švico je tu komajda čutiti, zato pa vse kaj drugega.

Raje kot Kirgizija, kakor so državo imenovali Rusi, domačini slišijo, da njihovo deželo imenujejo Kirgizistan, čeprav marsikdo v zahodnem svetu ob končnici -stan za hip trzne, ko ga misel ponese v nemirne azijske dežele. Toda če kaj, potem po razpadu Sovjetske zveze Kirgizi iščejo svoje korenine in se vračajo k svoji identiteti – identiteti nomadov, ki je nista uspeli podjarmiti ne politika ne vera.

Od Biškeka do Karakola

Dušo nekdanje in do določene mere tudi današnje Kirgizije najlepše občutimo, če se po deželi podamo peš, z nahrbtnikom na ramenih. Kot nomadi, na nek

način, čeprav ima novodobno zahodno nomadstvo s kirgiškimi bolj malo skupnega.

V nekaj več kot 40-litrski nahrbtniku stlačiva vse, kar potrebujemo za mesec dni življenja, razpetega med zvezdami in širnimi zemeljskimi prostranstvi, med vrvežem velemesta in divjimi cestami, ki vodijo čez visoke prelaze in v najbolj oddaljene vasice. Šotor, toplo spalno vrečo in podlogo, gorilnik, kuhinjski pribor, pohodne čevlje in palice, oblačila za vroče celinsko in hladno alpsko podnebje ter vse nujno potrebne drobnarije, ki te na taki poti naredijo čim bolj neodvisnega in varnega. Deset kilogramov pokaže tehtnica na letališču, s tem minimalizmom sva zadovoljna.

September je v Kirgiziji še zelo vroč, a obenem lahko v gorah sneži in vleče mrzel veter, da ti odrevenijo vse štrleče okončine na telesu. Ravnina, kjer leži glavno mesto Biškek in ki se razprostira od kazahstanske meje na severu do roba gorovja Tjanšan na jugu, se tudi v začetku septembra segreje čez 35 stopinj Celzija. Močno onesnažen zrak, ki ga povzročajo predvsem izpuhi iz starih avtomobilov, naredi ozračje v glavnem mestu še bolj vroče in neznosno.

Prva dva dni preživiva v Biškeku, skoraj milijonskem mestu, ki je kot večina velemest tretjih držav nasprotij. Na eni strani blišč ter mestno središče z monumentalnimi spomeniki in državnimi stavbami, od katerih veje mogočnost in strahospoštovanje, na drugi strani pa je Biškek ena velika kirgiška vas. Z netlakovanimi pločniki in prašnimi, blatnimi ulicami, ki so le streljaj od mestnega središča. S hišami, za katere se zdi, da jih bo odpihnil malce močnejši sunek vetra, z nenormalno veliko avtomehaničnimi delavnicami in avtopralnicami, bazarjem, kjer se človek potopi v dušo mesta, s stojnicami s kirgiškimi tradicionalnimi pijačami, kvasom, bozom in še čim, od katerih ti marsikatera v hipu oživi črevesje, gnečo na cestah in prenatrpanimi avtobusi.

Z mešanimi občutki prvič zapustiva Biškek in ko se v mesecu dni še trikrat vrneva tja, se ti občutki postopno spremenijo v nekaj, čemur pravimo vzljubljenje. V Karakol se odpeljeva z maršrutko, ki je zagotovo najcenejši in najpopularnejši način javnega prevoza v državi. To so minibusi, ki odpeljejo, ko se povsem napolnijo, zato so vožni redi večinoma zgolj informativni. Loviva tisto ob pol enajstih, tam sva za vsak slučaj – kako naivno – 15 minut prej, a povsem brez potrebe, saj čakava še kakšno uro, da se napolni in odpelje.

Če kje človek spozna deželo, po kateri potuje, je to javni prevoz. Tam vidiš, slišiš, vonjaš in čutiš državo, v kateri si. Tam so vsi, od uradnikov, študentov, učiteljev do kmetov, upokojeincev, otrok ... Z nahrbtniki in svojim videzom postaneva kmalu zanimiva za ostale potnike. Nekaj jih pospravi pametne telefone in razvijemo tisto najosnovnejšo debato, ki jo lahko razvijemo jezikovnim preprekam navkljub. Večina jih razume in govori rusko, slovanska jezikovna skupina pa nas združi in poveže.

*Dolina Ak Suu in značilne smreke za gorovje Tjanšan
Foto Katja Petrovec*

Samota v dolini Bele vode

Kakšnih šest ur traja vožnja do Karakola, popularnega izhodišča za trekinge ob največjem kirgiškem jezeru Isik Kul na vzhodu države, ki je dolgo kakih 180 kilometrov in široko 60 kilometrov. Domačini ga radi poimenujejo kar kirgiško morje, saj velja za jezerom Titikaka za drugo največje visokogorsko jezero na svetu. Njegova južna stran privlači popotnike, pohodnike in alpiniste vseh vrst, saj se od tod v notranjost proti kitajski meji zajedajo številne visokogorske doline, dolge več deset in deset kilometrov, ki jih zaključujejo ledeniške gore, visoke med štiri in šest tisoč metrov. Večina jih nosi sovjetska imena, navsezadnje so bili Rusi tisti, ki so tu orali alpinistično ledino.

Karakol je tudi izvrstno izhodišče za prve korake raziskovanja gorovja Tjanšan, Nebeškega gorovja, ki se s Kitajske razteza čez celotno Kirgizijo do Uzbekistana in Tadžikistana. Tu je mogoče dobiti prav vse, kar človek potrebuje za treking, navsezadnje so pohodniki tisti, ki prevladujejo kot turisti v mestu. Ker imava vso potrebno opremo s sabo, v Biškeku pa sva kupila še plinske bombice in na njihovem planinskem uradu pohodne zemljevide, zvečer nakupiva le hrano za naslednje štiri dni.

Naslednji dan se ob nič kaj zgodnji uri z maršrutko za nekaj evrskih centov odpeljeva v vas Ak Suu. Prav na njenem koncu se v notranjost zajedata dve dolini, ena ob reki Arashan, druga ob Ak Suu. Obe sta dolgi in se končata pod visokimi ledeniški gorami, obe sta bogati z vročimi vreli. V Ak Suu je zraslo zdravili-

šče, a nepredstavljivo drugačnih razsežnosti, kakršne poznamo pri nas. Dolina Arashan pa je močno opevana v turističnih vodnikih, navsezadnje vodi od tam najbolj obiskana pohodna pot proti ledeniški jezeru Ala Kul (pisano jezero) in naprej v dolino Karakol.

Raje kot v Arashan zavijeva v Ak Suu, dolino Bele vode v prevodu. S pomočjo domačinke, obdane s petimi otroki, ki se navdušeno sklanjajo nad najin zemljevid in navigacijo, stopiva na začetek poti. To je pravzaprav peščena, kamnita gozdna cesta, po kateri vodijo pastirji živino. Pastirska sezona se septembra zaključuje in pastirji, ki pasejo visoko v dolini se že v začetku meseca pomaknejo nižje ali pa nazaj v vas. Konji in krave nama hodijo nasproti, prah se dviguje po razriti cesti, prav na koncu črede jahata pastir ali dva s psi delavci. Vedno znova dvignejo roko v pozdrav in elegantno jahajo dalje. Z zavistjo in občudovanjem hkrati opazujeva njihovo domačnost v sedlu.

Na enem od številnih ravnih travnikov, ki mehko objemajo Belo reko, si postaviva šotor. Sonce še vedno močno sije in naju spaja z naravo. Sama sva, daleč naokoli ni nikogar, dolina pred nama je neznanka in samo slutiva, kaj bova zagledala naslednji dan. Ko se ob temi, ki pade na dolino, zapreva v šotor, se mir naseli tudi v naju, čeprav govori narava dalje svoj jezik. Vse bolj slišiva veter, poslušava njegove tone, ki so zdaj nižji, zdaj višji. Ujamejo se v reko, ki ne buči več enako kot prej, temveč začne zavijati svojo melo-

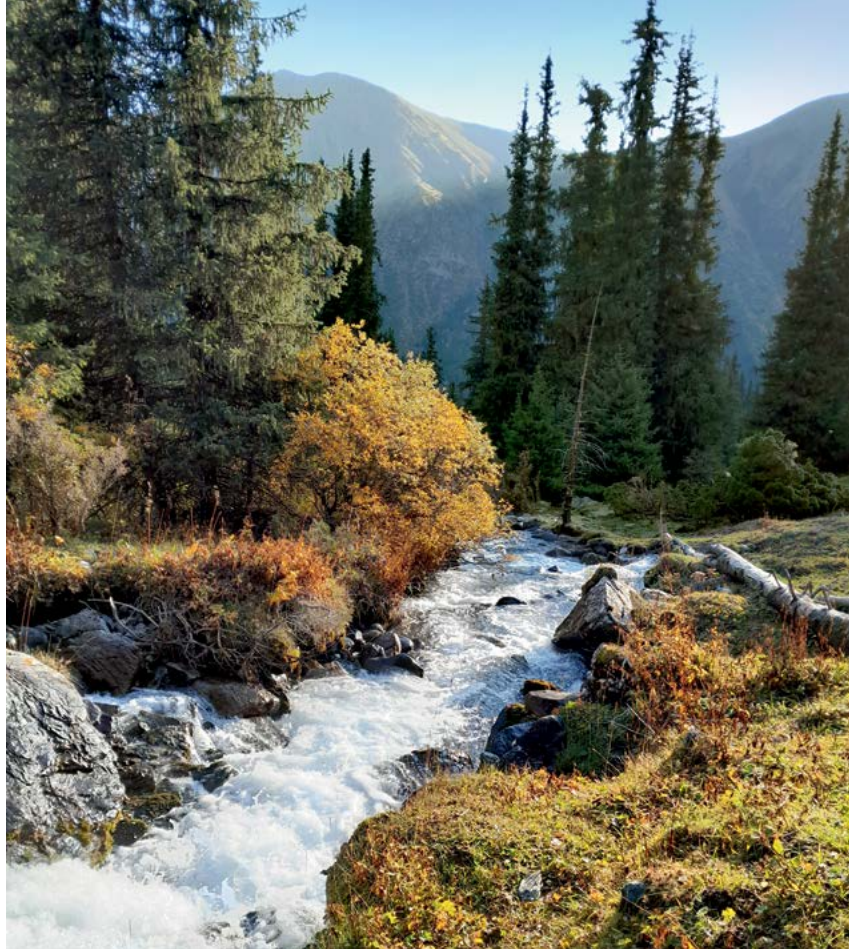
dijo. Vse bolj poskušava razbrati ta jezik, vse bolj sva pozorna nanj, vsak šum zaznava, dokler neki trenutek ne potoneva v spanec.

Z Rusinjo pod smreko

Sila preprosto je življenje pohodnika. Tako fundamentalno. Zbudi te sonce, razteguješ in dramiš se kot muc, ki najprej odpre oči in gobček ter tiho zazeha, potem se še malo obrača, ker ne ve, ali bi vstal ali ne, se umije, raztegne sprednje tačke pa hrbet, usede na rep in zadnjico, sedi in čaka ter nato zamijavka, ker je lačen.

Popijeva črni čaj in pojeva nekaj čokoladnega namaza. Hrane nimava na pretek, saj sva skrbno preračunala, koliko je vzeti za štiri dni, da bosta ostala nahrbtnika še vedno relativno lahka. To je posledično pomenilo, da so naju za večerjo čakale kitajske testenine z juho, za zajtrk pa misliji v vodi in čokoladni namaz. Toda tudi od razgledov je človek brž sit in dolina Ak Suu je resnično čudovita.

Po dveh urah hoje se najina pot na križišču dolin obrne proti zahodu in začne dvigovati po sprva izgubljaljoči, nato pa vse bolj vidni stezici, ki naju pripelje na 3600 metrov visok prelaz. Tu se pred najinimi očmi naslikajo višinski pasovi. Vse od gozda, pašnikov, ki segajo čez tri tisoč metrov visoko, do golih skalnatih gora in gora, ki jih pokriva večni sneg in led. Spustiva se na planjavo, na kateri se pasejo krave, konji in ovce.

Ko se človek prebudi v čudovito jutro nad dolino Arashan. Tretji dan prvega trekinga. Foto Katja Petrovec

Drugi dan na trekingu okoli Karakola. Široka planjava, kjer se je paslo na stotine in stotine živine. Foto Katja Petrovec

*Zadnje jurte pod
prelazom Ala Kul
Foto Katja Petrovec*

Majhne temne pikice so, kot kakšni balvani, posuti naokoli. Mirno stojijo in meljejo travo. Tudi ko z gore na drugi strani močno zadoni in se odkruši del stene, se jih le nekaj premakne za kakšen meter, ostalih tisoč mirno prežvekuje dalje. Podor pusti za sabo le velik oblak prahu nad vrhom gore, zato tudi midva mirno nadaljujema pot po dolgi planjavi, po kateri se hladen veter ovija okoli najinih teles.

Ko prideva na njen rob, se vendarle začneva spuščati proti dolini reke Arashan. Okolica postane razgibana in pravljčna, potok buči, na mehkih travnikih poganjajo grmički brina, ki spominja na pritlikave ciprese, v nebo se dvigajo visoke košate smreke, ki so tako simetrične in ozke, kot bi jih kdo obrezal za svoj vrt. Take smreke rastejo le v gorovju Tjanšan, je moč prebrati v vodniški literaturi.

Altyn Arashan težko imenujemo vasica. Na dnu doline je nekaj počitniških hišk in jurt ter prostor za kampiranje, toda midva nadaljujema še kakšno uro hoje. Ko se sonce že zdavnaj skriva za hribe in se začne mračiti, najdeva primerno raven prostor pod smreko ob potoku, ki nama ponuja vso udobje za nočitev. Tema je že skoraj, ko zagledava snop svetlobe, ki se nama približuje. Do naju pride vsa zadihana in vzhičena mlada Rusinja Natalija iz Sankt Peterburga in začne pripovedovati o svojem dolgemu, napornem dnevu. Tudi ona izkoristi ravna tla pod sosednjo smreko in kmalu zatem potonemo v globok spanec.

Pečene perutničke in lubenica

Vse pogosteje korake prilagajava dihanju, ko se približujeva prelazu na 3900 metrih in pogledu na tako opevano jezero Ala Kul, ki je s svojo turkizno barvo poskrbelo, da krasi številne turistične prospekte in da je tridnevni trekking mimo jezera najbolj priljubljen in množičen trekking v Kirgiziji. Naužijeva se lepih razgledov na s snegom oblečene gore, ki se dvigujejo nad jezersko skledo ter se spustiva proti dolini. Nekateri si že postavljajo šotore ob jezeru ali nad njim, lepo jim bo, pomisliva, toda napovedana sprememba vremena naju vleče navzdol.

V dolino Karakol prispeva pozno in v mraku iščeva primerno mesto za spanje. Kar nekaj časa hodiva po makadamski cesti, dokler ne zagledava nad sabo mokre stene in majhen slap, ob katerem posumiva, da mora ta voda zagotovo priteči v dolino. Ko nekaj sto metrov naprej res priteče, si v njeni bližini postaviva šotor. Tema je in hlad, zato zakuriva. Ponovno poseževa po kitajskih testeninah v juhi, ki nama ne teknejo več kot prejšnja dva večera, toda poleg mislijev v vrečki je to edino, kar nama je še ostalo za pod zob. Nato zaslišiva avtomobil in zagledava močne luči, ki se ustavijo pred nama. V naju se zazrejo začudeni Kirgizi.

"Ali kaj potrebujeta?" vpraša prvi. Odkimava in vprašava, ali je problem, ker kuriva, pa zamahnejo z roko, kje pa. Toda še vedno niso prepričani, da sva dobro,

pa naju vprašajo, ali imava vodo. Pojasniva, da pijeja vodo iz izvirov, zaradi česar se jim očitno zasmiliva in nama prinesejo še skoraj celo lubenico. Potem sledi mineralna voda. Voznik, ki je že vidno pijan, stopi iz terenskega avtomobila in vpraša, če pijeja viski.

"No, seveda." Usta se mu razširijo v še večji nasmeh in potem začnejo drug za drugim izstopati iz avta njegova družina in prijatelji. Pijemo viski, se pogovarjamo, malo po rusko, malo po srbsko, slovensko in angleško. Kirgizi ne vedo več, kaj bi nama še dali. Svež kruh, jabolka, grozdje, pečene perutničke, cigarete ... Smiliva se jim, ker prenočujeva v šotoru.

"Uh, kako vama mora biti mrzlo," odvrne gospa. Pomiriva jo, da imava zelo topli spalni vreči. Ko zmanjka viskija in jim postane premrzlo, se odpravijo dalje, midva pa se po treh dneh spet do sitega najeva.

Vrnitev v Karakol naslednji dan je bolj kot ne dolgočasna hoja po cesti, ki postane vedno bolj dolgovozna, ko doseževa prvo naselje. Želja, da bi naju kdo zapeljal v mesto, narašča z vsakim korakom, ki jo podkrepi še sonce, ki razbija oblačno nebo. Potem zagledava maršrutko, ki pripelje nasproti, usedeva se na betonski zid na križišču makadamskih cest in čakava, da se vrne. Čas mineva, vsake toliko mimo zapelje kakšen avtomobil in dvigne prah, maršrutke pa od nikoder. Ko postane sredi dneva na betonskem zidu prevroč, si ponovno oprtava nahrbtnika in odpraviva peš proti Karakolu.

Na skrajni vzhod

Zaradi poslabšanja vremena preživiva nekaj dni v Karakolu, obiščeva nekatere njegove znamenitosti in preizkusiva moč zdravilnih vrečev. Toda tretji dan že loviva prvo maršrutko za Jyrgalan, vasico na skrajnem vzhodnem koncu države, le nekaj kilometrov od kazahstanske meje, ki postaja v zadnjih letih priljubljeno izhodišče za trekinge in turno smučanje. Pot do tja traja kakšni dve uri, asfalt nekje na polovici zamenja makadam in zdi se, da od tod naprej res ne more biti ničesar več, razen gora.

Jyrgalan je nekdanje rudarsko mesto, ki je v sovjetskih časih cvetelo, propad rudarstva pa je povzročil tudi propadanje vasi in izseljevanje ljudi. Vse dokler ni nekaj domačinov zaznalo, da bi lahko turizem s pohodništvom in turnim smučanjem pomenil prihodnost, obenem pa preprečil izseljevanje mladih. Čeprav obišče vasico vedno več pohodnikov, je njihovo število še vedno nizko, saj gre za cilj, ki se je začel turistično razvijati šele po letu 2016.

Vasica je seveda vse prej kot idila sredi gora. Propadle hišice, razbite steklenice na tleh in smeti so nekaj, kar iz tega kraja še ni izginilo. Pokrajina ostaja degradirana, polna kopov in blatnih cest. V bistvu si želiva, da čim prej zapustiva vas in se izgubiva nekje v širjavi.

Tudi v okolici Jyrgalana so domačini vzpostavili nekaj večdnevni trekingov in enodnevnih pohodov. Odločiva se za krožno pot Keskenkija Loop, ki se začne v

*Čudovito ledeniško jezero Ala Kul, kamor vodi najbolj obiskan treking v Kirgiziji.
Foto Katja Petrovec*

*Lesena pravoslavna cerkev v Karakalu
Foto Katja Petrovec*

vasi in jo obkroži po okoliških gorah in prelazih. Ime je kajpada dobila po najvišje ležečem prelazu na poti, Keskenkija, visokem 3380 metrov, ki leži ravno na pol poti. Na 64 kilometrov dolgi poti sicer ni nobene tehnične težave, saj poteka večinoma po visokogorskih pašnikih, je pa zato večji orientacijski zalogaj, čeprav naj bi bila označena. Toda na celotni poti je le nekaj rdečih puščic in še te po navadi na kakšnem pašniku ali razdrapani cesti, zato je GPS-navigacija več kot dobrodošla, če človek ne želi tavati po zaobljenih vrhovih, ki se raztezajo vse naokoli. Zemljevid pa se je izkazal za priročnega predvsem za neko splošno orientacijo in pregled nad celotnim ozemljem, saj so bili na njem označeni tudi najprimernejši prostori za

*Mrzla juha ashlyamfu je tradicionalna kirgiška jed, toda njenega okusa se je treba navaditi.
Foto Katja Petrovec*

kampiranje, kjer je vsaj po najinih izkušnjah vedno bila tudi pitna voda.

Noč ima svojo moč

Prvi dan nama vzame kakšnih pet ur hoje in čeprav je sonce sredi septembra še močno, se je ozračje po zadnji fronti precej ohladilo. Ko sva prispela na velik zapuščen pašnik, kjer so najbrž teden ali dva nazaj pastirji še pasli živino, sva začela oprezati za primernim prostorom za nočitev. Nikjer ni bilo nikogar, le prazne steklenice, platenke in škatle cigaret na travniku so kazile pokrajino. Na posameznih kolih je visela še kakšna plastična folija, straniščem na štrbunk pa je veter že zdavnaj odpihnil katero od stranic. Na drugem koncu travnika je stal svetlomoder vagon, ki je kar klical po zavetju. Občutek, da je nekje blizu neko zatočišče, čeravno zapahnjeno in zaklenjeno, je bil pomirjujoč, kajti slutnje, da je tu okoli vse polno divjih živali, se kar nisem mogla znebiti.

Šotor si postaviva ob uravnavi pri potočku, da nama ni treba predaleč po vodo, le nekaj metrov od skeleta goveda. Najbrž so ga pojedli pastirji, se pomirjam. Hitro navlečeva nase vsa topla oblačila, v zavetju šotora pojeva kitajske testenine v začinjeni župci in čakava na noč.

Ne vem, ali sva morda že zaspala, zagotovo pa je bil spanec blizu, ko zaslišiva močan žvižg. Ponoči narava zaživi, tiho vsak pri sebi razmišlja o tem, katera žival se oglašča z žvižgom. Nekdo od naju nato vendarle reče, mar bi to lahko bila lisica. Ponovno sledi močan žvižg, tokrat že precej blizu šotora. To ni žival, sva si enotna. Luka zažvižga nazaj in še tisti trenutek dobiva odziv v obliki žvižga.

"Hej, brat!" zaslišiva. Ne vem več, ali se mi je oddahnilo ali me je stisnilo pri srcu.

"Hej!" odvrne tudi Luka. Zaslišiva topot konja in odpreva zadrgo šotora. Zunaj je trda tema, jahač na belem konju nima nobene svetilke, očitno jezdi tudi v temi enako spretno kot ob belem dnevu. Oblečen je bolj v stražarska oblačila kot v pastirska. Nato začne govoriti nekaj po kirgiško in kazati z roko. Luka mu pokaže, da je vse v redu, on pa še vedno nekaj govori. Ne morem se več upreti radovednosti in pomolim glavo iz šotora. Mož pokima in odjezdi v temno noč, midva pa kmalu zatem zares zaspiva, tako trdo, da se ne bi zbudila niti ob krdelu volkov.

Zjutraj je šotor pomrznjen, oblečen v plast ledu. Sonce se še vedno skriva za hribom in dokler ga ne zagledava vsaj v bližini šotora, se ne premakneva na prosto. Nato sledi sušenje, zajtrk in priprave na odhod. Vmes zagledava dva jezdec na pašniku. Najbrž je eden od njiju včerajšnji mož, pomisliva. Do šotora ne prideta, ampak na razdalji kakšen kilometer od naju odjezdita v hrib. Sta bila moža samo pastirja ali stražarja obmejnega območja, glede na to, da je Kazahstan na drugi strani teh gora, pač nikoli ne bova izvedela.

Ves dan ponovno ne srečava žive duše, ampak le okostje, tokrat konja. Pot naju vodi po strmih pobočjih okoli kopastih tritisočakov, za katerimi se odpi-

rajo nove in nove dolinice, krnice in grape. Nato se dvigneva proti prvemu prelazu Anvar, 3310 metrov, ga najprej zgrešiva in se ob tem ponovno zavedava razsežnosti pokrajine ter nadaljujeva proti prelazu Keskenkija, kjer nad nama zaokroži orel. Pred nama se odpre pogled tja daleč proti jugu in vzhodu, kjer slutiva najvišje kirgiške gore. Od tod namreč poteka še en trekning, in sicer do ledenika Engilchek pod Khan Tengri.

S Keskenkije se spustiva po širokem pobočju, prepojenim z vodo in na določenih mestih so celo vidna ugrezanja, podobna lijakom. Nekaj konj se prav tako še pase na spodnjem pašniku in občutek postane zopet prijetnejši, čeprav strašilo, prav grozeče sredi prostranstva, v meni spet naseli slutnja prisotnosti divjih živali.

Šotor si kot vsakokrat prej postaviva ob potoček, na eno redkih mest, ki ni prepojeno z vodo, ki je na široko tekla po močvirnatem pobočju. Na višini 3000 metrov pa tokrat še dolgo v večer uživava v toploti sonca in zjutraj za spremembo prav tako ni treba dolgo čakati na sončni vzhod.

Na kesonu čez prelaz in v pastirjevi jurti

Po zajtrku in pospravljanju opreme sledi spust proti reki v dolini in nato dolg sprehod ob njenem toku navzgor, dokler pot ne zavije čez reko in se na drugem bregu ne obrne proti prelazu Jyrgalan. Tam srečava štiri domačine s starim sovjetskim tovornjakom iz srede 80. let prejšnjega stoletja. Brž nama pomahajo, naj prideva bliže, in ko stopiva do njih, nama že režejo svež kruh, kumare in paradižnike, starejši gospod razreže plastenko kokakole in v njen zgornji del, ki ga uporabi kot kozarec, nalije vodko. Zopet steče pogovor, kolikor pač lahko, toda izveva, da sta dečka pastirja, ki sta poletje preživela na gorskih pašnikih,

da zdaj pospravljata svoje stvari in da ju bosta starejša možakarja odpeljala v dolino. Povabijo naju, da se peljeva z njimi, toda ker ne veva, koliko časa bosta mlajša še pospravljala kramo, prijazno odkloniva in se dogovoriva, da lahko tudi sredi poti skočiva na keson, ko naju dohitijo.

Na edinem primernem mestu prebrodiva ledeno mrzlo vodo, ki boli do kosti, čez kakšne pol ure pa se mimo že pripeljejo domačini s tovornjakom. Brez dileme splezava na keson, kjer sta že mlada pastirja. V družbi sena, starih vreč in mrtvega telčka, od kate-rega močno zaudarja, se vozimo po razdrapani cesti, po kateri se star sovjetski tovornjak nagiba zdaj levo, zdaj desno. Nato poskočimo vsi v zrak in če je treba

*Začetek poti
Keskenkija Loop
v Jyrgalanu
Foto Katja Petrovec*

*Mlada pastirja na
kesonu na poti v
domačo vas
Foto Katja Petrovec*

na kaj paziti pri tem, je treba na zobe, da se s čeljustjo ne zabiješ ob kovinski rob, za katerega se držiš. Mladima pastirjema se zdi najina družba zanimiva in ves čas se nekaj muzata med sabo, potem v duhu današnjega časa stisnemo še nekaj selfijev. Ko pokaževa na telička, pastirja le mirno odvrneta: "Miška."

"Medved?" vprašava, ali se pravilno razumemo.

Pokimata. "Da, miška," ponovita in nakažeta, da so tod okoli medvedi, zato tudi strašila na pašnikih.

Na drugi strani prelaza Jyrgalan se pred nama odpre svet brez enega samega drevesa, popasena pobočja pa izginjajo v skalnatih gorah. Tu še nekaj najvztrajnejših pastirjev pase konje, a le še kakšen teden, potem bodo tudi oni odgnali črede v dolino. Ustavimo se ob prvi jurti, ki samotno stoji sredi pašnika. Pastir vrže nekaj na keson, moške se začnejo pomenkovati, midva pa se odločiva, da bova od tod nadaljevala peš. Toda pastir si je očitno zaželel družbe in naju brž, ko sovjetski tovornjak odpelje, povabi v svoj začasni dom.

Tam naju pogosti s črnim čajem, krompirjem s koščki kozorogovega mesa, razkaže svoj mali dom in razloži, kako živi. Ko jemo, dva nemška ovčarja mirno ležita pred vhodom v jutro, v kateri je prijetno toplo od peči, na katero kuri z iztrebki od živine, medtem ko zunaj piha hladen veter. Na jurti ima solarno celico, ki mu daje elektriko, da lahko posluša radio in polni telefon. V tem okroglem šotoru je pravzaprav vse, kar potrebuje za nomadsko življenje, ki traja v teh krajih od konca junija do konca septembra.

Pastir je bil velik in močan, njegove dlani so bile kot šape in koža na njih otrdela, obraz ožgan od sonca,

veter mu je izsušil kožo in pustil na obrazu posledice surovega vremena. Toda njegove oči so vsemu navkljub pronicljivo zrle v svet. Seveda mora vedeti, da je za temi gorami drugačen svet, a je svoboda nomadskega življenja za marsikoga od teh pastirjev nezamenljiva z ničemer. V genih jo imajo, ko jezdijo skozi vsa ta prostranstva, kot da ni na svetu nobenih meja in ovir. Nobenih meja ... Preblisk, ki se lahko rodi le v okolju, tako drugačnem od našega, ko se na neki točki bivanja vse razlike med nami razblinijo in meje zabrišejo. Potem postanemo vsi le človek pod istim nebom. Za slovo stisne pastir Luku v dlan vretence kozoroga. Poseben simbol je v tem.

Naslednji dan naju čaka le še kratek sestop v vas, kjer ga ni domačina, ki ne bi želel navezati stika s prislekomoma ali nama vsaj stisniti roke. Ko pripelje maršrutka, pa v dolgem čakanju na odhod klepetava z voznikom in mu na koncu zaupava najine nadaljnje načrte. Takrat resnega obraza odvrne, da so v regiji Batken in Alaj spopadi. Njegovih besed zaradi jezikovnih omejitev tisti trenutek ne moreva spraviti v pravilen kontekst, toda ko se vrneva v Karakol, sva soočena z realnostjo. Medtem ko sva tako svobodno v svetu, kjer vladajo le naravni zakoni, pohajkovala po gorah, se je Kirgizija znašla v nekajdnevni vojni s Tadžikistanom, razloži najina gostiteljica v hostlu. Potem začneva sestavljati koščke posameznih voznikovih besed v smiselno celoto in se v vrtincu negotovosti, ko se voditelji obeh in sosednjih držav trudijo vzpostaviti ponovno premirje, odločiva, da bo moral obisk Pamirja in Alaja počakati na mirnejše in varnejše čase. ●

Prostranstva na poti Keskenija Loop. Pogled na gore, za katerimi se skrivajo najvišji kirgiški vrhovi. Foto Katja Petrovec

DYNAFIT

64 SUMMITS

LIFETIME GUARANTEE

DYNAFIT JAMSTVO PRODUKTOV

DYNAFIT doživljenjska garancija je naša zaobljuba vam, da verjamemo v kvaliteto in trajnost naših izdelkov. S tem vam zagotavljamo, da bo vaš izdelek tudi po 10-ih letih deloval kot prvi dan.

2 LETI

ZAKONSKO DOLOČENA
GARANCIJA

5 LET

PODALJŠANA GARANCIJA
(2+3 LETA)

10 LET

GARANTIRAMO POPRAVILO
PO PETEM LETU

REGISTRIRANI IZDELKI

DYNAFIT KRIJE STROŠKE

STRANKA KRIJE STROŠKE

NE-REGISTRIRANI IZDELKI

DYNAFIT KRIJE STROŠKE

STRANKA KRIJE STROŠKE

*Izjeme: prvi sloj, majice, tekaški in gorniški čevlji, vložki za smučarske čevlje, nogavice, rokavice.

TREKING

Tisoč obrazov Nepala

Nika Smole

Utrinki izpod Himalaje

Želja po obisku "male" državice na drugi strani sveta je v meni
rastla leta in leta – od trenutka, ko sem o njej brala v svoji
prvi alpinistični knjigi, do dneva, ko sem stopila na ljubljansko
letališče s karto v roki. Takrat so sanje postale resničnost.

*Igre senc na poti do
baznega tabora pod
jezerom Tilicho
Foto Nika Smole*

Moja pričakovanja so bila velika, ogromna, večja od največje gore. Nobena knjiga pa me ni mogla pripraviti na preizkušnje, ki so me čakale med dvomesečnim bivanjem v Nepal. Nekatere od njih sem povzela v kratkih sestavkih. Moji zapisi ter opažanja temeljijo na opazovanju in pogovorih – so samo še eno od mnogih subjektivnih mnenj o tej državi in njenih ljudeh.

Katmandujski vsakdan

Hodim po eni najbolj turističnih ulic Katmanduja in se spretno izmikam masi teles, uličnih psov, mopedom, taksijem in rikšam. Hoja po ulici je športna disciplina zase, trening ravnotežja, koordinacije in zaščitnih reakcij. En napačen gib in dan se lahko slabo konča – zvit gleženj, potolčena kolena, razdražen pes ali – bog ne daj – povožena noga. Potem je tu še izmikanje uličnim prodajalcem in tekmovanje v potrpežljivosti, ko že stotiš na "Hello madam, how are you?" odgovoriš z nasmeškom in vljudnim odgovorom. Sledi še nekaj vljudnostnih fraz, nato pa se ti prijazni prodajalec prijazno *nalima* na rit in se ga težko znebiš. Ampak brez skrbi, saj ti želi le prijazno nekaj prodati in ko ga prijazno zavrneš, te še bolj prijazno nadleguje. Za naslednjim vokalom lahko svojo prijaznost kar pustite v kateri od lukenj na cesti in izpod čela gledate malo bolj grdo. Tako si boste prihranili kup prijaznih prodajalcev in ogromno časa. Ali pa si dekleta s seboj pripeljite fante, da bodo prodajalci nadlegovali njih, vas pa spoštljivo pustili pri miru.

"S prsti oblikuješ zajemalko, naložiš riž in nato s palcem porineš hrano v usta," mi je pojasnila Taniya in ob demonstraciji glasno srknila. Za večerjo sta mi z Dipeshom pripravila zelo okusen dal bhat – tipično nepalsko jed iz kuhanega riža, lečine juhe in zelenjavne karije. Svoji nacionalni hrani so zelo zvesti. Ko

Mestni vrvež
Foto Nika Smole

sem ju za poslovilno večerjo povabila na palačinke, sta raje naročila riž. *Ziher je ziher.*

"A hladilnika pa nimate," sem previdno vprašala. Ne. Ne hladilnika, ne pomivalnega stroja in tudi pralne- ga ne. Tukaj imajo ljudje čas živeti, dan je dovolj dolg za vsa potrebna opravila. Ni časa, da bi se jim kam mudilo. Poleg tega znam po dveh mesecih življenja v Nepal uperilo na roke oprati bolje kot v domačem pralnem stroju.

Bolnišnica v Pokhari

Ležim v prijetni turistični bolnišnici v Pokhari s cevko v zapetju. Zagotovo nisem pomislila na to, ko je mami doma vzkliknila: "A te ni nič strah, da greš za dva meseca v Nepal? Pa kar sama?"

"Ah, kaj gre pa lahko narobe," sem ji takrat naveličano odgovorila. Komar, samo en komar gre lahko narobe. Komar je čakal na letališču in ko me je zagledal, si je mislil: "O sveža slovenska kri, tam imajo dober zrak, kar tole bom!" Ni mi bilo huđega – imela sem svojo sobo, svojo kopalnico – tega baje še v Sloveniji nimamo! Malo me je zaskrbelo le, ko sta se dva (zelo) mlada zdravnika trudila zadeti mojo žilo. Ko sta mi vzela kri, me je fant povprašal, če bi kaj pojedla. Mlečni riž bi, lepo prosim. Najprej sem mu morala razložiti, kaj je to in kako se pripravi. V Nepal uperilo temu rečejo *rice pudding* in je v veliki večini primerov zelo zelo okusna jed, ki jo oplemenitijo po njihovo – z začimbami. Zagotovil je, da mi v kratkem uresničijo željo. Čez pol ure je isti fant nasmejan do ušes prišel skozi vrata in v rokah nosil skledo toplega mlečnega riža.

"I made this for you," je ponosno izjavil. Moram reči, da so nepalski zdravniki tudi dobri kuharji.

Dal bhat
Foto Nika Smole

S Klara se greva čevljarja

"Ej Klara, Klaraaaa ustavi se! A vidiš tega fanta kako hodi bos na eno nogo? A mu 'čva popraviti čevlji?" Bil je najin prvi dan na poti okoli Manasluja. S težkimi nahrbtniki na ramenih sva jedli prah z neskončne ceste, ki naju je vodila do vasice Khorla Besi, kjer naj bi se dobili z vodnikom. Nasproti sta nama v natikačih nasmejano mahala dva fanta in eden od njiju je hodil bos, natikač pa nesel v roki. Ustavila sem ga in povprašala o natikaču. Pomolil mi ga je pod nos in takoj sem videla, da je potreben konkretnega servisa.

Fanta pač ne morava kar tako pustiti pešačiti še kilometre po grobem prahu.

V naslednjem hipu sva s Klara v akcijo spravili *silver tape*, veseli, da ga ne nosiva zastonj. Preden sva se podali na pot, sem dvomeče gledala ogromen kolot sivega traku, ki je ob strani kot majhen neznani leteči predmet visel z velikega modrega nahrbtnika. Klara je samozavestno zatrdila, da brez njega niti slučajno ne gre nikamor. Sukali in vrteli sva natikač v rokah, ga čez in čez prelepili in bili skratka zelo zatopljeni v vlogo čevljarja. Lastnik natikača je bil

*Pot proti Jomsomu in pogled na gore nad dolino reke Kali Gandaki (območje Mustang)
Foto Nika Smole*

*Riževe terase, ki jih je z višino vedno manj.
Foto Nika Smole*

v rahlem šoku in je zgolj opazoval najino mojstrovino. Čez tri minute je nasmejano kot le kaj odkorakal naprej po poti. Zadovoljno sva gledali, kako natikač lepo stoji na nogi in bili kar malček ponosni nase.

Ateist v Nepalu?

Med vožnjo na katmandujsko letališče, kamor sem šla pričakat Klaro, ki je tisti večer priletela iz Slovenije, sem spoznala prvega ateista v Nepalu. Najin pogovor se je začel nekako tako, da me je voznik taksi motorja vprašal: "*Why are you hugging me?*" Potem ko sem mu razložila, da to ni ljubezenski objem, ampak nujno potreben objem zaradi dvajsetkilogramskega nahrbtnika na mojih ramenih, ki bi me sicer potegnili z motorja na hrbet in bi najverjetneje v hipu umrla, ker bi čez mene zapeljalo nešteto taksijev, sva padla v hudo debato o verstvih.

Po enem mesecu življenja v Nepalu sem lahko razbrala, da je življenje tukaj močno povezano z njihovo veroizpovedjo, ki je večinoma hinduizem. Niti na kraj pameti mi ni prišlo, da ima lahko v takem okolju nekdo drugačno mišljenje o bogu. Moj taksist, ki je bil sicer po letih celo mlajši od mene, mi je zaupal, da je ateist. Kot je sam rekel, mu je dal bog sam pomisleke o svojem obstoju, s tem ko je bil v njegovem življenju bolj ali manj odsoten. Poleg tega mi je zagotovil, da ni edini ateist v tej verni državi in ima med mladimi ogromno enako mislečih pripadnikov. Le da zaradi

*Ledenik pod
Manaslujem
Foto Nika Smole*

spoštovanja do staršev in njihovega odnosa do boga tega ne obešajo na veliki zvon.

Jaz sem mu pripovedovala o naši deželi in nešteti cerkvah, ki s svojimi špičkami kažejo proti nebu. Nepal me je ponovno presenetil in mi dokazal, da moram biti še bolj širokogledna in ne smem posploševati prav ničesar. V glavi se mi je porajalo mnogo vprašanj, a časa zanje žal ni bilo več, ker sva se ustavila pred letališčem. Nekam težko sva se poslovila sredi tako nepričakovane debate. Mislim pa, da se mu je prav fino zdelo, da je bil eno uro ujet v mojem objemu.

Proti Manasluju

Po celodnevni turi na ledenik pod Manaslujem, kjer običajno leži bazni tabor, sva zakorakali pred pult v jedilnici najinega hostla. Opazila sem, da v kuhinji delajo le moški, o kakšni ženski duši ni bilo sledu. Iz oči nama je verjetno sijal lačen pogled, saj je majhen čokat gospod takoj pristopil do naju in vprašujoče dvignil obrvi.

"Naročili bi hrano, prosim lepo." Dva dal bhata, en pražen krompir z jajcem in sirom ter eno zelenjavno juho z rezanci. Gospod je vse zapisal pod številko najine sobe, namrščil obrvi in vprašal, če bova vse to pojedli sami. S Klaro sva se začudeno spogledali, najin vodnik pa se je široko nasmehnil, saj je bil ob sebi že navajen dveh babnic, ki ne pojedsta kaj dosti manj od njega. Klara je gospoda za pultom pogledala v oči in

*Vzhod na Manasluju
Foto Nika Smole*

mu obljubila, da ne bova na krožniku pustili niti rižka. Ko so nama hrano postregli, sva čutili poglede izza pulta. Mogoče so tam spodaj pobirali stave, če bova res vse spravili vase.

Prosili sva za dodatno porcijo dal bhata. Posebnost je, da za to jed vedno lahko prosiš, da ti prinesejo še riža, lečine juhe in karija. Brez doplačila. Zato je to edina hrana na jedilniku, od katere se lahko zares naješ. Potem sva se lotili še drugega hoda. Ker radi drživa besedo, nisva na krožniku pustili niti rižka. Mislim, da sem v očeh najinega vodiča opazila ponos. Poleg tega sva si bili s Klaro soglasni, da je izguba apetita na višini za naju larifari.

Moj korak je bil težek in počasen. Zelo počasen. Klara in Sudip sta potrpežljivo korakala za mano in me spodbujala. Po strmi poti smo se vzpenjali proti baznemu taboru pod Manaslujem. Močno sonce je grelo suho kožo in popokane ustnice. Moje telo pa kot da ne more uživati v veličini tega dne – bojevalo se je samo s sabo in jaz sem se bojevala s svojo glavo. Trma, kakršna sem, sem raje poslušala glavo kot telo. Klara je pripomnila, da preveč diham in da ji bom

*Srce, ki nama ga je podarila Himalaja.
Foto Nika Smole*

pobrala še tisto malo kisika, kar ga je ostalo v zraku na tej višini. Jaz pa sem ji odgovorila, da si ne morem pomagati, ker mi od čudovitih razgledov jemlje sapo. Nekje na višini 4600 metrov sem se usedla na tla.

"Cilj je pot," je nekoč zapisal Nejc Zaplotnik in moja pot se je za tisti dan končala, tako kot se je njegova veliko bolj kruto pred štiridesetimi leti, nekje nedaleč stran od mene. Klara in Sudip sta v pospešenem tempu, zdaj ko jima nisem jemala kisika, nadaljevala vzpon. S solzami v očeh sem gledala za njima, dokler mi nista izginila izpred oči. V popolni tišini sem sedela pod enim od osemtisočakov in zrla na najmogočnejši ledenik, kar sem ga kdaj videla. V dolini se je svetilo turkizno modro jezero in strehe vasi Samagaon. Izhodišče za odprave na Manaslu. Naši alpinisti so leta 1983 do vasice hodili več dni in po poti premagovali mnoge težave zaradi zemeljskih plazov in podrtnih mostov. Dneve in dneve hodiš in tukaj si šele na pol poti pod goro. Brati o tem je nekaj, izkusiti to pa nekaj popolnoma drugega.

Večina odprav se danes do vasi Samagaon pripelje s helikopterjem. Za kaj vse so prikrajšani! Ne morejo občudovati neskončne ozke doline, po kateri odmeva bučanje reke in kjer slapovi vsak dan pričarajo kakšno mavrico. Ne opazijo ljudi, ki še v teh surovih razmerah obdelujejo riževe terase, z nasmehom na obrazu pasejo krave in v pisanih oblekah na zlatih poljih žanjejo žito. Ne zavrtijo na desetine molilnih mlinčkov, ki oddajo svojo molitev vetru.

Nad mano zaokroži velika ujeda – morda jastreb, čez vrh Manasluja močno piha, kar se vidi po oblaku snega, ki ga veter nosi s seboj. Prešine me, da je gori vseeno, ali pod njo pridemo peš ali s helikopterjem, ali pridemo na njen vrh ali ne, ali nam predstavlja le poligon za dokazovanje lastne moči ali svetinjo – tam stoji že na milijone let in bo stala še vsaj toliko. Ljudje smo tisti, ki tem stvarjem pripisujemo tako velik pomen. In smo ob taki veliki gori tako zelo zelo majhni ...

Okoli Anapurne

Zaprašen in preznojen nahrbtnik zabrišem na posteljo, nato pa nanjo vržem še svoje telo. Ura je že šest popoldne in zunaj je trda tema. Klara se kot klada usede na rob postelje in globoko zavzdihne. Najin zadnji dan trekinga okoli Manasluja je in po celem dnevu hoje (predvsem) navzdol sva prispeli v Dharapani, od koder bova nadaljevali pot okoli Anapurn. Vsaka v svojih občutkih in znoju zre v prašne, neprepoznavne čevlje. Najprej zavzdihnem jaz, potem Klara in to je znak, da se bova počasi spravili pod vedro (tukaj ni tuša, ampak samo vedro, s katerim se polivaš). Umiti se bo že pravo razkošje!

Preden sva dobili sobo, sva bili zavrtnjeni že v nekaj hostlih in skoraj sva obupali nad spanjem v postelji. Zato sva zelo znižali svoje kriterije. Od tuša s toplo

vodo sva prešli na vedro. Prijazna starejša gospa s tibetanskimi obraznimi potezami naju je ustrežljivo sprejela in čakala, da naročiva hrano. Žal ji nisva naredili veselja s kuhanjem, ker je Klara v enem od lesenih stebrov na stropu nenadoma opazila "ogromnega kosmatega pajka". Njej v zagovor naj potrdim, da je bil pajek za naše slovenske razmere res velik in precej poraščen. In imel je magično moč, da je sramežljivo Klaro spremenil v neustrašno punco, ki je lastnici hostla samozavestno sporočila, da "žal ne bova ostali tukaj, ker naju nižje doli čakajo prijatelji".

Sprijaznila sem se, da tega dne ne bom dočakala svojega vedra in sklede z rižem. Medtem ko sem jaz zavila v kočico, kjer je resni redar preverjal najina dovoljenja za trekking, je Klara že našla novo sobo. S ključem mi je ponosno pomahala pred obrazom – vse, samo da ni treba spati s kosmatincem. Ko sem čez kakšne tri ure zadovoljna in zabubljena v svoji spalki že skoraj štele ovce, je Klara v postelji strmela v srečko loterije Slovenije. Po dvanajstih dneh, odkar jo je vplačala tik pred odhodom od doma, je končno pogledala rezultate.

"Ej Nika, to ne *morš vrjet*, zadela sem!" Moje ovce so se razbežale, ko sem se sunkovito dvignila v spalki: "A *bejž, kok?*" Sem naju že videla, kako kupujeva letalske karte iz Nepala do Filipinov in domov piševa kartico, da naju še kakega pol leta ne bo nazaj. No, za karto sicer ni bilo, je bilo pa dovolj za okusno večerjo. Ne vem, česa je bila Klara ta dan bolj vesela, dobitka ali sobe brez pajka.

Sveta gora Machapuchare

S fotoaparatom stojim na terasi gostilne na hribčku poleg znane budistične pagode v Pokhari. Zrem na dolinske meglice, ki prekrivajo ogromno mesto in jezero. V daljavi, proti severu, se izza oblakov počasi

kažejo obrisi Himalaje. Še nekaj minut in vzšlo bo sonce, oblaki se že oblačijo v oranžno. Končno se izza njih pokaže veličasten masiv Anapurn, nato pa še markantna sveta gora Machapuchare. Rahel veter mi suši preznojeno majico. Vse naokoli zveni globoka tišina.

Prvi sončni žarki obsijejo eno od Anapurn. Zlata svetloba se kot tančica razliva po belih strminah in se nazadnje dotakne tudi špičastega vrha svete gore. Malce me spominja na naš Triglav. V prsih začutim topel val otožnosti, ki se mi razlije po telesu. Triglav je mnogokrat manjši od gore, v katero zrem, a me nanj veže tako veliko čustvo. Iz pagode se zasliši ubrano mrmranje menihov, ki ga spremlja bobnenje gonga. S cmokom v grlu opazujem veličasten prizor pred sabo, enega največastnejših v svojem življenju in ob tem čutim globoko povezanost z majhno državico pod Alpami.

Zakaj moramo odpotovati na drug konec sveta, da ugotovimo, kaj vse smo pustili za sabo? Da se zavemo, za kaj vse smo lahko hvaležni in to hvaležnost tudi občutimo z vsem srcem? Morda neznano okolje, v katerem se znajdemo, iz nas napravi nepopisan list papirja in spodbudi naše samozavedanje ter samorefleksijo. Iz sebe lahko izluščimo tisto najboljše in uvidimo najslabše. Dobimo prostor za umiritev, zalet in nato akcijo. Morda je to tisto, o čemer mislijo ljudje, ko pravijo, da te potovanje spremeni. Z vsakim novih odkritim kotičkom in spletenim prijateljstvom odkri-vaš nove dimenzije življenja, razmišljanja, pogledov na stvari in ljudi okoli sebe ter najpomembneje – na sebe. Nedvomno se spremeniš, preobraziš – svoj dom zapustiš kot gosenica, vrneš pa se kot metulj. Počasi, počasi ti rutina in življenje pristrizeta krila, a nikoli ne pozabiš, kako svobodno si letel ...

Iz zamišljenosti me zbudijo sončni žarki, ki mi plešejo po obrazu in me vabijo v nov vznemirljiv dan. ●

*Sončni vzhod
nad Pokharo
Foto Nika Smole*

Mateja Pate

Dandanes več gledamo v zaslon kot v nebo

Pogovor z meteorologinjo Veroniko Hladnik Zakotnik

Veronika Hladnik Zakotnik je magistrica geofizike, zaposlena kot meteorologinja prognošičarka na Agenciji Republike Slovenije za okolje (ARSO). V prostem času je navdušena pohodnica in markacistka, ki se rada sprosti ob branju knjig in šivanju. Rada tudi piše, zato je pred šestimi leti z veseljem sprejela vabilo k sodelovanju s *Planinskim vestnikom* in od takrat redno prispeva članke o vremenoslovju. Kot pravi, je lep občutek, da nekdo bere njene besede in se iz njih česa nauči.

Veronika
Hladnik Zakotnik
Foto Petra Hladnik

Kdaj si se odločila, da boš postala meteorologinja?

Nimam kakšne velike zgodbe za tem (*nasmešek*). Vedno me je bolj zanimalo naravoslovje kot družboslovje. Med naravoslovnimi predmeti mi je bila najbolj všeč kemija, tudi fizika, med družboslovnimi mi je bila zanimiva geografija. Ko sem šla na informativni dan na fakulteto za fiziko, so predstavili tudi meteorologijo in takrat me je prof. Rakovec navdušil zanj. Kemija mi je bila sicer bolj všeč kot fizika, ampak nisem si predstavljala, da bi bila cele dneve zaprta v laboratoriju. Fizika je široka veda; med študijem se je pokazalo, da je meteorologija povezava matematike, kemije, fizike, računalništva ... Geografije sicer nismo imeli med predmeti, ampak vseeno moraš imeti malo občutka za okolje okoli sebe. Sicer pa sem odrasla z vremenskimi napovedmi – moji starši imajo kmetijo in oče je pogosto klical odzivnik z vremensko napovedjo, ki smo jo poslušali tudi otroci. Vreme mi je bilo nekako blizu, ker smo bili kot otroci veliko zunaj.

Si si kot študentka želela, da bi delala kot prognošičarka na ARSO, ali bi bila tvoja sanjska služba drugačna? Glede na to, da si navdušena nad hribi, bi bila recimo meteorologinja na Kredarici?

Ja, seveda bi bila meteorologinja na Kredarici, predvsem takrat, ko ni nikogar gor; tisti sneg, tišina, greš malo ven ... Meteorološki opazovalci sicer ne potrebujejo fakultetne izobrazbe, lahko so priučeni. Za meteorologa v Sloveniji nekih drugih realnih služb, kot je ARSO, ni. Ko sem bila študentka, je bila prognoza *top shit*. Če si bil v prognozi, si bil kralj; danes si en *lolek*, ki je neumen, da gre v prognozo – včasih je treba delati 12 ur, tudi kakšen delovni konec tedna na mesec ti pripada, moraš se izpostaviti javnosti, podati svoje ime, nastopati na televiziji ... Tega mladi ne želijo več, med naravoslovci je že tako malo *influencerjev*. Prognoza je zame bila sanjska služba in je še danes, saj je moje delo zelo raznoliko: imam tri do pet dvanajsturnih dežurstev na mesec, takrat pripravljam tekstovne in grafične napovedi za splet ter sprejemam klice. V preostalem času sodelujem tudi pri kakšnih televizijskih in radijskih oddajah, ko pripravim obsežnejšo napoved ali razlago vremena. Veliko časa gre tudi za družbena omrežja, manj kot bi bilo treba pa tudi za razvoj. V zadnjem letu sem se precej ukvarjala z novim grafičnim orodjem, s katerim bomo prenovili podobo televizijske vremenske napovedi. Na ARSO bi radi vzpostavili tudi svojo video produkcijo, ker bi s tem lahko izobraževali, predvsem mlade, ki jih, kot opažam, vreme malo zanima. Na mojem delovnem mestu se delo velikokrat prilagaja tudi vremenu, moramo biti ažurni, hitro reagirati, ko se kaj začne dogajati; to se je še posebej izkazalo letos poleti, ko so si ekstremni vremenski dogodki sledili drug za drugim v razmaku le nekaj dni. Skratka, vsak moj delovni dan je drugačen in vsak dan imam občutek, da ljudem nekaj dam. Tega, ko sem bila nekaj časa zaposlena na projektu na fakulteti, nisem imela. Zdelo se mi je, da so rezultati mojega raziskovalnega dela

pomembni zame, za mojega mentorja, pa mogoče še za tri ali štiri ljudi, ki bodo prebrali članek. Ni me vleklo, da bi vložila toliko truda, hkrati pa ne bi imela občutka, da sem nekaj dala ljudem. Čeprav bo marsikdo rekel, da veliko napovedi zgrešimo, se trudimo po najboljših močeh in delamo za ljudi. Zato mi ta služba odgovarja; vedno mi je bilo *fajn* delati z ljudmi.

Ampak vaš trud, dati ljudem informacije po vaših najboljših močeh, je pogosto prezrt. Redkokdaj se pogovarjamo o tem, kako točno ste napovedali vreme, velikokrat pa o tem, da je bila napoved spet čisto mimo ...

Res je, tega, kolikokrat smo imeli prav, nihče ne šteje (*smeht*).

Kako se znajdeš v vlogi televizijske napovedovalke vremena?

Včasih je bilo pravilo, da kdor je na ARSO delal v prognozi, je hodil tudi napovedovat vreme na RTV Slo-

tremo. Ampak pri snemanju je imam še vedno neverjetno veliko, čeprav se napoved snema vnaprej in jo lahko stokrat ponovim, če je treba. Pravzaprav imam več treme pri snemanju kot pri pogovoru v živo. Morda zato, ker sem imela že toliko javljanj v živo po radiu. Je pač tako – če si prognostik, daš svoje ime in priimek, svoj glas in obraz.

Kako nehvaležno je biti meteorolog med planinci?

Planinci bolj živijo z naravo, znajo opazovati, zato mislim, da jih bo manjkraj ulovilo slabo vreme. Večji problem je splošna javnost. Ljudje so v glavnem za računalniki in ko imajo prost dan, jih gre veliko v naravo ne glede na vreme. Malce pogledajo vremensko napoved in ker je toliko različnih, vzamejo tisto, ki je za njihov cilj boljša, ne tiste, ki je prava. Ko npr. pokličejo dežurnega prognostika, rečejo, da so pregledali vse napovedi po spletu in da se ne morejo odločiti, ali naj gredo ali ne. Želijo, da jim povemo, kaj naj nare-

venija. Zame je bila to seveda neka nova izkušnja; ker nisem bila vajena nastopanja, je bilo kar grozno. Na RTV vreme še vedno napovedujemo pred zelenim zaslonom, tako da pravzaprav mahaš v prazno. Za orientacijo so sicer kamere, a hkrati je treba brati tekst, še kaj čim bolj geografsko točno pokazati, se premikati in biti prepričljiv. Vse včasih ne gre gladko, popoldne, ko se vreme snema, so za nami že številne delovne ure, koncentracija že malo popušča. Imeli smo sicer ogromno vaj in s kilometrino delno izgubiš

dijo. Jaz jim lahko povem samo, kakšna je verjetnost za nek dogodek, odločiti se morajo pa sami; hkrati pa še vedno želijo slišati boljšo napoved od vseh, ki so jih že pregledali. Včasih moramo biti tudi psihologi. Običajno nas pokličejo, ko je napoved slaba, torej, ko vsebuje besede, kot so morda, lahko, kje ... se pravi, ko meteorologi ne vemo natančno, kje bo padalo, ljudje pa želijo vedeti do minute natančno, kje točno bo dež. Ne hecam se, po telefonu nam povedo naslov, pa želijo vedeti, ali bo tam ploha oziroma nevihta. Pri-

Luna nad Malim
Triglavom
Foto Veronika
Hladnik Zakotnik

Čeprav ima rada sneg, ga v hribih raje opazuje iz varne razdalje, ali pa se odpravi na terene, kjer so snežni plazovi redki.
Foto Miha Zakotnik

čakovanja ljudi so velika, predvsem zaradi vseh aplikacij, ki so na voljo in na uro natančno napovedujejo vreme; potem pa pokličejo meteorologa in so razočarani, ker jim ne more dati odgovora, ki ga pričakujejo. Pogosto slišimo tudi: "Moja aplikacija vedno pravilno napove vreme!" Kolikokrat ga ne, vendar ljudje tega ne vedo! Včasih res zlijejo vso gnojnico na nas. Nezadovoljnih uporabnikov je vedno več kot zadovoljnih. Veliko je treba požreti, ampak mi se vedno trudimo. Včasih, ko berem kakšne komentarje po družbenih omrežjih, izpade, kot da smo se nalašč zlagali, ali da smo plačani, da povemo drugače, da ljudi zafrknemo. K zmedu in "napačnim" napovedim lahko prispevajo tudi mediji, ki pogosto po svoje povzamejo vremenske napovedi. ARSO npr. napove plohe (torej kratkotrajne lokalno omejene padavine), neki radio pa povzame, da bo dež. To informacijo si lahko nekdo, ki posluša samo radio, razlaga, kakor da bo ves dan deževalo – in se bo ARSO spet zmotil. Ali pa npr. napovemo plohe in nevihte, iz tega pa v povzetku nastanejo krajevna neurja.

Ob nedavnih vremenskih dogodkih, ki so povzročili uničujoče poplave, ne morem mimo ugibanj o teorijah zarote. V javnosti so spet vzniknile domneve, da so bila neurja nad Evropo sprožena namenoma. Na kako trdni ali trhli podlagi stojijo te teorije? Je na vreme mogoče namenoma vplivati v takem obsegu?

Teorije zarot so v zadnjih letih vse pogostejše. Če ljudje nečesa ne razumejo, takoj posežejo po njih. Tudi pri vremenu jih je vse več, ob zadnjih poplavah pa so zares eskalirale. Teorije ne držijo, se pa meteorologi vsakič znova sprašujemo, kako že prepričane

ljudi prepričati o nasprotnem. Namreč, vremenski procesi so fizikalni pojavi, ki jih lahko znotraj meteorološkega modela predstavimo z matematičnimi in fizikalnimi enačbami. Kako je ekstremen vremenski pojav lahko napovedan z meteorološkim modelom za nekaj dni vnaprej, če pa je po mnenju zagovornikov teorij zarot umetno povzročen? Ali ljudje, ki po mnenju teoretikov zarot namerno "zapršujejo" in "zastrupljajo" ljudi, živijo na kakšnem drugem planetu, da ta strup ne vpliva nanje? Ali jedo hrano, pridelano na nekem drugem planetu? Zanimivo tudi, da se ekstremno vreme dogaja ravno pri nas, kakor da smo ravno Slovenci trn v peti mogotcev! Močnejše nevihte so tudi v preteklih letih že nastajale, imeli smo ekstremno veliko točo, tudi poplave in druge ekstremne dogodke. Letošnje poletje je resda našim krajem prineslo veliko število zaporednih zelo ekstremnih dogodkov, je pa to posledica stika med zelo vročim zrakom na jugu ter hladnejšim na severu Evrope, ki je letos več tednov potekal ravno nad območjem Alp – imeli smo tako imenovano stacionarno vremensko situacijo.

Me občutek vara, ali je med meteorologi res veliko planincev?

Rekla bi, da je veliko takih, ki so v naravi. Ali so hribovci ali pa se ukvarjajo s kakšnim drugim športom; veliko je turnih smučarjev in tudi kolesarjev. Naravoslovcem nam je blizu narava in življenje z njo, zdi se mi, da smo med bolj okoljevarstveno ozaveščeni. Če si kot meteorolog veliko zunaj, lažje razumeš, zakaj se nekaj zgodi. Zato je v redu, da mi včasih uspe biti v različnem vremenu na terenu, da vidim, kako se vreme obnaša na naših orografskih pregradah.

Lahko se sicer naučiš, kaj ti daje model ob določeni vremenski situaciji, ampak hkrati moraš razumeti, kaj se zgodi zaradi dane orografije. Tega ne moreš vedeti, če nisi na nekem hribu ob določeni vremenski situaciji. Še ena zanimivost – zelo malo meteorologov kadi. Mislim, da je kajenje povezano s stresom; ampak to, da ni veliko kadilcev med meteorologi, ne pomeni, da nimamo stresnih služb (*smeh*). Če nekemu rečeš, da ne bo deževalo, potem pa ves dan gledaš, ali bo ali ne bo, ker si nekoga poslal v hribe, je stresno.

Kako pa upravljate s stresom? Vendarle večinoma dobivate negativne odzive od ljudi, verjetno vas kdaj kakšne pripombe tudi ujezijo ...

Vsak po svoje. Kakšnih izobraževanj na to temo do zdaj nismo imeli. Že to, da se zavedam, da sem pri napovedovanju vremena dala vse od sebe, je nekaj. Saj ne delamo stvari zanalašč. Včasih se sekiram, ampak vem, da se bom iz tega nekaj naučila. Še vedno se mi zdi, da dajemo ljudem nekaj dobrega. Še vedno je dovolj nekih podpornikov; dosti teh, ki nas kličejo, je stalnih strank. Mislim, da nas ne bi klicali, če ne bi cenili našega mnenja – in v zadnjih letih je klicev vse več. To nam daje signale, da nas ljudje potrebujejo. Morda se je naša vloga napovedovalcev malce zmanjšala in smo bolj razlagalci nekih procesov ter vezni člen do služb, ki skrbijo za varnost (npr. civilna zaščita, gasilci). Poleg tega se mi zdi, da nas v zadnjih desetletjih, ko ne živimo več tako z naravo, vsako vreme preseneti in da bo naša naloga v prihodnosti predvsem izobraževanje ljudi.

Koliko dandanes poznamo vreme? Sploh še pogledamo v nebo ali samo v zaslone?

Znanilce vremena poznajo tisti starejši ljudje, ki so bili nekoč dosti zunaj in so si morali zapomniti neke vzorce narave, da so lahko kaj naredili in preživeli. Tudi napovedi so bile takrat manj zanesljive; včasih ni bilo lokalnih meteoroloških modelov; starejši kolegi so imeli napovedi geopotenciala (iz katerega običajno vidimo višinske ciklone) in temperature na okoli 5000 metrih ter podatke, izmerjene pri tleh, in iz tega so morali napovedati vreme – znanstvena fantastika! Lokalni prebivalci so bili dobri napovedovalci vremena na njihovem območju – če so se npr. Bohinjsko-Tolminske gore zaprle, so vedeli, da bo kmalu deževalo. Danes, ko smo vsi noter, nihče več ne opazuje vremena. Klasično znamenje, s katerim bi si lahko vsak pomagal, so npr. visoki koprenasti oblaki in z njimi povezana vidljivost letalskih sledi. Kadar so sledi zelo obstojne in se začnejo širiti, bo v dnevni ali dveh prehod vremenske fronte. Ampak večinoma res pogledamo v telefon, ne v nebo (*smeh*), takšna je realnost.

Kako blizu ti je rek, da ni slabega vremena, je samo slaba oprema?

Moram priznati, da sem razvajena – načeloma grem v naravo, če je lepo vreme. Morda tudi zato, ker imam

majhnega otroka. Poleg tega nas je v današnji družbi strah iti na bolniško, že od malega pa živimo v prepričanju, da se bomo prehladili, če nas bo dobil dež. Nekajkrat sem že hodila v dežju po hribih – v glavnem sicer ne namenoma (ja, tudi nas meteorologe kdaj preseneti dež (*smeh*)) – a to se mi zdi v redu. Malo drugače vidiš svet – zakaj bi ga vedno gledal samo v soncu? Včasih je v redu iti tudi po blatu in lužah, čeprav je ob tem treba biti pazljivejši. V hribih me je spremljalo rosenje, pa sodra in nevihta – to, da vidiš, kako vreme deluje v naravi, na primer kaj se dogaja z vidljivostjo, kako pričakovano rosenje ob jugozahodnem vetru vzdolž orografske pregrade lahko pomeni tudi celodnevni rahel dež, je za meteorologa prognostika neka dodana vrednost.

Smo Slovenci nasploh razvajeni, kar se vremena tiče? Da pomolimo nosove iz hiš samo, ko je vreme lepo? V Skandinaviji je odnos do dežja povsem drugačen – kljub temu gredo v naravo.

Mislim, da imamo v zadnjem času veliko nasprotnih primerov. Veliko je ljudi, ki hodijo v hribe zaradi fotografij in si rečejo, da bodo šli na vrh, da naredijo tisto sliko, tudi če vanje udari strela. Kar nekaj jih gre v hribe ne glede na vremensko napoved. Ali pa

Z možem sta markacista, nad risanjem markacij pa je navdušen tudi sin. Foto Miha Zakotnik

*Ob jugozahodnem
vetru se v oblake
najprej ovijejo
Bohinjsko-Tolminske
gore.
Foto Veronika
Hladnik Zakotnik*

imajo ravno prost dan in ga želijo izkoristiti. Včasih nam zdrava pamet zataji. Bolj je pomembno, kaj bomo pokazali drugim, kot lastna varnost, a hkrati pešci večinoma zapustijo ulice in ceste, kadar začne deževati. Po drugi strani pa kar cenim nekatere kolege, ki se s kolesom tudi več kilometrov daleč odpravijo v službo kljub deževnemu vremenu. Nadenejo si pelerinino in se ob prihodu v službo preoblečejo, zanje res velja, da ob dobri opremljenosti ni slabega vremena.

Kaj odlikuje dobrega prognostika?

Dober prognostik je tisti, ki ima za sabo dovolj kilometrine. Starejši kolegi imajo za seboj ogromno primerov vremenskih situacij – določena pravila, s katerimi si lahko pomagaš, pri vremenu vseeno obstajajo. Svoje izkušnje sicer posredujejo nam mlajšim prognostikom, ampak stvari si še vedno najbolj zapomnimo, ko se neka vremenska situacija zgodi med našo prognostično izmeno. Toliko in toliko vremenskih procesov in napovedi mora biti za tabo, da si boš določene vzorce zapomnil. Zelo pomaga, da si veliko v naravi, da poznaš Slovenijo, da boš poznal lokalne značilnosti in boš s tem kakšno napoved bolj zadel. Čeprav si kot dežurni prognostik sam v pisarni, imaš vedno kolege za konzultacije. Odgovornost sicer prevzameš sam, ampak vedno imaš neko pomoč sodelavcev, ki ti po svojih najboljših močeh lahko svetujejo, predvsem na primer pri odločitvah o izdaji opozoril.

Kako težko je natančno napovedati vreme za gorski svet? Kakšne so specifične terena pri nas, ki otežujejo natančne napovedi?

Slovenija je geografsko zelo raznolika, številni hribi, vmes številne doline, tudi različni tipi tal, pa številne reke in druga vodna telesa, vse to vpliva na vreme; lokacija in usmerjenost posameznih pobočij vplivata na potek vremena. Tak običajen primer je na primer ob jugozahodnem vetru, ko se Bohinjsko-Tolminske gore zavijejo v meglo, ta se po pobočju dviguje in se na drugi strani proti Bohinjskemu jezeru spušča. Tudi pozimi vremenski modeli ne vedo, kod točno je snežna odeja, kar seveda tudi vpliva na vremensko napoved.

Kako velik napredek pri napovedovanju vremena za gorski svet je bil narejen v zadnjih desetletjih? Koliko v enačbo prinaša tehnologija in koliko znanje prognostika?

Pri napovedovanju vremena z meteorološkimi modeli je napredek vsekakor opazen. Vremenski modeli imajo namreč vse boljše ločljivost, pri čemer so tudi hribi in gore vse pravilnejših nadmorskih višin, tudi doline in ostale specifične so z boljše ločljivostjo bolj predstavljene in s tem pravilneje vplivajo v vremenskih modelih na razvoj vremena. Vremenski modeli ne razlikujejo dobro vseh naših hribov in dolin, ne dajo jim pravih nadmorskih višin ipd. Najboljši model za napovedovanje vremena bi bil tako človek, ki bi na vsak hrib odšel v

vsaki od tipičnih vremenskih situacij, to pa je težko. Zato so lokalni prebivalci najboljši napovedovalci vremena; pogledajo v nebo, kaj se dogaja na sosednjem hribu in vedo, kaj se bo v prihodnjih urah dogajalo pri njih.

Kakšen bi bil nasvet meteorologinje planincem pred odhodom na turo in med turo?

Med turo vsekakor priporočam spremljanje okolice – oblakov, sploh poleti. Se oblaki raztezajo samo v horizontalni smeri ali rastejo tudi v vertikalno smer? Če rastejo navzgor, je velika verjetnost, da bodo kmalu začele nastajati plohe in nevihte. Poleg pogleda v nebo je kar nujen pogled na radarsko sliko in tudi sliko razelektritev, da vidimo, če že nastajajo plohe ali nevihte in v katero smer se gibljejo. Poleti med nevihto nismo na grebenih, med jeklenicami ali na vrhovih, ki so bogati z železovo rudo, raje čim prej poiščemo zavetje v dolini.

Seveda velja spremljati okolico tudi pozimi – spremljanje snežne odeje okoli nas; ali vidimo kakšne napoke, ali slišimo kakšne nenavadne zvoke, ki bi lahko bili zvoki pokanja snežne odeje ali celo plazov v bližnji okolici. Če to zaznamo, smo pozornejši, morda celo raje sestopimo, kot napredujemo proti vrhu, ki smo se ga namenili osvojiti. Pred turo je seveda najbolje preveriti napoved, da bomo vzeli s seboj opremo, ki jo potrebujemo glede na vreme

in razmere. Vreme nas vseeno lahko preseneti, saj se – sploh v gorah – lahko hitro spremeni. Imejmo s seboj dodatno obleko, če nas ujame dež – tudi zato, da se ne podhladimo; po prehodu fronte ali ob padavinah se lahko v gorah ozračje zelo hitro ohladi za več stopinj. Če je napovedano megleno ali deževno vreme, ali bodo zgodaj nevihte, velja tudi nasvet, da se odpravimo raje tja, kjer poznamo teren, saj bomo lahko imeli težave z orientacijo, ali pa bomo morali res hitro sestopati. Varnost je seveda na prvem mestu, ne tvegajmo z odhodom v gore v nevarnih razmerah; gore bodo počakale.

V svojih prispevkih za PV si med drugim pisala o tem, kako se je z leti spreminjala višine snežne odeje v gorah, o suši ... Kaj lahko pričakujemo obiskovalci gora v prihodnjih letih glede na podnebne spremembe?

Podnebni scenariji so najbolj gotovi glede tega, da se bo v prihodnosti povečala količina padavin v zimskem času. To za visokogorje pomeni več snega, a zaradi višjih temperatur manj dni s snežno odejo, predvsem na račun poznejšega prvega snega v sezoni ter tudi manjšega števila dni s snežno odejo. Zanimivo, ravno lani je poleti sicer enkrat snežilo na Kredarici, a ni zapadlo nič snega, tako nismo zapisali nobenega dne s snežno odejo. ○

Septanazal®

Virtuoz hitrega odmaševanja nosu

- Deluje že v prvih minutah.
- Varuje in celi nosno sluznico.
- Zmanjša nosni izcedek.

www.septanazal.si

 KRKA

Pred uporabo natančno preberite navodilo! O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

V objemu trentske divjine

Zadnji Pelc

Trenta. Spet sem se vrnil k tebi. Ne zameri, ker sem te zadnja leta zanemarjal. Ko sem se v letošnjem zgodnjem poletju ponovno spustil z Vršiča v tvoja nadržja, se zazrl v modre valove tvoje lepoticice, mi je spet vztrepetal srce. Kako skrivnostna, očarljiva in vabljiva si v brezpotnih strmih svojih bregov, ve samo tisti, ki se je že kdaj podal mednje. Vedno me nahraniš s čustvi, ki se prelijejo v najlepše strani moje gorniške knjige.

Letos sem popravil krivico, kar štirikrat sem te obiskal: najprej na Babanski skedenj, nato po grebenu tvojega Travnika, na še neosvojeni Nizki vrh in na koncu po poteh spominov na Zadnji Pelc.

Po poteh spominov

Šestnajst let je že minilo, odkar smo se Tone, Irena in jaz odpravili na Zadnji Pelc, osamelec nad Trento. Idejo za turo sva s Tonetom našla v Vladovem prvem vodniku,¹ po tej knjigi sva jo mahnila še na marsikatero podobno. Začetek oktobra je bil, toplo, macesni so bili še vsi zeleni. Takrat mi je bila ta tura še lahka, tako v fizičnem kot psihičnem smislu. Še danes se mi pri-

krade nasmeh na usta, ko se spominjam, kako jezna je bila Irena, ko jo je Tone, oblečeno v kratke hlačke popeljal naravnost skozi koprive, da je bila vsa opečena, rekoč, da drugega prehoda ni, jaz pa sem dobro vedel, za kaj gre. Zapomnil sem si nekaj ključnih detajlov, ki so mi še kako prav prišli ob letošnji ponovitvi te prave trentske.

Za konec letošnje jeseni sem si spet zaželel zlatih macesnov. Kje drugje kot na planini Zapotok, tam me bodo zagotovo počakali. Ko sem Kristini, najzvestejši gorniški prijateljici predlagal Zadnji Pelc, je bila takoj za. Zadnje zvezde so počasi ugašale na temnem, še nerojenem jutru, ko sva prispela do Brezovice, kjer naju je že čakal Rajko, vedno pripravljen peljati naprej. V Ljubljani smo pobrali še Igorja in jo veselo mahnili obljubljeni deželi naproti.

¹ Vladimir Habjan: *Manj znane poti slovenskih gor*, Sidar-ta, 1999.

Pelci, Mangart in Jalovec.
Zadnji Pelc je skrajno levo.
Foto Peter Strgar

Od opreme sva uporabljala le čelado, pa še to je imela žena izposojeno. Čez neskončna dolga južna pobočja sva se v hudi poletni vročini počasi spuščala proti izhodišču na nasprotni strani gore. Še zadnja planina Lemovje in lačna ter popolnoma izsušenih grl sva se končno razveselila najinega počitniškega domovanja. Najlepše presenečenje tistega dne pa sta nama pripravila Jure in Katja. Nad prikolico je stal napis "Čestitke za vzpon", na mizi pa najprej pивce, nato pa sveže pečene postrvi z rujno kapljico.

Naš Jožko se je poslovil lani, krepko čez devetdeset let je dočakal, prava trentska grča, ki ji ni para.

Po lepo označeni, čedalje bolj strmi stezi smo se najprej vzpenjali skozi ruševje, ki je više prešlo v redok gozd. Šumenje slapov skozi strugo Suhega potoka, ki teče globoko spodaj, je prijetno božalo naša ušesa. Ko se je steza izravnala, nas je pozdravil na gosto poraščen bukov gozd, po katerem smo stopili na plano in zagledali zapuščeno planino Zapotok. Sonce je še ni popolnoma objelo, da bi macesni zažareli v celoti, a skozi njihove košate veje so prodirali snopi žarkov, ki so padajoč na tla vseeno prikazovali najlepší film odhajajoče jeseni. Ko sem v mislih že načrtoval počitek ob zapuščenem pastirskem stanu, se je na naši desni pokazal velik možic. Povabil nas je v ozko skalnato grapo, katere iztek se še ni videl. "Pa jo poskusimo, pravim prijateljem," čeprav hkrati povem, da smo s Tonetom prvič našli prehode neposredno s planine.

Po brezpotjih do vrha

Čez prva dva skoka gre preprosto, potem pa močno zadisi po čisto pravi dvojki. Skala je čvrsta, oprimkov dovolj in hitro smo vsi štirje čez. Ob izteku grape se po premisleku odločimo za vzpenjanje po spolzkem pobočju, poraslem z redkim grmičevjem, ki nas ob robu gozda pripelje na manjše sedelce. Pozdravimo nas zadnji redki macesni, ki so že skoraj slekli svojo

Nekje na poti
Foto Brane Pahor

Mirno, tiho jutro nas pričaka na koncu poti v Zapoden. Po široki prodnati cesti se ravno prav ogrejemo, preden se zaženemo po markirani poti proti planini Zapotok. Takrat ga zagledamo, Bavški Grintavec, v jutranjem soncu se blešči visoko v daljavi. Kot pravi Trentski kralj se ponosno ozira nad svojimi niže ležečimi podložniki. Nepozabni spomini osvajanja tega vrha segajo več kot dvajset let v preteklost. Takrat sva z ženo zahajala v kamp Korita, k Jožku, v kraju Soča, kjer se sramežljivi Vrsnik prelije v svojo ošabno in bolj mogočno gospo, ki kraljuje po vsej dolini. Je kaj lepšega, kakor v popoldanskem času po naporni turi še malce posedeti ob koritih, ki jih je mati narava izdolbla v naši najlepši reki?

Jure naju je že ob petih zjutraj pripeljal v Bavšico. Rosa je bila še v travah in hlače so kmalu postale mokre, ko sva sopihala proti planini Bukovec. Čez široka neprijetna melišča sva se v prijetni senci pretolkla do sedla Kanja. Od tam naprej je šlo zares, po navpični, celo malce previsni steni naju je dobro zavarovana pot pripeljala na zračni greben in po njem na sončni vrh.

Veliki Pelc z vrha
Zadnjega Pelca
Foto Peter Strgar

svečano, zlato obleko. Daleč v daljavi na desni zagledam Grivo, vrh, pokrit z visoko poraslo travo, ki upravičeno nosi svoje simpatično ime. "Samo do njenega vznožja se moramo prebiti," porečem družbi, "to bo vseskozi glavna zvezda spremljevalka, ki nas bo varno pripeljala do zelenega cilja." Prav prijetno je vzpenjanje po širokih travnatih livadah, ki so tja in sem začinjene z redkimi otoki ruševja. Tu ni nobenih stezic, markacij ali možicev, le mi, ki se z modrino neba stapljamo v popolno trentske divjino. Osupljiv je pogled na bližnjo Špičico in Skutnik, ki kar tekmujeta, kdo se bo bolj ošiljeno in vrtoglavo potegnil proti nebu. Ko se približamo vznožju Grive, nas pričakajo sitna melišča. Dva mlada kozlička veselo skakljata pod steno in sta edini živi bitji, ki ju srečamo tisti dan.

Razgled s Šmihelovca:
v ospredju Pelci, levo
zadaj Mangart, desno
Mojstrovke
Foto Peter Strgar

Melišča se kmalu spremenijo v pravi skalni labirint večjih in manjših balvanov, skozi katere iščemo prehode naprej. Končno se približamo škrbini med Nizkim vrhom in našim vrhom, do nje pa vodi strmo travnato pobočje, ki predstavlja zadnjo oviro na poti proti vrhu. Prav uživaško je plezanje po strmih travah, v katerih roke iščejo redke skalne oprimke, ki nam omogočajo, da se dokopljemo do sedla. Tam se nam odpre pogled na dolgo Loško steno, ki od tu pokaže popolnoma nežen obraz, če ga primerjamo s pogledom s Predelske ceste proti Logu pod Mangartom, kjer obstrmiš pred enim od največastnejših obzidij v vseh Julijcih.

S sedla se odpre lažji svet in kar ponese nas proti najvišji točki tega dne. Igor, najbolj nabit s kondicijo, prvi stopi na dvoglavi vrh. Prešerno veselje, objemi, stiski rok so najlepše darilo, ki si ga razdelimo med seboj na tem osamljenem koščku trentske divjine. Pričakajo nas stari znanci: Jalovec, ki od tu kaže popolnoma drugačno, piramidasto obliko, pred njim Veliki Ozebnik pa očak s svojimi vazali, greben Mojstrovk, na obzorju se sveti celo mogočni Montaž in še bi lahko našteval. Nadaljevanje proti naslednjemu dvoglavemu vrhu, proti Velikemu, Srednjemu Pelcu ter Pelcu nad Klonicami, je zaradi globoke škrbine ter težkega grebena rezervirano za alpiniste.

Po krajšem počitku se odločimo za sestop, saj se je sonce že prevesilo v popoldan in kar dolga pot nas čaka v dolino. Sestop s sedla je lažji, kot smo pričakovali, izberemo namreč drug žleb, ki nas varno vodi navzdol. S Kristino se ozreva še proti bližnjemu Nizkemu vrhu, na katerem smo stali pred tednom dni. S Petrom in Radovanom smo ga "naskočili" s planine Bala ter se pri sestopu pošteno namučili skozi od boga pozabljeno dolino Dolič, ki je na koncu postregla s popolnoma neprehodno, pravo pravcato

džunglo, preden nas je pozdravila odrešilna planina Bukovec. Kot bi hodili po Lunini površini, se po pustih skrotasti kotanji že malce utrujeni ponovno spuščamo do odrešujočih travnikov niže. Še zadnjikrat posedimo v prijetno ogretyh travah popoldanskega sonca, ko pogledi zaplavajo proti Trentskemu Pelcu in njegovemu sosedu Srebrnjaku.

Spomini privrejo na dan ...

Četrtega novembra pred dvaindvajsetimi leti je bilo. Jesen se nikakor ni hotela posloviti, ko me je en dan poklical Tone: "Ti, snega še ni, ali bi jo užgala za konec še na Srebrnjak in Trentski Pelc?" Zelo kratek dan bo, sestop daleč od izhodišča, ampak takemu izzivu se nisem mogel upreti, saj sva bila takrat s Tonetom popolnoma usklajena. Macesi na Zapotoku so bili že povsem slečeni, ko sva se po dobre pol ure hoda usmerila skozi gozd levo proti ostenju Srebrnjaka. V manjši krnici sva zagledala stezico, ki naju je pripeljala do stene. A glej ga zlomka, više ni šlo. Samo stena; nadaljevanje brez varovanja ni bilo mogoče. Ampak Tone je vedno imel nos v takšnih situacijah in kar smejalo se nama je, ko je na drugem koncu više odkril prvega možica. V enkratnem plezanju v okviru dvojke sva se tako s pomočjo vseskozi postavljenih možicev po skalnato skrotastem ostenju prebila do sedla Ribežni. Tam naju je počakalo sonce in bilo je tako toplo, da sva nadaljevala kar v kratkih rokavih.

Greben proti Srebrnjaku je bil od daleč videti neprebraden, v resnici pa je bil le tja in sem malce zračen in na koncu sva se skoraj sprehodila do travnatnega vrha. Kar zadremala bi na tistem travnatem otočku, a ura je bila že ena popoldne in močno sva se morala podvizati, če sva hotela še pred nočjo doseči lovsko kočo na Stari Ultri. Po vrnitvi na Ribežne sva se po lepo nakazanih prehodih brez težav povzpela na Trentski Pelc. Tam nama je šlo

pa že kar za nohte. Sonce je namreč že zašlo in začelo se je mračiti, a na srečo sva spet našla možice, ki so naju varno dostavili do lovske kočice. Malce sva posedela, ko me je Tone naenkrat vprašal: "Kaj praviš, stari, ali bi nama pasal pir zdajle?" "Pa še kako," sem odvrnil. In kar nisem mogel verjeti: iz nahrbtnika je potegnil dva kozla, ki ju je nosil ves dan, da bi na koncu nazdravila. Bila je že popolna tema, ko sva se s čelkama na glavah varno spustila po mulatjeri do ceste. Ker sem predvidel tak zaključek, sem poklical Petra, Jožkovega vnuka, ki se je ravno odpravljal k dekletu v Kranjsko Goro. Pobral naju je na cesti ter odpeljal do avta v Zadnjo Trento. Ja, to je bil res dan, ki se je z zlatimi črkami zapisal v najino gorniško zgodovino.

Pred nami je še zadnja travnata globel, po kateri se spuščamo proti spolzki gredini, ki vodi do jutranje grape. Misel, da bi raziskovali sestop direktno na planino Zapotok, zaradi časovne stiske raje opustimo. Tako se najdemo pred ključnim skokom v grapi. Rahla trema se me loteva, saj je plezanje navzdol vedno težje kot navzgor. Pred štirimi leti sem si namreč hudo poškodoval nogo. Po zaslugi odličnega kirurga ter s pomočjo gornških prijateljev sem se dokaj hitro postavil nazaj na noge.

Prvi spleza Igor, kakor veverica je hitro spodaj, za njim krene Kristina, ki me bodri: "Saj bo šlo, Brane, oprimkov je veliko." Rajko pa, pripravljen pomagati, vselej ko pomoč potrebuješ, mi natančno svetuje, kje naj se primem, da bom varno izplezal. Spet smo v civilizaciji, na markirani poti v dolino. Igor in Rajko kar tekmujeta, kdo bo povedal boljše šalo, tako da čas do avta kar hitro mine.

Dan počasi ugaša, ko se polni vtisov vračamo proti domu. Tebi, Trenta, pa obljubim, da se s prijatelji prihodnje leto spet vrnem. Kar nekaj nepopisanih listov je še ostalo, upam, da popišemo vsaj še kakšnega ... ◉

Bavski Grintavec
in Pelc Nad
Klonicami nad dolino
Zadnje Trente
Foto Dan Briski

Sveti Ožbolt
Foto Janez Stražičar

Srednjeveško mesto v objemu hribov

Okolica Škofje Loke

Planinstvo na Škofjeloškem ima že več kot 100-letno tradicijo. To pravzaprav ni čudno, saj tisočletno zgodovinsko mesto na severu, zahodu in jugu objemajo hribi, na vzhodni strani pa nas, ko pogledamo čez Sorško polje, pozdravljajo Kamniško-Savinjske Alpe.

Marljivi prostovoljci v planinskem društvu s skoraj osemsto člani skrbijo za dve planinski postojanki: Dom na Lubniku in Kočo na Blegošu. Obe sta oskrbovani, poznani po dobri kuhinji – posebej priporočam ocvirkovko oziroma potico, polnjeno z ocvirki, odprti sta vsaj ob koncih tedna skozi vse leto. Markacisti pa skrbijo tudi za številne poti v okolici zanimivega mesta. Že pred petdesetimi leti je bila urejena Loška planinska pot s skupno dolžino 188 kilometrov (www.loskaplaninskapot.si/), ki je trasirana po hribih v okolici Škofje Loke in poteka tudi v treh drugih občinah: Gorenja - Poljane, Cerklno in Železniki. Pot je označena s Knafelčevimi markacijami in črko L. Za nezahtevne poti, ki se

dokaj uspešno izognejo asfaltiranim cestam, skrbijo različna planinska društva. Za obeležitev 50-letnice so pot nekako "poživili" in jo predstavili na posebni spletni strani, razdeljena pa je v dvanajst etap in skoraj vse so primerne za vse letne čase.

Mesto

Srednjeveško mesto leži ob sotočju rek – Selške in Poljanske Sore. Reka daje mestu vedno poseben čar, lahko pa povzroči tudi težave – kakor poplave v letošnjem avgustu, ki so povzročile v mestu precej škode. Poškodovane so bile tudi planinske poti, zato se pred odhodom na turo pozanimajmo na spletni strani PZS, ali so poti že prehodne.

Škofja Loka z Lubnikom Foto Franci Horvat

Z Osolnika vodijo poti
v vse smeri.
Foto Andreja Erdlen

Škofja Loka je vsekakor vredna ogleda. Sprehodimo se po starem delu mesta, obiščemo muzej v gradu in se poučimo o bogati zgodovini mesta, ogledamo si lahko še galerijo Franceta Miheliča na Spodnjem trgu v "kašči" (po dogovoru ogledi za skupine v spremstvu muzejskega vodnika). Za ogled se pozanimamo po e-pošti obisk@loski-muzej.si ali telefonski številki +386 4 517 04 04.

Kevderc in Marijino brezno

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je navedeno, da izraz *kevder* (nižje pogovorno) pomeni klet. Tudi na Lubniku je klet oziroma jama z imenom Kevderc. Leži pod vrhom Lubnika, spada v naselje

Zimski Osolnik
Foto Andreja Erdlen

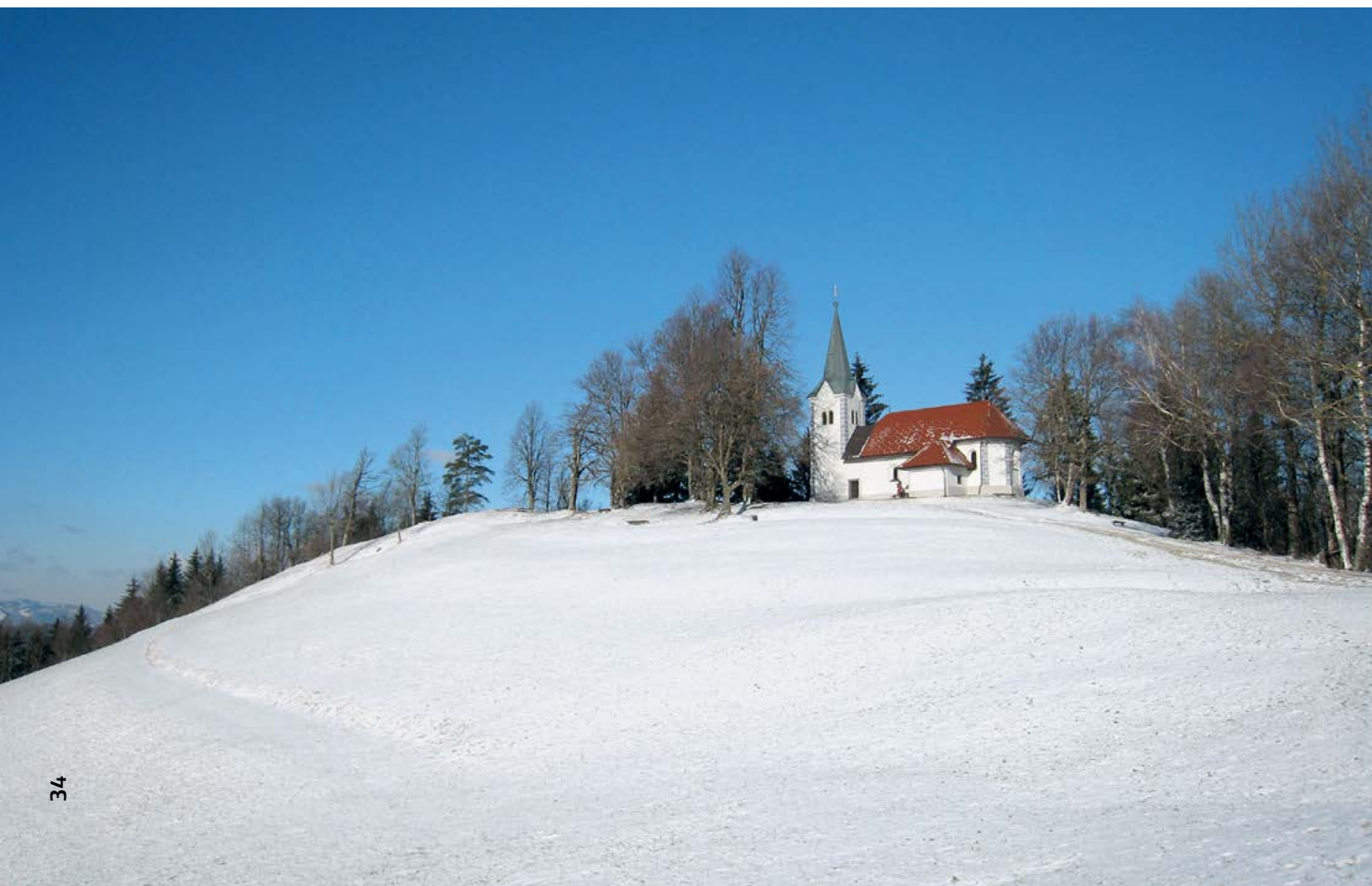
Breznica pod Lubnikom. Na spletni strani Društva za raziskovanje podzemlja Škofja Loka piše, da je to lubniški biser. Pa je res? Stopimo lahko v stik z društvom (www.drp-drustvo.si/, telefon +386 51 244 244, e-pošta info@drp-drustvo.si), se dogovorimo za ogled in se o tem prepričamo. Jaz sem se že. Vhod v jamo je zavarovan in zaklenjen, tako da ogled brez vodstva ni mogoč. In prav je tako. Mene je poleg bogastva kapnikov, za katere sem dolgo časa menila, da jih najdemo le v naših najbolj znanih jamah, presenetilo to, da tla niso bila nič spolzka – seveda pa je treba zato, ker v jami teče voda, imeti dobro obutev.

Opozorimo še na jamo Marijino brezno, ki leži ob poti iz Škofje Loke (mimo gradu) na Lubnik, še pred prevalom Kobila. Te jame še nisem obiskala, je pa na mojem seznamu želja. Kontakti za ogled so isti kot za Kevderc.

Priporočljivo in zanimivo je torej, zlasti če skupina šteje nekaj več ljudi, kombinirati izlet na Lubnik z obiskom kakšne od jam. Vedeti pa moramo, da sta obe jami v zimskem času od 1. novembra do 1. maja zaprti za obiskovalce – saj tudi živali, ki živijo v jamah, potrebujejo svoj mir.

Za tiste, ki imajo radi daljše poti

Škofjeloško pogorje se dotika Polhograjskih Dolomitov in nam ponuja zanimive pohode – prehode do Polhovega Gradca ali do Ljubljane, lahko pa hodimo po hribih na levem ali desnem bregu Poljanske Sore – od Poljan do Škofje Loke. Prav tako zanimiva je pot iz Kranja do Škofje Loke čez Svetega Jošta, Planice in Križne gore.

Poleg Loške planinske poti vodi skozi Škofjo Loko na Lubnik Evropska pešpot E-7, Lubnik je točka Slovenske razširjene poti, čez Osolnik vodi Kurirska pot Dolomitov (nosilec obhodnice je Planinsko društvo Medvode).

Če se napotimo v Škofjo Loko s severa iz Kranja, se bomo najprej povzpeli – morda kar od kranjske železniške postaje ali pa iz Stražišča – na Sveti Jošt, se spustili do Čepulj in nadaljevali pot do cerkve sv. Križa na Križni gori. Od cerkve se ponuja krasen razgled na Sorško polje z Alpami v ozadju. Okrepčamo se lahko v lovski koči v bližini cerkve (kadar je odprta) in se spustimo skozi naselje Križna Gora v vas Trnje, od koder je do Škofje Loke le še kakšen kilometer hoje. Za pot, ki nas bo v lepem vremenu razveseljevala s širokimi razgledi, bomo skupaj potrebovali okoli pet ur. Križne gore v predlogu izletov ne omenjam posebej, lahko jo vključimo v daljšo turo – tako imenovani podaljšani Lubnik, kot mi je omenila ena od škofje-loških planink. Turo začnemo v Škofji Loki v mestu, se podamo na Lubnik po eni od označenih poti, sestopimo v Praprotno, prečkamo glavno cesto Škofja Loka–Železniki in se povzpemo na Križno goro. To je del Loške planinske poti. S Križne gore sestopimo v vas Trnje in do mesta. Za pot bomo potrebovali približno šest ur.

Nekoliko drugače pa lahko zastavimo pot iz Poljan nad Škofjo Loko, kamor se pripeljemo z avtobusom, in tisočletno mesto dosežemo po zanimivih poteh – bodisi po levem ali po desnem bregu Po-

ljanske Sore. Pot po levem bregu nas iz vasi, mimo rojstne hiše Ivana Tavčarja (na hiši je spominska tabla, hiša ni preurejena v muzej), pelje na Gabrško goro mimo cerkve sv. Primoža in Felicijana na preval Suša, s katerega imamo še dobrih dvesto višinskih metrov vzpona na vrh Lubnika. Sestopimo v Škofjo Loko, za celotno pot bomo potrebovali pet do šest ur. Lahko pa vzpon na Lubnik izpustimo in sestopimo v Praprotno, kar bo našo pot skrajšalo za približno uro in pol. Če se namenimo iti po desnem bregu Poljanske Sore, gremo najprej na razgledni Bukov vrh, 832 m, s prikupno cerkvico sv. Sobote, se vzpnemo na Pasjo ravan, ki je bila včasih najvišji vrh Polhograjskih Dolomitov – a jo

Na Lubnik nas spremljajo markacije in smerokazi.

Foto Andreja Erdlen

Podlubnik in Kriška gora

Foto Andreja Erdlen

Škofja Loka z
Lubnikom
Foto Janez Stražišar

je bivša JLA nekoliko "poravnala", tako da zdaj meri v višino "le" 1020 metrov, najvišji vrh Polhograjevcev pa je s 1021 metri postal Tošč. Od Pasje ravni se spustimo do asfaltirane ceste, ki ji sledimo morda le petsto metrov, nato pa se naša pot odcepi desno na makadamsko cesto. Vmes se lahko povzpnejo še na Prosenov grič ali pa gremo po označeni poti pod vrhom Svetega Ožbolta in se mimo cerkvice sv. Andreja spustimo v Škofjo Loko. Tudi za to pot bomo potrebovali približno šest ur.

Šest do sedem ur pa traja tudi prečenje iz Škofje Loke do Ljubljane; najprej se povzpnejo na Osolnik, se mimo Doma na Govejku spustimo v dolino Ločnice in spet dvignemo na Sveto Katarino in nato v naselje Topol pri Medvodah. V Šentvid pri Ljubljani (mestni promet, avtobus št. 1) sestopimo čez Toško čelo.

Ali pa opravimo zanimivo prečenje iz Škofje Loke v Polhov Gradec – čez hriba Sveti Andrej in Sveti Ožbolt, od tam se spustimo v Selo nad Polhovim Gradcem, se povzpnejo na Tošč, Grmado in sestopimo v Polhov Gradec. Za to prečenje lahko predvidimo kar osem ur.

Trajnostna mobilnost?

Škofja Loka ima med tednom razmeroma dobre avtobusne povezave z Ljubljano in Kranjem. Železniška postaja je na Trati, ki je približno tri kilometre oddaljena od mesta in s tem od izhodišč za hribe. Žal so med konci tedna avtobusne povezave z železniške postaje do mesta zelo redke ali jih skoraj ni. Takrat uporabimo avtobusni promet ali pa kot večina osebni avtomobil.

Za zdaj ob nedeljah zjutraj še vozi avtobus iz Ljubljane v Polhov Gradec in na Črni vrh (Polhograjsko hribovje), kar nam omogoča zanimivo pot do Škofje Loke. Ob sobotah zjutraj, ob 7.10 ali ob 10.15 (vozni red Arriva, veljaven za november 2023), se lahko iz Škofje Loke odpeljemo do Poljan nad Škofjo Loko, ob nedeljah teh avtobusov ni. Lahko pa se ob nedeljah vrnemo iz Poljan nad Škofjo Loko v Škofjo Loko (avtobus ob 13.34 in 16.34). Po Selški dolini so avtobusne povezave še malo slabše – ob sobotah je avtobus za Železnike ob 10.15, ob nedeljah le popoldan. Vsekakor se pred turo prepričajmo o voznih redih in izkoristimo povezave, dokler so še! Srečno na poteh – ne le planinskih, tudi pri odkrivanju naravne, kulturne in umetnostne dediščine! ●

Informacije

Literatura: Andreja Erdlen: *Škofjeloško in Cerkljansko hribovje*. PZS, 2011.

Željko Kozinc: *Lep dan kliče 2*. Založba Modrijan, 2002.

Andrej Praznik: *Planinski izleti za 4 letne čase*. Založba Družina, 2007.

Marjan Raztresen: *Slovenija na dlani. Hribi nad mesti*. Mladinska knjiga, 2003.

Zemljevida: *Ljubljana in okolica*, PZS, 1: 50.000. *Škofjeloško, Cerkljansko in Idrijsko hribovje*, PZS, 1: 50.000.

Lubnik, 1025 m, iz Škofje Loke

Škofjeloško
hribovje

Na Lubnik se odpravimo iz centra mesta, škega gradu, v katerem si lahko ogledamo zanimiv muzej.

Pot na Lubnik vodi mimo gradu. Foto Irena Mušič Habjan

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot
Oprema: Običajna oprema za sredogorje

Višinska razlika: 677 m

Izhodišče: Škofja Loka, Mestni trg, 348 m

WGS84: N 46.165796°, E 14.306379°

Koča: Dom na Lubniku, 1025 m, telefon +386 4 512 05 01, +386 31 655 556, e-pošta lubnik@pd-skofjaloka.com

Časi: Izhodišče–Lubnik 2 h
Lubnik–izhodišče 1.30 h
Skupaj 3.30 h

Sezona: Vse leto

Vodniki: Andreja Erdlen: *Škofjeloško in Cerkljansko hribovje*. PZS, 2011; Željko Kozinc: *Lep dan kliče 2*. Založba Modrijan, 2002; Andrej Praznik: *Planinski izleti za 4 letne čase*. Založba Družina, 2007; Marjan Rztresen: *Slovenija na dlani. Hribi nad mesti*. Mladinska knjiga, 2003.

Zemljevida: *Ljubljana in okolica*, PZS, 1: 50.000; *Škofjeloško, Cerkljansko in Idrijsko hribovje*, PZS, 1: 50.000

Vzpon: Pot začnemo v starem delu mesta, pred občinsko stavbo oziroma

Lubnik, 1025 m, iz Podlubnika

Škofjeloško
hribovje

Razgledni Lubnik daje zgodovinskemu mestu Škofja Loka značilno veduto. Dom na Lubniku je prijazna postojanka, ki nudi zavetišče planincem tudi pozimi, običajno v spodnjem delu doma, v prostorih lubnikarjev – tistih, ki hodijo na Lubnik večkrat v tednu.

Dom na Lubniku Foto Andreja Erdlen

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Hoja po grebenu zahteva zanesljiv korak, ravno tako pozimi (dereze!).

Oprema: Običajna oprema za sredogorje

Višinska razlika: 665 m

Izhodišče: Podlubnik, zaselek Vincarje, 360 m. Iz Škofje Loke se peljemo le kratek čas proti Selški dolini mimo športne dvorane Poden, nato v križišču zavijemo levo v naselje Podlubnik. Parkirni prostor poiščemo v bližini vrtca Najdihojca (markirana pot se začne v zaselku Vincarje).

WGS84: N 46.169888°, E 14.297061°

Koča: Dom na Lubniku, 1025 m, telefon +386 4 512 05 01, +386 31 655 556, e-pošta lubnik@pd-skofjaloka.com

Časi: Izhodišče–Lubnik 2.15 h
Lubnik–izhodišče 1.45 h
Skupaj 4 h

Sezona: Vse leto

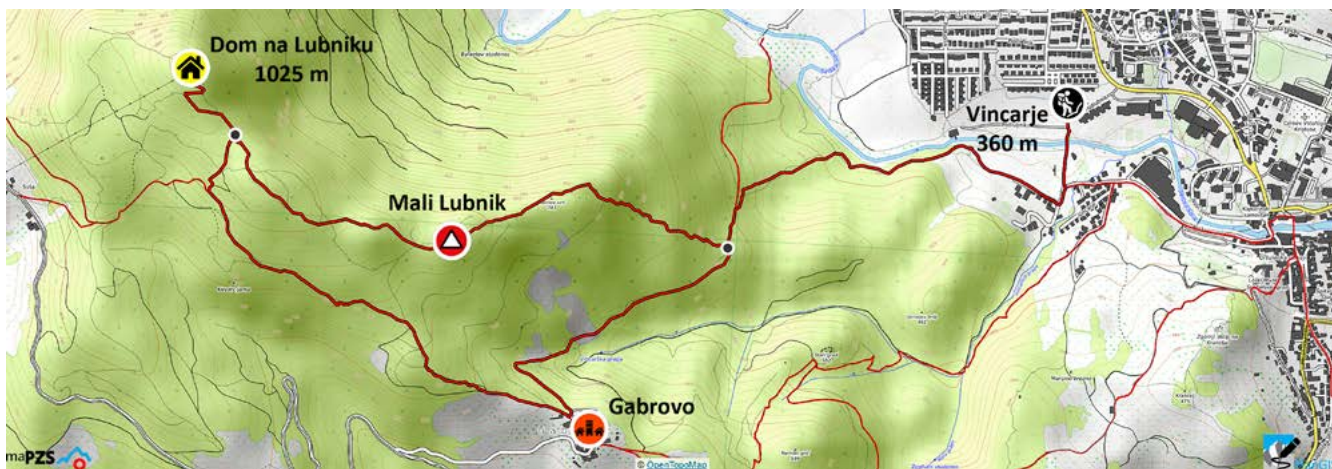
Vodniki: Andreja Erdlen: *Škofjeloško in Cerkljansko hribovje*. PZS, 2011; Željko Kozinc: *Lep dan kliče 2*. Založba Modrijan, 2002; Andrej Praznik: *Planinski*

pod gradom. Vzpne se najprej do gradu in nadaljujemo pot ob grajskem obzidju. V 10 minutah pridemo do okrogle plošče z vpisanimi vrhovi, ki jih vidimo s te točke. Pot nadaljujemo mimo hiše do prevala Kobilja s cesto, ki pelje do Breznice pod Lubnikom.

Nekateri se pripeljejo do tukaj, saj je nekaj možnosti za parkiranje vozil. Pot nas v nadaljevanju vodi naravnost po gozdni poti strmo v hrib v vas Gabrovo. Gremo skozi naselje in sledimo dobro označeni poti do vrha oziroma do planinskega doma, ki je tik pod vrhom.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Možnost sestopa je tudi v Selško dolino, mimo Svetega Tomaža v Praprotno – oglejmo si vozni red avtobusov, da se bomo lahko peljali 7 kilometrov v Škofjo Loko. Pot nam bo vzela slabi dve uri.
Andreja Erdlen

izleti za 4 letne čase. Založba Družina, 2007; Marjan Rantzresen: *Slovenija na dlani. Hribi nad mesti*. Mladinska knjiga, 2003.

Zemljevida: *Ljubljana in okolica*, PZS, 1: 50.000; *Škofjeloško, Cerkljansko in Idrijsko hribovje*, PZS, 1: 50.000

Vzpon: Od vrtca gremo po poti, ki pelje do mostička čez Selško Soro. Za mostom se usmerimo desno na travnati kolovoz ob rečni strugi, nadaljujemo

mimo manjše hidroelektrarne do napisa na desni strani – smerno tablo je že "objel" čas oziroma drevo. Smerek nas usmeri levo in začnemo se vzpenjati.

Na razpotju, ki ga dosežemo po približno 15 minutah, se usmerimo na pot "po grebenu" (desno). Najprej dosežemo Mali Lubnik, 831 m, se nekoliko spustimo in spet vzpnemo. Malo pred ciljem se z leve priključi pot, ki pripelje

iz Gabrovega oziroma mimo Škofjeloškega gradu.

Sestop: Sestopimo do Gabrovega, tam zavijemo levo proti Podlubniku (Vinčarjam), da se priključimo poti, po kateri smo se vzpeli.

Andreja Erdlen

Osolnik, 857 m

Polhograjsko
hribovje

Osolnik s cerkvico sv. Mohorja in Fortunata je obiskan tako s škofjeloške kot z medvoške strani. Zlasti pozimi, ko so dre-

vesa brez listja, se z vrha ponuja čudovit razgled na Julijske in Kamniško-Savinjske Alpe ter Karavanke.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Poplava v avgustu 2023 je odnesla Hudičevo brv, zato je pot nekoliko

Na vrhu Osolnika Foto Andreja Erdlen

Sveti Ožbolt, 859 m

Polhograjsko
hribovje

Z razglednega vrha Sveti Ožbolt nad Poljansko dolino se odpira lep pogled na Polhograjsko in Škofjeloško hribovje. Na vrhu stoji tudi cerkev sv. Ožbolta. Gre za poznogotsko cerkev z zvezdasto rebrasto obo-

kanim prezbiterijem z letnico 1527. Obok prezbiterija krasijo freske Jerneja iz Loke iz leta 1534. Po potresu leta 1895 je bil zgrajen nov zvonik.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Poplava v avgustu 2023 je odnesla Hudičevo brv, zato je pot nekoliko daljša. Trenutno (oktober 2023) je zaprta pot do Svetega Andreja zaradi podrtega drevja in podorov (plazov). Informacije o poti preverimo na spletni strani PZS!

Oprema: Običajna oprema za sredogorje

Višinska razlika: 510 m

Izhodišče: Škofja Loka, zaselek Puštal, 350 m. Vozilo parkiramo na parkirišču pri nogometnem igrišču. Lahko pa se pripeljemo samo pod cerkev sv. Andreja, kjer pustimo vozilo in se peš odpravimo na Sveti Ožbolt.

WGS84: N 46.162505°, E 14.310932°

Časi: Izhodišče–Sveti Ožbolt 2.15 h
Sveti Ožbolt–izhodišče 1.45 h
Skupaj 4 h

Sezona: Vse leto

Vodnika: Božidar Lavrič: *Polhograjsko hribovje*. PZS, 2010; Željko Kozinc: *Lep dan kliče 2*. Založba Modrijan, 2002.

Proti cilju sledimo drogovom električnega daljnovoda. Foto Andreja Erdlen

Osolnik, 857 m

Polhograjsko
hribovje

daljša. Informacije o poti preverimo na spletni strani PZS!

Oprema: Običajna oprema za sredogorje

Višinska razlika: 510 m

Izhodišče: Škofja Loka, zaselek Puštal, 350 m. Vozilo parkiramo na parkirišču pri nogometnem igrišču.

WGS84: N 46.162505°, E 14.310932°

Časi: Izhodišče–Osolnik 2.15 h

Osolnik–izhodišče 1.45 h

Skupaj 4 h

Sezona: Vse leto

Vodnika: Božidar Lavrič: *Polhograjsko hribovje*. PZS, 2010; Željko Kozinc: *Lep dan kliče* 2. Založba Modrijan, 2002.

Zemljevida: Ljubljana in okolica, PZS, 1: 50.000; Škofjeloško, Cerkljansko in Idrijsko hribovje, PZS, 1: 50.000

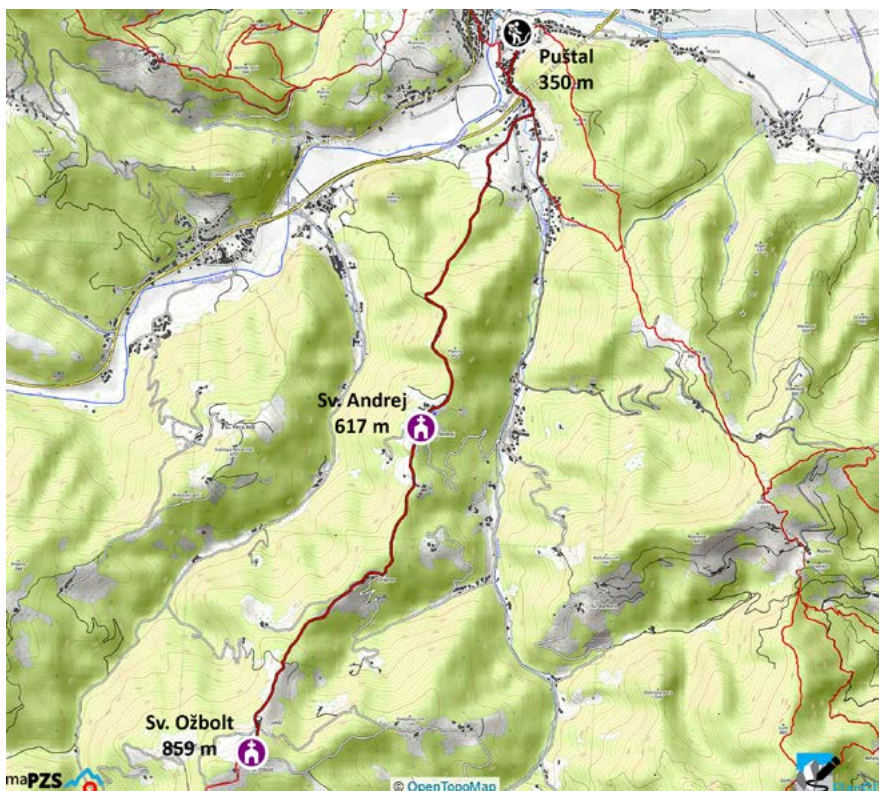
Vzpon: Z izhodišča se odpravimo čez most – dokler brv, ki so jo uničile poplave v avgustu 2023, ne bo popravljena – in gremo po Poljanski cesti. Pot nas najprej vodi proti Medvodam, kmalu pa se v desno začne naš vzpon po Loški planinski poti (smer Osolnik, Tošč, Črni vrh). Oznake nas že po nekaj minutah usmerijo levo, sprva nekoliko navzdol. Po krajšem sestopu nadaljujemo pot po strmem travnatem pobočju po robu s pašno ograjo. V gozdu se pot nekoliko položi in občasno tudi spusti. Dosežemo travnik in nato sledimo kolovozu, ki nas pripelje do spomenika NOB in pozneje spet v gozd, kjer ponovno pridemo do makadamske ceste, ki ji nekaj časa sledimo, nato pa nadaljujemo s hojo po kolovozu – pozorni moramo biti na markacije, saj je kar nekaj odceпов. Kolovoz se višje spremeni v pot, ki se strmo vzpne na vrh Osolnika, 857 m.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Andreja Erdlen

Sveti Ožbolt, 859 m

Polhograjsko
hribovje

Zemljevida: Ljubljana in okolica, PZS, 1: 50.000; Škofjeloško, Cerkljansko in Idrijsko hribovje, PZS, 1: 50.000

Vzpon: Z izhodišča se odpravimo čez most – dokler brv, ki so jo uničile poplave v avgustu 2023, ne bo popravljena – in gremo po Poljanski cesti. Nadaljujemo po cesti v dolino Hrastnice, mimo obnovljene Nacetove hiše, čez potok Hrastnica in skozi naselje do zadnjih hiš, kjer opazimo smerne table za hrib Sveti Andrej, 617 m. Pot vodi skozi gozd (paziti na markacije, ker je veliko odceпов!) do asfaltne ceste, ki nas mimo gostišča pripelje do cerkve sv. Andreja (do sem je približno uro in 15 minut).

Od cerkve se spustimo do kolovoza, po njem nadaljujemo mimo spomenika NOB in se strmo dvignemo do makadamske ceste. Skozi gozd in čez travnike vodi strma pot na cilj, Sveti Ožbolt, 859 m.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Andreja Erdlen

Fižolček in grahek v orlovem gnezdu

Fižolček in Grahek sta bratca. Starejši Fižolček je star deset let, mlajši Grahek pa šest. Fižolček je višje, sloke postave, pravi atlet, spreten in sila pogumen. Grahek je manjši, bister, bolj okrogel in plah, tak odličnjak. Kot vsako jutro med počitnicami sta tudi tokrat sedela v sobi, ki sta si jo delila in listala enciklopedijo. Koliko zanimivega je v njej! Za veliko zapisanih stvari sta slišala prvič.

Priprave na pot

"Jutri zjutraj greva tudi midva v gore," je rekel Fižolček, medtem ko je prebiral zapis pod geslom "gorstva".

Grahek ga je nejeverno pogledal: "Res, kam pa? Saj ne smeva sama. Sva še premajhna in mami pravi, da je v gorah lahko tudi nevarno." "Saj ne bova nikomur povedala, bučman. Še pred mrakom se bova vrnila in nihče ne bo niti opazil. Odpravila se bova takoj, ko bosta ati in mami zjutraj odšla v službo," je odločno rekel Fižolček in skoraj pokroviteljsko naročil Grahku, "pojdi na podstreho po nahrbtnika, vrv in pohodne čevlje. Medtem bom jaz pripravil malico za jutrišnjo pot."

Ko se je Grahek vrnil z naročenim, je vprašal Fižolčka: "Kaj pa bunda, kapa in rokavice?"

"Ha, ha, ha, saj je poletje, kaj nama bo to," je norčavo odgovoril Fižolček.

"Toda v knjigi o gorništvu piše, da moraš iti v gore dobro opremljen tudi poleti, ker se vreme z višino lahko hitro spremeni. Vetrovka lahko prav pride. Piše tudi, da v nahrbtnik planinca sodijo še svetilka, rezervna suha oblačila, prva pomoč, dereze in cepin za prečkanje snežišč, pohodne palice, spalna vreča, vžigalnik, kompas in zemljevid. Poleg pijače in malice pa še drobni prigrizki, kot so čokolada, oreščki, rozine in podobno, kar ti hitro povrne energijo ... in hmm, no ja, tudi dobra telesna pripravljenost, kar pa se bojim, da je meni manjka."

"In osel, da ti vse to nosi, kar si naštel. Če boš ti ta osel, lahko vzameš tudi hladilnik in posteljo, drugače bova vzela samo najnujnejše," je Fižolček bratcu porogljivo skočil v besedo in nadaljeval, "no, če že toliko veš, pa naštej glavna gorovja v Sloveniji."

Grahek je kot iz topa izstrelil: "Alpe, predalpsko hribovje in Dinarsko gorstvo."

"Auuu, Grahek, ti si res pravi piflar!"

"Ti pa naštej, katere gorske skupine sestavljajo naše Alpe," je Grahek izzval Fižolčka. "Da ti pomagam: začnejo se na J, K in K."

"Kako dvakrat na K?" je skušal pridobiti čas Fižolček, medtem ko je z levim očesom škilil v enciklopedijo. "Ajaaa, seveda, logično, normalno, to so Karavanke, Kamniško-Savinjske Alpe in Julijske Alpe."

"Vidim, da znaš vsaj dobro brati, ampak nič hudega, saj se prav z branjem učimo. Več kot bereš, več veš," je Fižolčka podražil mlajši bratec.

Nenačrtovana noč v pastirski koči

Naslednje jutro sta vstala in krenila na pot takoj za tem, ko sta starša odšla v službo. Ko sta hodila čez še rosni travnik proti temačnemu gozdu, je Grahek zašepetal: "Kam sploh greva?"

"Samo meni sledi in ne skrbi. Čez ta travnik, potem skozi gozd in nato čez pašnike do Dolge planine. Vidiš tisto ošiljeno sivo skalnato goro čisto zadaj? To je Orlov vrh, najin cilj!"

Nista še prečkala travnika, ko je Grahek zadihano vprašal: "Je še daleč?" in stokajoč dodal, "utrujen sem in lačen."

"Še slabo urico in bova tam," ga je pomiril Fižolček.

Grahek je ponovno stokal v gozdu in tudi na Dolgi planini, do koder je že popil ves čaj iz čutare in pojedel vso malico.

Fižolček ga je spodbujal: "Še slabo urico in bova tam."

"Teh tvojih slabih uric se je nabralo že za dober dan. Jaz ne morem več!" je moledoval Grahek.

Napredovala sta tako počasi, da ju je na polovici poti prehitela noč. Na srečo je bila na Dolgi planini lesena pastirska kočica, kamor sta se lahko zatekla. Iz strehe kočice, ki je bila krita z lesenimi skodlami, je štrlel kamnit dimnik. Okna so bila zastrta s polkni, ki so imela na vrhu izrezljano planiko. Vhodna vrata so bila zapahnjena samo z lesenim zatičem. Pred kočico je bilo leseno korito, v katero se je po lesenem žlebu stekal potoček. V kočici sta našla koruzni zdrob, kolut sira in golido kislega mleka. Prižgala sta petrolejko in si v bakrenem loncu na štedilniku na drva skuhalo polento. Takšno trdo, da jo lahko, ko jo zvrneš iz lonca, režeš kot torto. Poleg polente sta kot lačni miši grizljala sir. Vse sta poplaknila s kislim mlekom. Še dobro, da sta imela zavetje, kajti zunaj je nastala takšna nevihta, da je blesk in tresk pretresel kočico do temeljev.

Tik preden sta zaspala, je Grahek jecljaje šepnil: "Fižolček, meennne je sssttttrrrraah!" Fižolček ga je stisnil k sebi in mu ljubeče odgovoril: "Ne boj se, saj sem jaz s tabo, sicer pa je strah znotraj votel, okoli pa ga nič ni." Nato sta se zakopala v seno, da ju ni zeblo, in z mislijo, kaj porečeta ati in mami, ko se vrneta, zaspala.

Od belega jutra do skoraj črnega konca

Zjutraj je Grahek ob pogledu skozi okno začudeno zavpil: "Sneeeeg!?"

"Kako? Saj je vendar avgust," je malce sprenevedajoče rekel Fižolček.

"V enciklopediji piše, da lahko v visokogorju sneži tudi poleti, midva pa nimava nič toplega za obleči. Raje se vrniva," je prosil Grahek.

"O, to pa ne! Greva do konca, saj naju bo čez dan ogrelo sonce in tudi sneg se bo kmalu stopil," je vztrajal Fižolček.

Spredaj je hodil Fižolček, za njim na vrvi navezan Grahek, saj se mu je v snegu ugrezalo, da se je opotekal sem in tja.

"Upam, da mami ne bo še bolj huda, ker sva ji vzela vrvi za obešanje perila," si je v brado zamrmral Grahek.

Malo po popoldnevu je toplo avgustovsko sonce res stopilo ves sneg. Za seboj sta pustila gozd in pašnike in se znašla na delu poti, ki ga je preraščalo gosto ruševje. Fižolček je hotel zamotiti že dodobra upehanega Grahka: "Vidiš, kako se z višino spreminja rastlinje?"

"Vidim, vidim, saj sem izgubil samo sapo in ne tudi vida. Temu se reče sprememba vegetacije z nadmorsko višino. Višje, kot smo, hladneje je. Hkrati se povečuje tudi izpostavljenost vetru, dežju in snegu. Čisto spodaj, kjer sva začela hoditi, so bili travniki in polja, nato mešan gozd, sledil je bukov gozd, ki je prešel v smrekov gozd. Zdaj sva na predelu, ki je za večino rastlin neugoden, zato tu raste predvsem ruševje, ki je ena od vrst bora, ter tu in tam kakšen macesen. Nad ruševjem bodo še posamezni šopi trave, nato mahovi in lišaji. Potem bodo samo še melišča, gole skale in stene," je naveličano in hlastajoč za zrakom razložil Grahek.

Kljub Grahkovi izčrpanosti sta se vseeno nekako primajala do vznožja Orlovega vrha. Okoli njiju je bila samo še siva skala. Strma pot se je spremenila v brezpotje, brezpotje v prepadne pečine.

"Lačen sem in zebe me! Jaz res ne morem več!" je panično zahlipal Grahek.

Vendar Fižolček še ni obupal. Ker nista imela pravega plezalnega pasu, je Grahka z vrvjo zavezal okoli prsnega koša pod pazduhama in ga na vrvi kot vedro iz vodnjaka dvigal čez pečine.

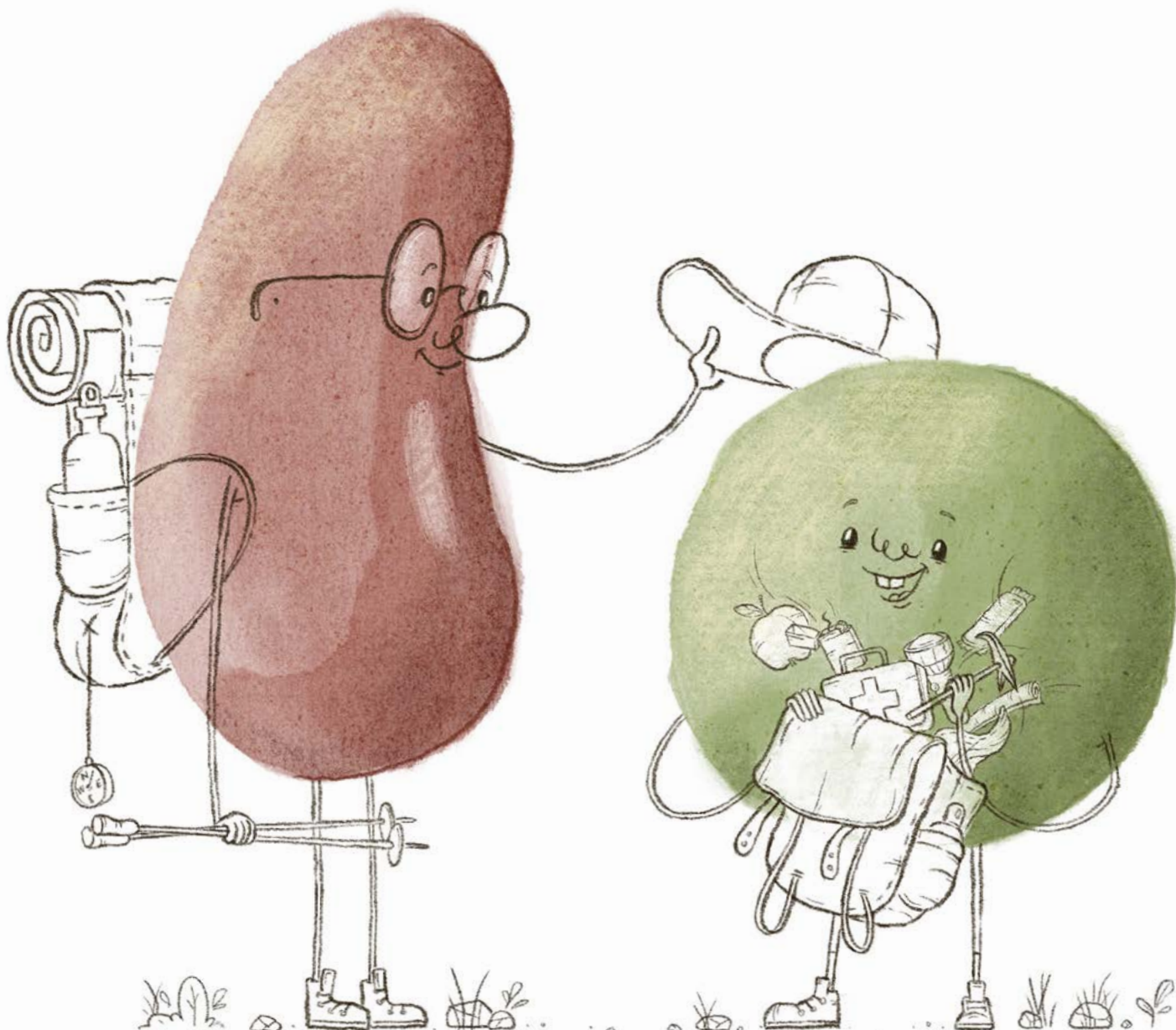
"Potrudi se. Še čisto malo in bova na vrhu," mu je skušal viliti pogum Fižolček.

Toda na skalni polici tik pod vrhom, kjer je bilo tudi orlovo gnezdo z dvema orličema v njem, sta obstala. Ni šlo več ne naprej ne nazaj.

Leteča gorska reševalka

Ko sta že mislila, da je to njun konec, se je nad njima pojavila velika senca in zaslišalo se je frfotanje peruti.

"Pazi, orel, požrl naju bo!" se je zdaj prestrašil tudi Fižolček.

Začutila sta močan prijem in piš vetra. Orel ju je dvignil iz gnezda in Fižolček je skesano rekel Grahku: "Bratec moj, žal mi je, da sem te zvelkel v to. Umrla bova!"

Toda orel ju ni ne požrl ne spustil iz višin. Ni minilo dosti časa, ko sta pod seboj zagledala domačo vas in nato še hišo, pred katero sta stala ati in mami.

Očitno ju je nosila orlica, v kateri se je prebudil materinski čut in ju je zato ponesla nazaj, kot je verjetno mislila, v njuno domače gnezdo. Odložila ju je na domačem vrtu v največji grm, da sta iz njega štrleli samo njuni glavi. Nato je hitro odletela nazaj proti goram.

Fižolček in Grahek sta vesela stekla proti atiju in mamici. Srečni so se objeli, nato pa jima je mami zažugala: "Da nikoli več ne naredi-

Bratca Fižolček in Grahek, mlada planinca z veliko sreče
Ilustracija Jernej Myint

ta česa takega!" Čeprav razen tega, da ju ni bilo dva dni in da ju je prinesla orlica, sploh ni vedela, kaj vse se jima je pripetilo. Še dobro! "Za kazen bosta šla brez večerje takoj spat!" Trenutek zatem pa je že malo bolj prijazno dodala: "Lahko noč!" "Če mami in ati ne bosta prebrala te zgodbe, nikoli ne bosta vedela, kaj se nama je zares zgodilo," je med zehanjem hudomušno zaključil Fižolček.

"Ja, saj sem ti že rekel, kdor bere, več ve, hi hi hi!" je z nasmeškom padel v spanec tudi Grahek. ●

Katja Željan

U skrbi za naravo smelo naprej

PD Ajdovščina šteje že 120 let!

Planinsko društvo (PD) Ajdovščina, eno najstarejših planinskih društev v državi, je na prvo avgustovsko nedeljo na Čavnu obeležilo 120-letnico svojega obstoja. Na srečanje so, kljub slabemu vremenu, prišli številni planinci, tako da je 30. letni pohod na Čaven, združen s praznovanjem 120-letnice društva, lepo uspel.

Ob tej priložnosti so predstavili tudi obnovljeno družinsko planinsko pot na Veliki Modrasovec, ki traja okrog uro hoda ter se začne in konča pri Koči Antona Bavčerja na Čavnu. Na vrhu poti sta mladi planinki pohodnike, ki so se ob visokem jubileju društva podali po njej, po stari slovanski navadi pozdravili s soljo in kruhom.

A najprej skočimo v zgodovino. Kot je zabeležila Irena Šinkovec, dolgoletna članica PD Ajdovščina: "V dokumentih piše, da je bila Ajdovsko-Vipavska podružnica SPD ustanovljena v začetku leta 1903. V mozaiku društev, ustanovljenih na kulturnem, političnem in gospodarskem področju, je bilo PD Ajdovščina le eno od njih, ki so bila branik našega narodnega telesa, naše domovine. Februarja 1913 se je

razdelilo v samostojno ajdovsko in samostojno vipavsko podružnico."

Profesor Pavel Bogataj je ob 90-letnici PD Ajdovščina zapisal: "Pomembno se mi zdi, da so bili ustanovitelji tega društva domači ljudje, zavedni narodnjaki, po svoje vizionarji, ki so slutili, v katero smer se obrača zgodovina. Pri našem preprostem človeku so budili ljubezen do narave in gora, obenem pa dvigovali narodno zavest. Ti temelji so bili tako močni, da jih nobena fašistična oblast ni mogla omajati." Ti vizionarji so bili Avgust Schlegel, župan v Šturjah, Franc Vidmar, sodnik v Ajdovščini, dr. Anton Medveš, sodnik v Ajdovščini, Andrej Jamšek, sodni oficijal v Ajdovščini, Edmund Čibej, nadučitelj na Dolu, Artur Lokar, notar v Ajdovščini, Franc Turk, učitelj v Ajdo-

*Slabo vreme na prvo avgustovsko nedeljo ni preprečilo praznovanja 120-letnice na Čavnu.
Foto Miran Krapež*

Gradnja kočice pod Golaki, ki so jo odprli leta 1950.
Arhiv PD Ajdovščina

Iztokova kočica pod Golaki danes
Foto Katja Željan

vščini, Franc Čermelj, sodni uradnik v Ajdovščini ... Število članstva se je gibalo med 50 in 60, na začetku delovanja pa so člani čistili in urejali planinske poti ter postavljali smerokaze, organizirali izlete in pohode. "Zadnji občni zbor pred 1. svetovno vojno je za nekaj let napravil črto pod delovanjem podružnice. Po vojni so bile razredčene tudi planinske vrste, vendar jedro je ostalo in se dvignilo z novim zagonom," piše Šinkovčeva.

"Zunaj v gozdu, na vrhovih, smo si dali duška."

Med vojnima društvo ni mirovalo. Jožef Nussdorfer je ob 90-letnici društva zapisal: "Približno 15 nas je bilo v skupini. Nadeli smo si ime Sinja zarja. Skoraj vsako nedeljo smo se odpravili na kak izlet v okolici Ajdovščine. Zunaj v gozdu, na vrhovih, smo si dali duška, saj smo brez skrbi prepevali domače pesmi. Slišali so nas gozdovi in travniki Kuclja, Čavna, robovi od Predmeje do Cola, Golaki, tja do Javnika in Nanosa je odmevala naša beseda."

Po osvoboditvi se je planinsko društvo prebudilo in nadaljevalo dejavnosti. Po zapisih Irene Šinkovec je bil že avgusta 1945 sklican sestanek, na katerem so ustanovili pripravljalni odbor in nakazali delo podružnice. "Leta 1946 je bil prvi občni zbor. Na sestanku planinskih podružnic v Škocjanu so sprejeli pravila za delo. Naša podružnica se je preimenovala v Primorsko planinsko društvo, podružnica Ajdovščina. Šele leta 1948 je naše društvo dobilo ime, kot ga ima še danes, to je Planinsko društvo Ajdovščina," piše Šinkovčeva in dodaja: "Dela so hitro stekla in tako je bilo leta

1947 postavljeno planinsko zavetišče na Čavnu, že leta 1950 je odprla svoja vrata kočica pod Golaki. Leta 1952 je bila zgrajena tudi kočica pri izviru Hublja. Ena najpomembnejših nalog PD Ajdovščina je skrb za naravo. Zavedati se moramo, da nam je bilo kraljestvo narave dano le v varovanje in v skrb. Ali se v boju po materialnem bogastvu vprašamo, kakšen življenjski zaklad bomo pustili prihodnjim rodovom? Člani PD Ajdovščina, društva z dolgo življenjsko dobo in z več kot 500 člani, se zavedamo svoje odgovornosti do narave in njenih lepot. Spoštujemo njeno občutljivost in se priklanjamo njeni veličini in lepoti," je ob praznovanju 120-letnice društva med drugim še izpostavila Irena Šinkovec.

Društvena prizadevanja razširjajo s času primernimi aktivnostmi

Da so ponosni na dolgo zgodovino društva, priznava tudi sedanjí predsednik PD Ajdovščina Damjan Pregelj, ki izpostavlja, da je društvo od svojih začetkov izpolnjevalo zastavljene naloge, povezovalo planince različnih starosti in interesov, vodilo pohode in izlete po znanih in manj znanih poteh, skrbelo za planinske poti in kažipote v okolici, urejalo ter obnavljalo in dograjevalo obe kočici, ki sta danes v lasti društva – Kočo Antona Bavčerja na Čavnu in Iztokovo kočico pod Golaki. Te tradicionalne aktivnosti, ki so bile vseskozi rdeča nit društvenega prizadevanja, danes razširjajo z novimi, času primernimi aktivnostmi.

"Delo v društvu poteka v različnih odsekih: imamo mladinski odsek, alpinistični odsek, markacijski odsek, skupino GRS, gospodarski odsek, odsek za varstvo gorske narave, vodniški odsek, odsek za založništvo in informiranje, nadvse dejavno planinsko sekcijo Kamnje, orientacijsko sekcijo, odsek za turno kolesarjenje in tudi za turno smučanje. Če bo šlo vse po sreči, se bo v letošnjem decembru društvu pridružil še en odsek, ki naj bi skrbel za kulturo in zgodovino. Zavedamo se, da je zgodovina pomemben del društva, saj človek brez zgodovine ne obstaja. Imamo veliko materiala o delovanju društva, ki bi ga radi pri-

PD Ajdovščina obvešča, da je zaradi posledic vetroloma zaprt odsek priljubljene planinske poti, ki povezuje Kočo Antona Bavčerja na Čavnu in Iztokovo kočico pod Golaki. Predlagajo, da za pot med omenjenima kočicama naredite obhod po cesti Predmeja-Lokve do Predmeje in nadaljujete mimo Golobove jame.

Anton Kreševac, starosta ajdovskega vodništva, je postal častni član PD Ajdovščina. Foto Miran Krapež

merno uredili in predstavili," pravi Damjan Pregelj, ki je vodenje PD Ajdovščina prevzel v letošnjem letu in svojih ambicioznih načrtov ne skriva: "Delovanje društva bi rad spravil na višji nivo, zlasti pa si želim več aktivnih članov, ki jih v nobenem društvu nikoli ni dovolj. Še zlasti bi kakšno pridno roko potrebovali markacisti, saj imamo na našem območju kar 150 kilometrov poti, ki morajo biti označene, a v tem trenutku zanje skrbi zgolj sedem ljudi," pove Pregelj. Čeprav je bilo PD Ajdovščina v preteklosti in je tudi sedaj nadvse dejavno pri organiziranju planinskih izletov in tur, razmišljajo o tem, da bi poleg nedelj-skih pohodov organizirali še sobotne. Poleg tega so v društvu pozorni tudi na mnjenja in zgodbe ljudi, ki jih obiščejo ob uradnih urah.

"Nedavno nas je obiskala starejša gospa in povedala, da že dolgo ne hodi več v hribe, a še vedno plačuje članarino za podporo tistim, ki skrbijo za planinske poti. Manjka nam ljudi, ki razmišljajo kot ona. Razmišljati moramo o tem, kaj lahko naredimo za društvo, in ne kaj bo društvo naredilo za nas. Le v tem primeru bomo imeli vsi nekaj od tega," je trdno prepričan predsednik PD Ajdovščina.

Rebrinčevolistna hladnikovka je posebnost v svetovnem merilu

Če se boste v kratkem potepali po Vipavski dolini in vas pot zanese do Koče Antona Bavčerja na Čavnu,

Rebrinčevolistna hladnikovka, svetovna posebnost s Čavna Vir svetovni splet

Pri 87 še vedno iz Vipavske doline na Triglav

Če predstavljamo PD Ajdovščina, nikakor ne moremo mimo staroste ajdovskega vodništva, Antona Kreševca, ki je ob 120-letnici društva prejel naziv častni član. Že lani je postal dobitnik svečane listine, najvišjega priznanja PZS za dolgoletno, ne-utrudno delo vodnika PZS, ki ga z velikim veseljem opravlja in pripravlja številne planinske izlete, tako po Sloveniji kot v tujini. S tem je množici planincev pokazal naravne lepote gorskega sveta. Vedno je sodeloval pri planinskih taborih najmlajših, kjer se je trudil prenesti nanje ljubezen do gora in domovine. Verjeli ali ne, čeprav je Anton Kreševac letnik 1936, se poleg planinskih tur še vedno vsako leto udeležuje tudi pohoda veteranov vojne za Slovenijo iz Vipavske doline na Triglav.

do Iztokove kočice pod Golaki ali do kočice na Mali gori, nad katero bdi planinska sekcija Kamnje, naj vam za konec razkrijemo še nekaj zanimivosti, na katere velja biti pozoren. Na Čavnu nikar ne pozabite poi-skati njegove svetovne posebnosti. To je rebrinčevolistna hladnikovka, endemični rod z eno samo vrsto z zelo omejenim življenjskim prostorom, ki jo je leta 1819 na Čavnu našel prvi slovenski botanik Franc Hladnik. Rastlina iz družine kobulnic, ki je danes na rdečem seznamu ogroženih rastlin, se po njem tudi imenuje. Po listih še najbolj spominja na zeleno.

Pa še eno endemično rastlino s Čavna velja omeniti: Marchesettijevo zvončnico. Sicer pa na Čavnu lahko srečamo še različne vrste košenilic, veliko je tudi resja, zvončkov, več vrst peteroprstnikov, šmarnice, jeglič, ozkolistne narcise, jurjevke in druge, med alpskimi vrstami pa je zagotovo najznamenitejši zlatorumeni avrikelj, ki je simbol PD Ajdovščina. Tudi živalstvo na Čavnu je bogato, saj strokovnjaki ocenjujejo, da tu gnezdi več kot dvesto ptic, če ima človek srečo, pa lahko sreča celo gamsa.

Na Čaven vodi veliko poti in stez. Prva pot na Čaven je bila sicer označena že na začetku 20. stoletja, kmalu po ustanovitvi društva. Prva markacija je bil rdeč pravokotnik s puščico in pripisom imena. A kakorkoli že, tukajšnji markacisti, ki za poti skrbijo danes, jih označujejo tako, da se planinci vsakič znova srečno vrnejo. Med potmi je odslej tudi obnovljena družinska planinska krožna pot na Veliki Modrasovec.

"Pot, ki smo jo urejali zadnji dve leti, ni zahtevna. Na njej je mogoče odkriti marsikaj zanimivega, le oči je treba odpreti. Na zahodni strani, denimo, so debla dreves ravna, visoka, na severni strani pa ukrivljena. Človek ima občutek, kot da bi iz enega sveta prišel v drugega. Pa tudi pogled proti Alpam in morju je zelo lep," pravi Damjan Pregelj, ki priporoča nočni obisk Iztokove kočice pod Golaki, in to ob polni luni. Zdaj torej veste, kam na pot, ko bo luna naslednjic bela in debela. ○

Dolgoletna prijatelja

Stanko Klinar in Mike Newbury

Ni lahko, če človek v enem letu izgubi dva spoštovana človeka in prijatelja, kot sta bila Stanko in Mike. Rojena istega leta na različnih straneh sveta, sta tudi skupaj odšla. Povezovala ju je skupna želja, potreba po ohranjanju in opisovanju gora, poti in zanimivosti okoli Triglava. Mike je to delal za angleško govoreče obiskovalce, Stanko je opisoval naše gore v domačem, angleškem in nemškem jeziku.

Stanko Klinar (1933–2023) se je rodil na Hrušici, kjer je med vojno obiskoval osnovno šolo. Gimnazijo je zaključil na Jesenicah in pozneje študiral germanistiko na filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1956. Bil je učitelj na osnovni šoli Prežihovega Voranca na Jesenicah in na gimnaziji do leta 1968. Do leta 1998 je bil tudi lektor modernega angleškega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Doktoriral je leta 1996.

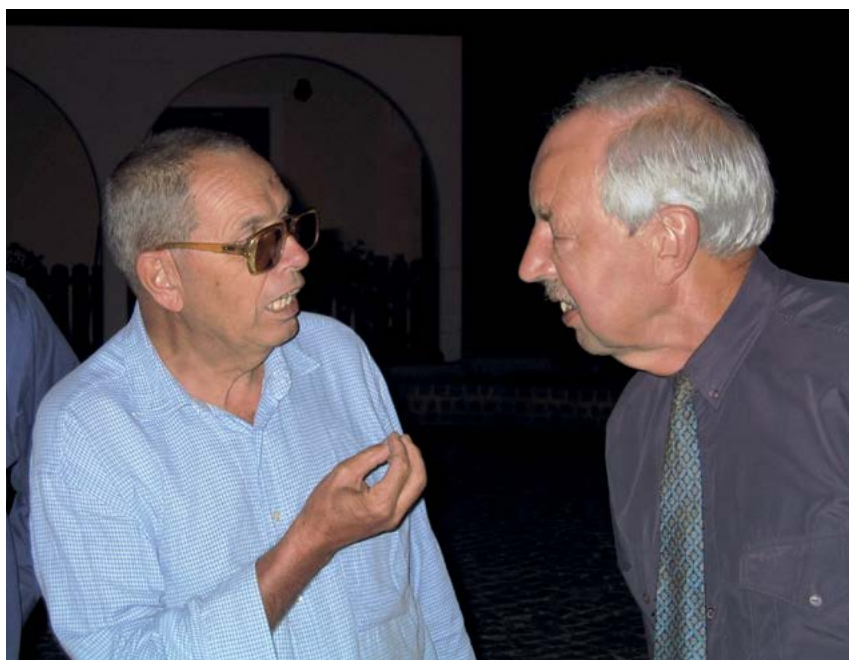
V knjigi *Sto slovenskih vrhov* je zapisal: "Sebe sem zmeraj videl v srednji plasti planincev, to je tisti, ki rada lazi po ne pretežkem brezpotju, ki gre rada na goro tudi sredi zime (če je le mogoče s smučmi), ki pa v dobri ali celo najboljši družbi, včasih s kolesom, rada pohajkuje tudi po polhograjskih in njim podobnih gričih, ne da bi si mislila, da ji bo zato krona padla z glave ..."

Stanko je leta 2007 napisal *Dovje in Mojstrana. Vodnik za izletnike in planince*. Skupaj sva ga predstavila v Aljaževem prosvetnem domu na Dovjem. Beseda ni tekla le o vodniku, ampak sva iz njegovega nahrbtnika potegnili tudi druge zanimivosti.

"V sedanjem času je zanimivo, da pisci pripravljajo planinsko izletniške vodnike za posamezna področja (izhodišča), zato sem se s čutom odgovornosti odločil, da naredim za naša kraja podobno. Zanimivosti v krajih imamo dovolj. Gora ni sama sebi namen. Njen smisel je bogatiti človekovo duhovnost. Moje vodilo je zato – gora in človek, nikakor samo – gora."

Kot študent je pomagal pri nadelavi planinskih in lovskih poti, prenosu opreme in klinov. To je počel s ciljem, da bi bil čim bližje goram. Rad je plezal, posebno ga je privlačila Triglavska stena ter grebeni domačih gora. Plezal je v Alpah, Dolomitih in na Škotskem.

Stanko je bil tudi gorski reševalec. "Čelad še ni bilo niti pri reševanju. Pod kapo ali klobuk smo stisnili robec v slepem zaupanju, da bo taka podloga kolikor toliko varovala glavo pred padajočim kamenjem ali pa bo pretentala kamen, da bo odzvižgal mimo, kot jih je sicer večina. Treba je bilo skočiti pod spuščajoča se marinerjeva nosila, ki so rušila

kanonado kamenja, in jih prestreči za nadaljnji spust."

Postal je gorski vodnik in v gore je vodil člane mladinskega odseka iz Mojstrane in prijatelje. Pomagal je tudi pri vzgoji gorskih vodnikov. Ko smo se slovenski gorski vodniki vključili v mednarodno združenje IFMGA, smo morali prilagoditi šolanje, kar je bila moja naloga, Stanko nam je pomagal pri preverjanju znanja kandidatov v nemškem in angleškem jeziku.

Franci Savenc ga je spodbudil, da je začel pisati planinske vodnike. Skupaj sta našla navodila evropskih normativov za pisanje in Stanko je začel takoj pripravljati vodnik po Karavankah. "Tehnični del pisanja ni enostaven. Najprej sem poiskal knjige, iz katerih sem dobil podatke. Sledilo je iskanje poznavalcev in najbolje domačinov na terenu. Potrebno je bilo posvetovaje z urednikom, recenzentom, lektorjem, fotografom. Oborožen s temi podatki, zahtevami, sem z nahrbtnikom, papirjem, zemljevidom, fotoaparatom odšel pregledat teren. Pri opisu poti – se pozna, če je pisec ni sam prehodil."

Stanko in Mike
v pogovoru
Foto Dušan
Polajnar

Skupaj sva bila pri ogledu poti na furlansko goro Lopič (1958 m) v skupini Muzcev. Iz Mojstrane sva se odpeljala v dežju in na izhodišču v Pušji vasi naju je pričakala megla, ki naju je spremljala celo pot. S seboj je imel dva zemljevida in zapiske. Oznake ob poti sva podrobno preverjala. Če se kaj ni ujemalo, je zabeležil. Na posameznih mestih sva iskala oznake, skrite na skalah v travi. Pri vračanju k izhodišču sva ponovno kontrolirala oznake. S turo je bil zadovoljen, dobil je podatke o poti, ne pa tudi fotografij. To pot je opravil še enkrat v lepem vremenu in fotografiral.

Pri poimenovanju gore je vedno želel, da se ohranja ime, ki ga uporabljajo domačini. "Tu pri nas v Mojstrani smo rekli Suhi pwaz, podobno so rekli Bovčani. Kranjskogorčani so jo imenovali Škrlatica, saj njene stene v nizkem večernem soncu zagorijo. Ena rešitev bi bila, da goro vsak poimenuje po svoje, kar bi prineslo nove težave. Zato smo se Mojstrančani uradno uklonili uveljavljenemu imenu Škrlatica."

S Stankom sva se pogosto srečevala pri njem doma, pa tudi na prireditvah v planinskem muzeju. Po eni od prireditev je Stanko z ženo vesel odhajal domov. Obrnil se je proti meni in mi dejal: "Škoda, da nisva več plezala."

"Ja, Stanko," sem odgovoril.

Umril je 13. aprila 2023. Zvečer po pogrebu sem se vrnil h grobu in v miru prebral napis na enem izmed vencev: "Klin se s klinom izbija. Klinar pa z argumenti." Da, to je bil Stanko.

Mike Newbury (1933–2023) je bil rojen Anglež. Diplomiral je na Univerzi Cambridge.

Leta 1947 se je lotil alpinizma v North Walesu z opremo tistega časa – konopljeno vrvjo in okovanimi čevlji. Posebno ga je privlačil Ben Nevis. Leta 1953 je imel nesrečo, na gori Tower Ridge je padel s snežno opastjo sto metrov globoko in se čudežno ustavil v mehkem snegu, kot so mu pozneje povedali gorniški prijatelji.

Zahtevnih plezalnih smeri se potem ni več loteval, užival je le še v lažjem plezanju in pohodništvu v zimskih razmerah. S pohodi po poteh transverzale Munros je končal leta 2000. Ta vključuje 287 vrhov, visokih čez 3000 čevljev (900 m). Nekateri hribi niso preveč zahtevni, nekateri se začenjajo že na morski obali, nekateri so skalnati, marsikje pa je treba čez obsežna barja in mokrišča.

V planinski oz. gorniški dejavnosti je sledil trem navdihom: preživeti, uživati v lepota narave in v prizadevanju, da se te lepote ohranijo. Usmeril se je predvsem v nadzor planinskih poti. Obsežen del škotskega višavja je zaradi izsekavanja gozdov v preteklosti in intenzivne ovčereje ogolel. Močni nalivi in zmrzal pogosto odnašajo ne samo poti, ampak tudi zemljo. Tudi gozdarji, ki se sicer trudijo, da bi z umetnim pogozdovanjem pobočij zaščitili tla pred erozijo, hkrati s težkimi vozili povzročajo nove rane v naravi. V skrbi za ohranitev površin, poraščenih z revno vegetacijo, posvečajo pozornost urejanju tlakovanih planinskih poti. Za svoje delo na tem področju je leta 1998 prejel nagrado –

Po predstavitvi Mikovega vodnika na trgu v Kranjski Gori. Župan občine Kranjska Gora Jure Žerjav, Mike Newbury, Pat Newbury, Rada Polajnar, Stanko Klinar, Dušan Polajnar. Arhiv Dušana Polajnarja

Award from the Duke of Kent. Od leta 2007 je bil častni član Mountaineering Scotland.

V letih med 1986 in 2014 je z ženo in planinskimi prijatelji prihajal v Slovenijo. Štirikrat je dopustoval v Bohinju, nato pa v Kranjski Gori. Tu je videl pobočja dolin, poraščena z obsežnimi naravnimi gozdovi, hoja po zavarovanih gorskih poteh pa mu je omogočala poglede na počni in skalne police, okrašene z gorskim cvetjem. V obstoječih angleških vodnikih ni našel primernih napotkov za to območje, zato se je odločil za pisanje svojega, *A Guide to Walks and Scrambles in the Julian Alps based on Kranjska Gora*, ki ga je izdal v svoji založbi Zlatorog na Škotskem. Pri pripravi vodnika so mu pomagali žena in prijatelji.

V času najinega sodelovanja se je nabralo veliko zanimivih dogodkov. Mike je želel, da sva v hotelu Lek, kjer je v začetku bival, pripravljala predavanja o gorskih poteh, razmerah v gorah in gorski reševalni službi v Sloveniji. Lokalna turistična organizacija je o tem obvestila goste v ostalih hotelih. Prostovoljne prispevke je Mike namenil v Sklad Okrešelj.

Z lokalno turistično organizacijo je imel dobre odnose, večkrat jim je svetoval ali predlagal, kaj bi si turisti še želeli. Od vsega začetka se je zavzemal za to, da bi na Vršič vozil avtobus. V zahvalo za prizadevanje pri promociji Kranjske Gore kot turističnega cilja mu je domača turistična organizacija podelila priznanje.

Ob predstavitvi vodnika je že imel težave s kolkom. Zdravniki so mu svetovali menjavo, ki bi jo izvedli čez dve leti. Kolena so mu zamenjali že prej. O tem je razmišljal podobno kot Hamlet, "Hoditi ali ne hoditi", in operacijo, ki jo je imel novembra, si je plačal sam. Pred novim letom sva se dogovarjala za plezalno turo v naslednjem letu, Kranjsko poč v Nad Šitom glavi. Rehabilitacija je potekala v redu in pridno je nabiral kondicijo. Z ženo Rado sva se

maja 2004 odpravila na Škotsko. Povzpeli smo se na drugo najvišjo škotsko goro Ben Macdui (1309 m). Ogedali smo si tudi obnavljanje planinskih poti. Julija je z ženo Pat prišel v Kranjsko Goro. Plezanje Kranjske počni nama je šlo dobro. Na vrhu smeri je bil zadovoljen tudi s svojim kolkom. Po zaključeni turi sva se usedla in Mike je kot po navadi rekel: "Eno pivo Laško."

Zdravnika je po vrnitvi seznanil z dopustniškimi aktivnostmi, ta pa je, potem ko ga je oštel, na koncu dodal: "Torej smo naredili zelo dobro."

Mike in Stanko sta se spoštovala in večkrat sta imela zelo "podrobne" pogovore, včasih tudi dolgotrajne. Kadar Mike ni mogel vsega predelati, je samo vzdihnil: "Profesor."

O Stankovi smrti sem Mika obvestil. Odgovorila je hčerka, ki je skrbela za njegovo pošto, zahvalila se je za novico v njegovem imenu, a tudi Mike ni bil več dobrega zdravja. Umrl je 24. julija 2023. 📍

Dušan in Stanko med predstavitvijo vodnika Dovje in Mojstrana
Arhiv Dušana Polajnarja

VABLJENI K NAKUPU

Naročila sprejemamo po e-pošti
koledar@pzs.si

v spletni trgovini
https://trgovina.pzs.si

in na brezplačni tel. številki
080 18 93 (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV: **5,90 €**

Matevž Kožman

Zakaj hribi?

O iskanju smisla

Kot otroci sanjamo o tem, da bomo življenje živeli kot naši vzorniki, in z mano ni bilo v tem smislu nič drugače. Obstajal je samo nogomet in prostora za ostale interese praktično ni ostalo. Zato me je postopno, a neizbežno soočenje z realnostjo tekom let v srednji šoli potisnilo v vakuum, kjer obstajajo samo vprašanja, na katera obupano iščeš odgovore – kje je moje mesto na tem svetu in kaj mi je namenjeno početi? Podobno kot postmoderni človek sem na lastni mikro ravni zapadel v proces sekularizacije, saj mi je bila odvzeta religija, v katero sem slepo zaupal skozi celotno otroštvo. Če v tem ni moj smisel, kje potem je?

Čeprav je svoboda v tem smislu domala prekletstvo, pa so se mi po drugi strani odprla mnoga druga vrata, na katera zaradi pomanjkanja časa prej nisem uspel potrkati. Težko opišem svoje dožemanje hribov tekom otroštva, a vem, da je bil odnos nekam toplo-hladen. Ko so me starši vlekli na razne družinske pohode, bi raje počel karkoli drugega, a ko sem se potem v hrib lahko pognal s svojim tempom in užival v objemu narave, so se občutki vedno spremenili in sem le redkokje toliko užival. Na sploh sem se vedno bolj domače počutil v gorskem svetu kot na morju, občutek, ki sem ga verjetno pobral od staršev. Pozneje se mi je

ta kultura "morčkanja" in "plažarjenja" še toliko bolj zagabila, želel sem nekaj drugačnega in to sem našel v gorah.

Najbolj vtisnjena v spomin mi bo vedno ostala tista prva solo izkušnja v gorah. Iskal sem nekaj primernega za lažji začetek in pristal pri odločitvi za vzpon na Grintovec. Še danes se dobro spomnim skorajda vsakega koraka, vsakega dela poti. Še bolj pa so z mano ostali občutki. Vožnja skozi dolino Kamniške Bistrice v polmraku, ko sploh nisem vedel, kam točno se peljem in na kateri vrh od tistih, ki so se zarisali pred mano, grem. Prvi koraki skozi senčnat

Narava je lepa ne glede na to, kako težko je gibanje po njenem terenu in kakšen izziv mi predstavlja ...

Foto Matevž Kožman

gozd proti Kokrskemu sedlu, ko uživaš v jutranji svetlobi, zvokih narave in popolni spokojnosti. Uživanje v prvih pogledih nazaj proti skriti dolini Kamniške Bistrice. In tako dalje do vrha Grintovca, kjer sem si vzel eno uro premora in samo vpiljal razglede proti Jezerskemu, Ljubljanski kotlini, Kočni, Skuti, Brani, Veliki planini, Kalški gori, itd. To je bil moj prvi stik s temi kraji, zato nisem imel pojma, kaj opazujem. In danes, ko imam Kamniško-Savinjske Alpe v malem prstu, vem, da je bil prav v tem čar. Čista otroška navdušenost nad nepoznanimi kraji, ki bi jih rad čim prej vse odkril. To je občutek, ki ga dobiš samo prvič, a ga potem za vedno nosiš s sabo in nikoli ne pozabiš.

V naslednjih dveh letih so si gore popolnoma prisvojile skorajda vsako minuto mojega prostega časa. Tudi če v hribih nisem bil prisoten fizično, sem o tem razmišljal. Če nisem imel časa za vzpon nad 2000 metrov, sem začel trenirati na nižjih gričih, da bom bolj pripravljen tedaj, ko bom lahko šel. Začel sem s *trail* tekom, stopnjeval sem tehnično zahtevnost vzponov od lahkih planinskih poti do najzahtevnejših zavarovanih poti v Sloveniji in pozneje še brezpotij. Še lepši svet se mi je odprl, ko sem lahko z derezami in cepinom prvič zakorakal v zimsko gorsko pravljico. Ne glede na to, ali sem bil sam ali v družbi enega samega prijatelja, ki so ga

gore vleklo toliko kot mene, so mi po vsaki avanturi ostali spomini in občutki, iz katerih sem črpal energijo, da sem se lahko spopadal z vsakdanjim življenjem, ki sem ga na osebni ravni dojemal kot nesmiselnega.

Težko rečem, da so mi gore popolnoma zapolnile tisto vrzel, ki je nastala ob izgubi življenjskega smisla. V njih sem se našel zato, ker sem vsakdanje pehanje za zaslužkom dojemal kot nekaj brez višjega cilja. Zahajanje v gore pa mi je predstavljalo čisto antitezo temu svetu. Skozi prizmo neoliberalnega človeka, ki mu je pomemben karierni uspeh, je alpinizem samo osvajanje nekoristnega sveta, ob katerem še neprestano tvegaš svoje življenje. In prav ta paradoks početja nečesa, kar je splošno dojeto kot nesmiselno v zame nesmiselnem svetu, mi je na koncu pomagal pri soočanju s pomanjkanjem pomena življenja.

Sprva nisem resneje razmišljal o alpinizmu, saj sem se od začetka nekoliko spopadal s strahom pred višino in sem bil prepričan, da je to, kar sem počel do takrat, popolnoma dovoljšen korak izven cone udobja. Potem pa sem prvič odprl Zaplotnikovo Pot. Občutek je bil, kot da bi nekdo zlil moje lastne misli na papir. Seveda nisem imel pojma o alpinistični terminologiji in mi je veliko tehničnih

Ob branju Zaplotnikove Poti sem se zavedel, da je to svet, v katerega si želim vstopiti, in da ne bom miren, dakler ne bom alpinist.
Foto Matevž Kožman

podatkov ob prvem branju ušlo. Našel pa sem se v avtorjevem razmišljanju in dožemanju sveta. Sam lastnih misli nisem uspel deliti z nikomer, ker nihče o teh stvareh ni razmišljal na tak način. Ob branju Poti pa sem se počutil kot da govorim z nekom, ki me razume. Z nekom, ki je te stvari že doživljal in o njih razmišljal na enak način. Takrat sem vedel, da je to svet, v katerega si želim vstopiti, in da ne bom miren, dokler ne bom alpinist. Tako sem alpinistične knjige v naslednjih dveh letih kar požiral, eno za drugo, a Pot je edina, ki jo še danes preberem vsaj enkrat na leto in bo verjetno tako tudi ostalo.

Alpinizem res odklene vrata do najbolj skritih in nedostopnih koticov gorskega sveta. Z letošnjim letom turno smučanje in plezanje predstavljata največ mojega udejstvovanja v gorah. Tisti trenutki, ko sem letos prvič stopil na turne smučke in naredil prve zavoje v svežem pršiču, mi dajejo dovolj gotovosti o tem, da lahko potrdim Zaplotnikov zapis – da je turno smučanje najlepši del alpinizma.

Plezanje je logična naslednja stopnja v krivulji razvoja mladega človeka, ki začne zahajati v hribe. Vsakič bi rad šel više, a še bolj pomembno je, da greš bolj strmo, da greš nekje, kjer ne gre veliko ljudi, da greš nekje, kjer lahko v gorskem svetu uživaš v njegovi najbolj pristni obliki. Plezanje je s svojo kreacijo gibov poezija gibanja, je ples s skalo in z izzivi, ki ti jih ponuja. A opažam tudi, da je plezanje najhitrejša pot do tega, da gore postanejo šport in ne več tisti magični svet, ki ti je nudil pobeg iz vsakda-

njosti, ko si to potreboval. Ambicije hitro rastejo in zgodi se, da namen zahajanja v hribe ni več odklop od mestnega življenja, ampak nabiranje čim več čim težjih vzponov.

Lagal bi, če bi rekel, da pri sebi ne prepoznam vzorcev tega sindroma, a ne želim si, da bi to bila moja nova realnost. Želim si, da bo kakršenkoli izlet v hribe še vedno tako poln občutkov kot tisti prvi, pa naj grem plezat, teč ali hodit. Vesel sem, da si danes, ko imam toliko odlične alpinistične družčine, še vedno lahko vzamem čas in grem sam v hribe ter ob samorefleksiji uživam v zvokih narave. Zadovoljen sem, da še vedno lahko grem teč na domačo Slivnico, ne da primerjam doseženi čas z ostalimi tekači. Želim si, da v gore ne bi nikoli zahajal z občutkom, da moram, ampak zato, ker so gore še vedno prostor, kjer se počutim svobodnega in kjer sem najbolj v stiku s samim seboj.

Naj se mi pogled še hrepeneče ustavlja na skalnatih konicah Kamniško-Savinjskih Alp, ko se vozim proti Ljubljani. Jutranje vožnje proti izhodiščem ob poslušanju glasbe naj bodo še naprej polne vzhicnega pričakovanja in sreče. Predvsem pa ne smem pozabiti, da je narava lepa ne glede na to, kako težko je gibanje po njenem terenu in kakšen izziv mi predstavlja. Naj bo voda v studencu še vedno mrzla, naj se drevesa še vedno nežno zibajo v poletnem vetriču in naj še vedno pojejo ptice v gozdu. Samo slišati jih je treba. ○

Še lepši svet se mi je odprl, ko sem prvič zakorakal v zimsko gorsko pravljico. Turno smučanje je zame najlepši del alpinizma. Foto Matevž Kožman

Irena Mušič Habjan,

urednica rubrik **Z nami na pot,**
U spomin, Gorsko reševanje

Foto Vladimir Habjan

Glede na to, da si urednica gorniške revije, verjetno ni neobičajno, da te gore privlačijo ... Zakaj?

Gorski svet me po eni strani privlači s svojo "nedostopnostjo" strmih sten in neznanimi predeli, po drugi pa z lepoto travnikov in vonjem živali, ki se tod potikajo. Moje otroštvo ni bilo povezano z gorami, najvišje, do koder smo prišli z družino, je bil Sv. Primož nad Kamnikom. Pozneje smo s prijatelji hodili više na dvatisočake, enkrat celo s kolesom do Mač in na Storžič pa z avtobusom v Kamniško Bistrico in hitro dol na zadnji avtobus za Kamnik. V meni do tedaj težji, nemarkiran ter neznan svet me je povabila prijateljica šele v študentskih časih in od Oltarja do zdaj se je nabralo veliko, veliko zelo lepih tur. Še vedno mi je v gorah najlepše, ko zagledam gamsa, ki izgine neznano kam, kačo na poti, slišim oglašanje jelena v daljavi ... Eno lepših doživetij je bilo srečanje z dvema mladima medvedkoma pod Loško steno ob 5. uri zjutraj, ali pa "prehitevanje po desni" manjšega medveda v bližini Tinjana. Čeprav me je obakrat malo stisnilo pri srcu, sem hvaležna za obe izkušnji, saj sta bili to izredno lepi, čeprav nevarni srečanja.

S čim se preživljaš?

Kot diplomirana univerzitetna inženirka kemije sem vodja službe za kakovost proizvodnega podjetja v Medvodah.

Pri *Planinskem vestniku* si od leta ...

Pri *Planinskem vestniku* sem od začetka urednikovanja sedanjega glavnega urednika, najprej kot tajnica, čez nekaj let pa so me člani uredništva potrdili še kot urednico.

***Planinski vestnik* soustvarjaš, ker ...**

Planinski vestnik soustvarjam, ker mi je to v čast in sem lahko samo hvaležna za takšno priložnost. V teh letih sem zaradi dela pri reviji spoznala veliko prijaznih in ustvarjalnih ljudi, konec koncev pa je tudi vzdušje v uredništvu izredno prijetno in delovno.

Tvoj prvi spomin na revijo in delo, povezano z njo, je ...

Kakšnih posebnih prvih spominov na revijo nimam, se je nevidno "vrnila" v moje življenje in se nič ne pritožujem, nasprotno. Zdaj predstavlja kar precejšen del mojega popoldanskega preživljanja prostega časa.

Na kateri svoj članek/temo meseca si najbolj ponosna in zakaj?

Ugotavljam, da mi morda bolj "leži" urejanje kot samo pisanje člankov.

Kateri oz. kakšen je bil najbolj zanimiv odziv bralcev na tvoj članek?

Kakšnih posebnih odzivov ni bilo na tistih nekaj člankov, sem pa vesela, da bralci opozorijo na kakšne napake, ki se lahko hitro prikradejo v zapis.

Kaj bo po tvojem mnenju z *Vestnikom* čez deset let?

Glede na digitalne trende, ki nas vse bolj oddaljujejo od klasičnega branja, bo verjetno prešel v digitalno obliko. Negotova prihodnost glede političnih in ekonomskih razmer v svetu pa vse bolj kažejo na to, da ga morda celo ne bo več, kar je zelo črnogleda napoved. Zgodovina že dolgo ni več naša učiteljica, upam pa, da bo vsaj med planinci preteklost ostala pomembna in bodo *Vestnik* še vedno imeli za svojega.

Kako sodeluješ z odgovornim urednikom?

Kar v redu. Ker sem odgovore na ta vprašanja pisala po njegovem in kolegičinem mnenju občutno predolgo, je zagrozil, da me bo "vrigel" iz uredništva. Groznja je očitno delovala in sem še vedno v uredništvu.

Če bi imela možnost povabiti na pogovor katerokoli slovensko in katerokoli svetovno gorniško osebnost, kateri dve bi to bili in kaj bi ju vprašala?

Wando Rutkiewicz bi vprašala, ali bi ob ponovnem rojstvu spet izbrala pot vrhunske alpinistke in zakaj, saj ji v tistem času ni bilo lahko, Dušico Kunaverjevo pa, od kod črpa energijo za svojo ustvarjalnost in knjige, saj z leti prav nič ne usiha. ○

¹ Po trimesečnem premoru sledijo še tri predstavitevte.

VODNIKOV DOM

NA VELEM POLJU, 1817 m

URŠKA G, MATJAŽ B,
2023

PESNIK VALENTIN
VODNIK, 1758-1819

VALENTIN JE BIL ROJEN V ZGORNJI ŠIŠKI (LJUBLJANA). VODNIKOVA DOMAČIJA JE DANES KULTURNI SPOMENIK IN KULTURNA USTANOVA.

PRVOROJENEC MOJ, POJDI MED
DUHOVŠČINO, DA BOŠ PRESKRBLJEN.

VALENTIN JE POSTAL FRANČIŠKAN IN
DUHOVNIK. V LETIH 1793-1796 JE
SLUŽBOVAL V KOPRIVNIKU NAD BOHINJEM.

BARON ŽIGA ZOIS

ALI BI ZAME NABIRAL
KAMNINE IN FOSILE
PO HRIBIH?

SEVEDA. GORE
IN KAMNI SO MI
ZELO PRI SRCU.

LETA 1795 JE ZOIS PLAČAL NARAVOSLOVNO
ODPRAVO NA TRIGLAV.

„Grem visoko pit Savico,
lepih pesmi hladni vir,
mojstri pevcev na zdravico,
naj mi tekne ta požir!“

OB SONČNEM ZAHODU JE VALENTIN NA PLANINI DEJNO POLJE ZLOŽIL TRI KITICE PESMI IN POSTAL ZAČETNIK SLOVENSKE PLANINSKE POEZIJE.

PRIŠLI SO DO MALEGA TRIGLAVA, A JE BILA POT NAPREJ PRENEVARNA, ZATO SO SE OBRNILI.

1796 VALENTIN, PRIDI V LJUBLJANO, LAHKO BOŠ AKTIVNEŽI V MOJEM RAZSVETLJENSKEM KROGU.

1798 UČITELJ NA LJUBLJANSKI GIMNAZIJI, NATO RAVNATELJ.

UREJAL JE PRVI SLOVENSKI ČASNIK LUBLANSKE NOVICE IN TUDI PISAL ZANJE. DOSEBEL JE, DA SO V ŠOLE VPELJALI SLOVENŠČINO.

LETA 1889 SO MU POSTAVILI BRONAST SPOMENIK NA VODNIKOVEN TRGU V LJUBLJANI. SLEDILO JE TRIDNEVNO MNOŽIČNO SLAVJE.

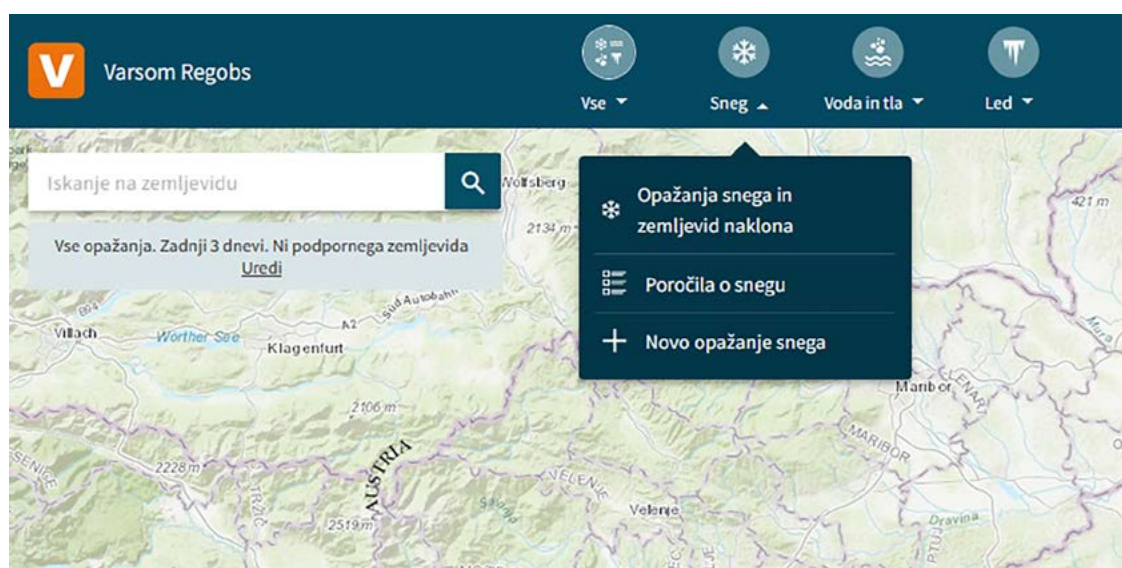
LETO 1895: ODPRTJE VODNIKOVE KOČE. DUHOVNİKA ALJAŽ IN MATJAN STA POSTAVILA SPOMINSKO PLOŠČO POD VRHOM TRIGLAVA.

Za boljšo oceno nevarnosti snežnih plazov

Aplikacija RegObs

Poletje se je prevesilo v jesen, ki občasno že zadiši tudi po zimi. Navdušeni turni smučarji že pogledujete proti opremi, ki je toplejšo polovico leta čakala nekje na suhem, na Agenciji Republike Slovenije za okolje (ARSO) pa se že pripravljamo na začetek sezone pisanja plazovnega biltena oziroma poročila o snežnih razmerah.

Vhodna stran
aplikacije RegObs in
prikaz vnosa novega
opažanja snega
Vir <https://regobs.no/>

Bilten smo lani objavljali trikrat tedensko, in sicer ob ponedeljkih, četrtek in petkih, po potrebi (predvsem po kakšnem obilnejšem sneženju) pa tudi ob drugih dnevih. Tudi letos se bomo držali lani začrtanih smernic. Plazovni bilten ni sestavljen le iz vremenske napovedi v gorah v naslednjih dneh, temveč večji del predstavlja ocena stanja nevarnosti snežnih plazov ter njeni trendi. Za čim boljšo oceno stanja nevarnosti snežnih plazov so zelo pomembna poročila s terena, ki pa so se v zadnjih letih razpasla na vse mogoče načine. Včasih je – sploh na družbenih omrežjih – težko ločiti zrnje od plev.

Kako nam lahko pomagate

Na ARSO za vnos opazovanja snega in snežnih plazov v zadnjih dveh letih uporabljamo aplikacijo RegObs (<https://regobs.no>), ki jo je razvila norveška platforma Varsom, v sklopu projekta CROSSRISK pa je bila (po večini) prevedena tudi v slovenski jezik. Prednost aplikacije je relativno preprosta uporaba in možnost pregleda vseh vnesenih opazovanj tudi ne-registriranim uporabnikom.

Resda ste turni smučarji in drugi obiskovalci gora pozimi opremljeni z različnim predznanjem, a večina

ima s seboj vsaj pametni telefon ali fotoaparati, s katerim lahko fotografira okolico in morda ovekoveči tudi kakšen plaz v bližini. Pripravljavci plazovnih biltenov so za oceno trenutnega stanja zadovoljni že vsaj s fotografijo in podatki, kje je bila posneta (približna lokacija in nadmorska višina, naklon in smer usmeritve pobočja ipd.). Tako informacijo boste tudi na terenu pridobili spotoma, ne da bi porabili preveč časa za uživanje v snežnih radostih. Kakšno minuto več vam bo vzelo, če pogledate malo bolje okrog sebe in preverite, ali je kod napihan sneg ter ali je morda ledeno. Če ne prej, pa potem, ko boste smučali ali hodili proti dolini, boste gotovo pozorni na to, kako visoko se začne strnjena snežna odeja. Morda boste lahko celo ocenili (ali imeli s sabo meter in izmerili), koliko je novega snega ter kolikšna je skupna višina snega. Že samo slika ali katera koli od zgoraj naštetih informacij je zelo dragocena za pripravljavca plazovnega biltena, zato bomo veseli, če si boste vzeli čas in te informacije vnesli v aplikacijo RegObs.

Najbolj izkušeni zimski obiskovalci gora znate narediti tudi snežni prerez ali profil ter teste stabilnosti snežne odeje (test CT in ECT), s katerimi pridobimo informacije o različnih plasteh (temperatura plasti,

¹ Agencija
Republike
Slovenije za
okolje.

NOVO OPAŽANJE SNEGA X

Kdaj je bilo opravljeno opažanje? (*Obvezno polje)
Vnesite čas opažanja. Uporabite lokalni čas na mestu opažanja.

Datum: 26. 9. 2023
Čas: 09 :35
Zdaj

Dodatne informacije

Vir

Negotovo določen položaj

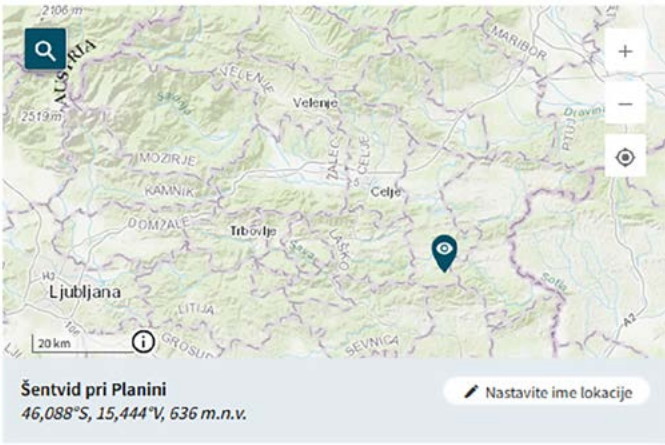
Delite s skupino

Niste član nobene skupine

OK NAZAJ

NOVO OPAŽANJE SNEGA X

Kje je bilo opravljeno opažanje?
Na zemljevidu označite, kje je bilo opravljeno opažanje. Poiščite lokacijo z iskanjem ali s pomočjo tipk plus (+) in minus (-).

Šentvid pri Planini
46,088°S, 15,444°V, 636 m.n.v.

Nastavite ime lokacije

OK

kakšni kristali so v plasti) in trdnosti posameznih plasti. Tudi to so zelo dragocene informacije, ki bi jih pripravljavec biltena potreboval vsaj nekaj, da čim bolj oceni trenutne nevarnosti v zasneženih gorah.

Kdo in kako se lahko upiše v aplikacijo

Pravzaprav vsakdo. Za vpis v aplikacijo moramo vpisati elektronski naslov ter izbrati geslo za dostop, nato lahko začnemo z vnašanjem opazovanj. Naj vas ne prestraši, če katera od podstrani ni (popolnoma) prevedena v slovenski jezik. Da bo prva uporaba manj stresna, smo za vas pripravili nekaj informacij. Novo opažanje snega vnesemo tako, da v zgornji orodni vrstici izberemo *Sneg* ter *Novo opažanje snega*. Opre se nam novo pojavno okno z zemljevidom, kjer lahko označimo, na kateri lokaciji je bilo opazovanje izvedeno. Pomagamo si z geografsko širino in dolžino ter nadmorsko višino, ki se izpisuje v spodnjem levem vogalu. Nastavimo lahko tudi ime lokacije in lokacijo potrdimo. Ob tem se odpre novo pojavno okno, kjer vnesemo datum in čas opažanja ter podamo dodatne informacije – kdo je vir opazovanja (videl sem, drugi so mi povedali ipd.) ter kako negotovo je na zemljevidu določen naš položaj. S potrditvijo smo ustvarili novo opazovanje, ki pa zaenkrat nima dodatnih informacij, le lokacijo ter čas opazovanja. Temu opazovanju zdaj dodajamo tako imenovane obrazce, ki ustrezajo vrsti opažanja, ki smo ga opazili na terenu. Izbiramo lahko med naslednjimi: Znak nevarnosti, Snežni plaz, Plazovna aktivnost, Vreme, Snežna odeja, Preizkusi, Snežni profil, Plazovni problemi, Ocena plazovne nevarnosti, Incident ali Opombe.

Ob kliku na vsakega od obrazcev se nam odpre novo pojavno okno. Običajno v vsakem od obrazcev izberemo opažanja iz spustnih menijev, na voljo pa so tudi polja za komentarje, kjer lahko napišemo dodatne

informacije ali samo skupno povzamemo bistvo. V zgornjem delu pojavnih oken je tudi znak ?, klik nanj pojasni več o posameznem obrazcu.

Katere informacije z opazovanj sodijo v obrazce

V obrazcu *Znak nevarnosti* je možno izbrati nevarnosti (npr. sveži plazovi, močno sneženje, sveži snežni zameti ipd.), ki smo jih opazili. Če smo med opazovanjem opazili, da se je sprožil snežni plaz, ki

Znak nevarnosti ?

Ste v gorah opazili znake nestabilnosti? Najlažje o njih poročate s tem obrazcem. Znaki nestabilnosti, ki jih lahko vnesete, so:

Sveži plazovi - Plazovi se dogajajo med vašo potjo oz. so se zgodili v zadnjih 24 urah. Najboljši znak za nestabilnost snežne odeje.
Vumf zvok - 'Vumf' zvok se sliši, ko se šibke plasti v snežni odeji rušijo

Sveže razpoke - Nastajajo razpoke, ki lahko vplivajo na šibko plast v snežni odeji.

Močno sneženje - Več kot 30 cm snega v zadnjih 24 urah.

Hitra sprememba temperature - Ko temperatura naraste za več kot 5 stopinj v 3 urah.

Veliko vode v snegu - Dež bo povečal težo snežne odeje in ošibil povezanost plasti.

Nedavno napihan sneg - Je veter ustvaril vetrne nanose v zadnjih 24 urah?

[Skrjaj pomoč](#)

Brez znaka nevarnosti

Znak nevarnosti

Sveži plazovi

Komentar

0/1024

SHRANI

PREKLIČI

Primer vnosa lokacije in časa novega opažanja snega v aplikaciji RegObs
Vir <https://regobs.no/>

Primer vnosa obrazca Znak nevarnosti v aplikaciji RegObs. Ob kliku na ? se prikaže več pojasnil o posameznem spustnem seznamu znotraj obrazca.
Vir <https://regobs.no/>

je povzročil nesrečo, skorajšnjo nesrečo ali materialno škodo, lahko v aplikaciji v obrazcu *Snežni plaz* označimo začetno in končno točko plazu, njen čas sprožitve ter podamo dodatne informacije o plazu, predvsem o šibki plasti, če jo poznamo. Če plaz ni

Primer opazovanja,
ki ga lahko vidijo
tudi neregistrirani
uporabniki v
aplikaciji RegObs.
Vir [https://
regobs.no/](https://regobs.no/)

Avstrija

28. 02. 2023
13:00+01:00

Sneg

Blaž
(Unknown competence)

Znak nevarnosti
Sveži snežni zameti • Sveži snežni nanosi so bili tudi nižje v gozdu. Večinoma je šlo za mehko kložo.

Vreme
Ni padavin • -7 °C • 3 m/s iz smeri SV
✓ • 100% oblaki

Snežna odeja
80 cm • Znatno veliko napihanega snega • Meja snega na 700 m.n.v.. Sneg v plasteh se začne na 900 m.n.v. • Veliko nesprijetega snega (10-30cm) • Suha • Na južnih pobočjih ponekod ni več starega snega. Višina svežega snega je od 15 do 25 cm, z nadmorsko višino se povečuje. Na ravnih in bolj senčnih mestih sem na 1000 m izmeril 47 cm snega, na 1200 m okoli 70 cm in na 1500 m okoli 80 cm snega.

Preizkusi
CTM20@28cm(BRK) • Dobro

Snežni profil
1 preizkusi povezani s snežnim profilom • 7 Plastenje

povzročil nesreče ali materialne škode, poročamo o njem v obrazcu *Plazovna aktivnost*, kjer vnesemo število in vrsto plazov. Dodamo lahko informacije o velikosti in porazdelitvi plazov ter orientaciji pobočja in nadmorski višini razpoke.

Vreme na dan opazovanja bo lepo razvidno tudi iz dodanih fotografij, lahko pa ga opišemo v obrazcu z istim imenom. Lahko na primer opišemo spremembe vremena, smeri in hitrosti vetra med našim izletom, omenimo morebitne padavine in njihov tip ter ocenimo nadmorsko višino ničte izoterme.

Sledijo *informacije o snežni odeji*, ki jo vnesemo v istoimenski obrazec. Je sneg napihan, je skorja trdna, so višine snega različne glede na osončenost in podobno.

Če smo na terenu naredili teste stabilnosti, opažanja vnesemo pod obrazec *Preizkusi*, zapišemo kdaj in ali se je blok porušil. Če smo na terenu izkopal profil, to vnesemo pod obrazec *Snežni profil*. Tudi če smo določili le trdnost in debelino posameznih plasti, vnesimo podatke; temperatura plasti, oblika in velikost kristalov ter vodnatost so samo bonus.

Obrazec *Plazovni problemi* omogoča oceno verjetnosti za plazove, tip možnih plazov in oceno šibkih plasti. Zatem lahko v obrazcu podamo še *Oceno plazovne nevarnosti*, lahko javimo *Incident*, če se je zgodil na terenu zaradi sprožitve plazu, ali nasploh dodamo še kakšne dodatne *Opombe pri opažanju*, ki jih nismo zapisali v katerem od drugih obrazcev. Če nismo fotografij dodajali že sproti, je zdaj čas, da to storimo, včasih fotografija namreč pove več kot tisoč besed. Seveda lahko svoje objave tudi kadar koli urejamo in dodajamo morebitne dodatne informacije s terena. In naj nam ne bo nerodno, če v aplikaciji ne bomo izpolnili vseh okenc in izbrali nečesa iz vsakega spustnega seznama; smisel je, da vnesemo informacije, o katerih smo pričarani.

Kakšne so koristi za poročevalce s terena

V hribe se boste pozimi tako ali tako podali, če pa si boste vzeli nekaj časa med turo in po njej za zabeležko s terena, boste imeli tudi vi nekaj od tega. Več ko bo imel pripravljavec plazovnega biltena na voljo (kakovostnih) opazovanj snega in snežnih plazov, točnejša bo lahko tudi njegova ocena trenutnega stanja nevarnosti snežnih plazov ter tudi njegova napoved oziroma trend v prihodnjih dneh, s tem pa bodo informacije toliko bolj uporabne tudi za vas.

Povejte za aplikacijo še prijateljem!

Običajno živa aplikacija, ki jo uporabljajo tudi drugi, postane privlačnejša, saj imamo tako občutek, da sami predamo informacijo o svojem opazovanju nekemu drugemu, nekdo drug pa nam poda informacijo z nekega drugega terena, ki ga bomo lahko (varneje) obiskali jutri. Že vnaprej se vam na ARSO zahvaljujemo za vse vaše vnose v aplikacijo RegObs in koristne informacije, ki nam bodo pomagale pri čim bolj kakovostnih ocenah trenutnega stanja nevarnosti snežnih plazov. ○

Gora počaka, nevihta pač ne

Iz napak se učimo

Sandra Milič

Bil je julij 2013. S prijatelji smo se odločili, da gremo na Bavški Grintavec iz vasi Soča. Pot je markirana, pet ur do vrha, to bo lepa tura in zame nov osvojeni vrh.

Pot nas je vodila najprej skozi gozd, nato pa prečila pas strmih travnikov, polnih šipka. Pri lovski koči na Planini nad Sočo smo si privoščili malico in občudovali razglede nad dolino Soče. Odpravili smo se naprej in kmalu nas je pot pripeljala do melišč pod Bavškim Grintavcem. Opazili smo zaplate snega, vendar nas ni skrbelo, saj smo bili opremljeni s cepini. Nadeli smo si čelade in zagrizli v strmino, kjer smo si na nekaterih delih pomagali tudi z rokami. Nebo se je na čase zapiralo, preganjale so se meglice, kar nam je ustrezalo, saj so nas prijetno hladile. Na grebenu je bilo precej sveže, zato smo se ogrnili v vetrovke. Naredili smo skupinsko sliko in se počasi pripravili na sestop.

Potem pa je nastopila smrtna tišina, brezvetrje, ovila nas je gosta megla. Začutim, kot da me nekaj vleče za lase. Gledam, če sem jih zataknila pod naravnico od nahrbtnika, a nisem ... Lasje so se prilepili na čelado, ne morem jih odlepiti. Okoli mene začne brneti, obračam se in poskušam ugotoviti, od kod prihaja ta zvok. Cepin brni, cepin! Iskre se vidijo na njegovi konici, zmrazi me, to nekaj ni v redu. Pogledam svoje nohte, čisto so počrneli. Srčni utrip mi naraste, srce bije kot noro. Poskušam nekaj povedati, pa skoraj ne prepoznam svojega glasu, kot bi mi glasilke vibrirale.

"Beži, beži dol z grebena, nevihta bo," zakriči Janez, nakar mi adrenalin požene kri po žilah in slišim samo še razbijanje svojega srca. V bližini zagrmi, vlije se kot iz škafa. Zdaj je skrajni čas za beg z grebena. Tečem dol po mokrih skalah, saj vem, da moram čim prej priti do melišča. Uspe mi, še danes ne vem kako, a uspe mi. Čepim na melišču in čakam ostale. Vsem uspe varno sestopiti do mene, k sreči njih ni naelektrilo. Preverili smo, če smo vsi v redu in se hitro odpravili na varno v dolino. Izkušnja, ki mi bo ostala v spominu za vedno. Pravijo, da se iz napak učimo. Jaz se zavedam, da sem imela srečo, neizmerno srečo.

Po tem dogodku v gorah sem posvetila veliko pozornosti vremenu. Preden se odpravim na turo, preverim več različnih vremenskih napovedi, na turi sami pa opazujem oblake, veter in predvsem ovijanje vrhov v meglo, kar običajno ne pomeni nič dobrega. Naša odločitev je, ali bomo tvegali ali ne. Lahko pa za svojo varnost veliko storimo že sami. Po desetih letih obiskovanja gora mi ni pomemben več samo osvojeni vrh, ampak predvsem varna vrnitev v dolino. Tudi obračanje pod vrhom je včasih del ture in še kako pametna odločitev.

Gora počaka, nevihta pač ne. ●

*Gora počaka,
nevihta ne.
Foto Peter Strgar*

Andrej Mašera

Na vrhu Sasso Nero;
najvišji je Coglians,
travnati vršič na levi je
Rauchkofel, levo zadaj
Gamskofel.

Foto Irena
Mušič Habjan

Izbirni vodnik, ki ni samo to

Nova knjiga za planinsko knjižnico

Čprav je to izbirni vodnik, Slovenci s to knjigo dobivamo tako rekoč enciklopedijo Karnijskih Alp. Težko si predstavljam, da bi lahko gorstvo našim pohodnikom predstavili še bolje. Prepričan sem, da bo dolga leta in desetletja v veselje in pomoč generacijam ljubiteljev nekoristnega, a tako lepega sveta!

S temi prijaznimi besedami je v spremni besedi označil pričujočo knjigo njen urednik, naš znani gornik in publicist Andrej Stritar. In s to oceno se lahko povsem strinjam. Trdim, da v celotnem alpskem prostoru trenutno ni boljšega vodnika, ki bi tako bogato in natančno opisal to izredno zanimivo gorstvo med našimi Julijci in italijanskimi Dolomiti. Karnijske Alpe so bile v preteklosti bolj malo znane med slovenskimi gorniki, kar nekako mimo njih smo se vozili k znamenitim ciljem v Dolomitih in Zahodnih Alpah. Stanje se je začelo izdatneje spreminjati po letu 2006, ko sta zakonca Andrej in Urška Stritar napisala knjigo *Karnijska potepanja* (Kibuba 2006), v kateri je opisanih 58 tur v tem pogorju, zraven pa še prgišče zanimivih opisov lastnih doživetij na njih, kar je vodniku dalo poseben čar in vrednost. Slovenski gorniki s(m)o začeli bolj redno obiskovati to nekoliko "skrivnostno" pogorje in vsakdo, ki ga je vsaj malo doživel, je moral priznati, da gre za enega od biserov alpskega sveta. Poleg izjemnih naravnih lepot človeka posebej prevzameta blagodejen mir in spokojnost

brez množice obiskovalcev, ki je lahko včasih v bolj "popularnih" alpskih območjih že prav moteča.

Vladimir Habjan je začel s soprogo Ireno Mušič - Habjan redno zahajati v Karnijske Alpe leta 2004. Lahko rečemo, da sta se prav zaljubila v te gore! In to gornika, ki Alpe še kako dobro poznata. Mislim, da ne pretiravam in da ne delam krivice nikomur, če trdim, da sta zakonca Habjan med slovenskimi gorniki stala na največ vrhovih v Alpah. Poleg tega sta pisca cele vrste izbirnih vodnikov po različnih delih alpskega sveta doma in v tujini. Opise na številne karnijske vrhove sta uvrstila že v vodnik *Alpe brez meja* (Sidarta 2017), od takrat naprej pa sta začela Karnijce obdelovati sistematično in z namenom, da jim posvetita poseben vodnik.

Karnijske Alpe so dokaj obsežna gorska skupina, ki se od glavnega grebena na severu, po katerem poteka avstrijsko-italijanska meja, raztezajo daleč proti jugu, kjer poniknejo v širni Furlanski nižini. Kar obiskovalca najbolj prevzame, je dejstvo, da v Karnijcih najdemo območja, ki močno spominjajo na naše

¹ Vladimir Habjan, Irena Mušič - Habjan: *Karnijske Alpe. Med Julijci in Dolomiti*. Izbirni vodnik. PZS, Ljubljana, 2023. 356 str., 39,90 EUR.

Julijce in Karniško-Savinjske Alpe, poleg tega so nekateri predeli močno podobni strukturi naših Karavank; predeli vzhodno od reke Piave pa so že povsem dolomitskega videza, zato jih zlasti italijanski avtorji prištevajo kar k Dolomitom.

Ker je prometna infrastruktura zelo dobra, se lahko v številne koticke Karnijskih Alp pripeljemo z avtomobilom, tako da so izhodišča večinoma lahko dosegljiva. Mreža planinskih poti je zelo razpredena, poti so dobro označene in po potrebi zavarovane, koč je dovolj, seveda brez ferat ne gre. Zelo veliko priložnosti je tudi za ljubitelje brezpotij. Na številne vrhove ne pripeljejo nadelane poti, zato moramo biti večji tudi lažjega plezanja. Pravzaprav je v Karnijskih Alpah še najmanj možnosti za plezalce, ki segajo po smereh najvišjih težavnostnih stopenj – čeprav stene niso tako visoke in strme, kot so na primer v Julijcih ali Dolomitih.

Vodnik zakoncev Habjan, ki nas popelje v to zanimivo gorstvo, je zasnovan velikopotezno. Opisani so vzponi na sto vrhov, na nekatere sta avtorja opisala celo več pristopov, zato je število dejanskih tur še večje. Na notranji strani platnic je reliefni zemljevid Karnijskih Alp, položaj opisanih vrhov je označen s številkami; že samo bežen pogled nanj nam takoj nakaže velik obseg dela, ki sta ga opravila pisca.

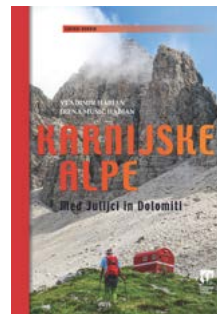
Osnovna struktura vodnika je zelo podobna novjšim izdajam najpomembnejših izbirnih vodnikov Planinske založbe. V uvodnem delu je splošen pregled celotnega gorstva, posameznih gorskih skupin in pomembnejših vrhov. Prikazane so tudi doline, prelazi in izhodišča za ture, kot tudi splošne geografske in geološke značilnosti pogorja. Poglavje o kočah in bivakih, značilnostih poti in njihovih oznak je nekoliko obsežnejše, sledi mu natančen seznam dosegljive literature in zemljevidov o opisa-

nem območju v slovenščini, italijanščini in nemščini, nekaj malega tudi v angleščini. Splošni del vodnika zaključujejo praktični napotki in struktura posameznih tur. Te sledijo zaporedju, ki je v vodnikih Planinske založbe že uveljavljeno in je uporabnikom njenih vodnikov že dobro znano. V vodniku sta pri vsaki turi natisnjeni tudi dve kodi QR; ena nas poveže z Googlovim navigacijskim programom, ki nam bo izbral najugodnejšo pot do izhodišča, druga z oznako maPZS nam bo odprla novo aplikacijo Planinske zveze Slovenije, kjer bomo na zemljevidu videli podroben potek ture z vsemi potrebnimi podatki. Sledi še seznam obravnavanih vzponov z oznakami zahtevnosti, ocene težavnosti in dolžino ture.

Nato je na vrsti dolgo, čudovito potovanje po karnijskih vršacih, ki se začne na skrajnem vzhodnem robu pogorja s travnatim Ojstrnikom in se zaključi z Monte Cavallom nad Furlansko nižino. Vmes pa 98 zanimivih vrhov vseh težavnosti! Če bi katerega posebej izpostavil, bi delal ostalim hudo krivico. Vsakdo bo našel svojega glede na privlačnost, želje in zmožnosti.

Izbirni, praktično pa že skoraj enciklopedični vodnik Karnijske Alpe je končno v celoti predstavil to prelepo gorstvo slovenskim ljubiteljem gora. Napisan je v lepem jeziku, stvarno, brez nepotrebnih odklonov in zapletanj. Posebna odlika dela je bogat izbor večinoma sijajnih fotografij, ki cloveka dostikrat dobesedno "poženejo" na pot. Opisi so opremljeni tudi z reliefnimi zemljevidi z vrisanimi potmi, ki sta jih pripravila Andrej Stritar in Peter Šilak. Posebej moram opozoriti na odlično oblikovanje Mojce Dariš, ki ji je uspelo dati knjigi zelo privlačno podobo.

Prepričan sem, da bo vodnik med slovensko gorniško srenjo naletel na ustrezen sprejem in opravil svoje poslanstvo z odliko. ●

Cima Monfalcon di Montanaia iz doline Val di Brica
Foto Irena Mušič Habjan

NOVICE IZ VERTIKALE

Začetek letošnje jeseni je bil za plezanje v naših gorah idealen. Prinesel je kar nekaj vremensko lepih dni in posledično je bilo opravljenih nekaj zanimivih vzponov. Preplezanih je bilo več prvenstvenih in zahtevnih, do zdaj neponovljenih ali redko ponovljenih smeri.

Prvenstvene in prve ponovitve

Prvenstveni vzponi in redke ponovitve so bili opravljeni na različnih koncih naših Alp. Začnimo na vzhodu z jugozahodno steno Kozjeka, kjer je bila opremljena in preplezana še ena večraztežajna smer visoke težavnosti. Opremila sta jo Marko Volk in Marko Mavhar, poteka pa v glavni steni, ki je okrašena z rdečimi lisami, po katerih je dobila ime **Krvavi ščit** (7b+, 100 m). Komur ne bo všeč travnati prvi raztežaj, se bo Krvavemu ščitu lahko pridružil po smeri Arhivski kader, komur pa bo smer prekratka, jo bo lahko podaljšal z nadaljevanjem po Marandkanti. Smer je v celoti opre-

mljena s svedrovci. Ponovili so jo že Andrej Grmovšek, Žiga Rojs in avtor Marko Volk. V tipično jesenskem cilju, v južni steni Krofičke, je od letos dalje na voljo ena smer več. Že pred dvema letoma se je je lotil Marko Volk v solo vzponu in opremil najtežji raztežaj, za prosti vzpon pa jo dokončno opremil s Samom Supinom. 28. septembra letos je Marko sodeloval še pri prostem vzponu, ki ga je opravil z Andrejem Ježem. V najtežjem raztežaju so trije svedrovci, drugod so klini. Manjka joče varovanje je treba dopolniti z metulji. Po mnenju avtorjev je za dobro *vplezane* klinov v steni dovolj. Smer se imenuje **Kamnito srce** (VII, 250 m). Sestop z vrha stene poteka po zahtevnih gamsjih stečinah proti Škrbinskemu grabnu.

Pojdimo v Ojstrico, kjer je bila preplezana še ena smer v manj znani, a vsekakor obiska vredni zahodni steni. Tam so Marko Volk, Samo Supin in Žiga Rojs preplezali smer **Speči velikan** (VII, 400 m, skupaj 600 m). V steno so vstopili po Češki smeri in priplezali do amfiteatra. Od tam so nadaljevali po smeri Debelakove in na izraziti gredini zavili proti

desni v sistem počti, ki je ponudil akrobatsko in zračno plezanje. Smer je nastala v tradicionalnem slogu, za seboj niso pustili veliko klinov. Ponavljavci potrebujejo dva seta metuljev, vključno z dvema večjima, in več različnih klinov. Vsekakor bo zaradi večjih razdalj med varovali smer rezervirana za izkušene naveze.

Na obeh straneh doline Vrata so plezalci v stenah uživali čare jesenskega miru. V senčni severni steni je kakšna lažja klasika še dobila obisk, nekatere pa so bolj privlačile stene nad južno stranjo doline, a tudi teh plezalcev ni bilo veliko. Največ obiska je dobil znameniti **Južni raz** v južni steni Škrlatice, prav zanimiv pa je vzpon trojice v isti steni. 8. oktobra so Silvo Karo, Anja Petek in Alina Ledinek preplezali prvenstveno smer **Ko telo trpi, duša cveti** (VII+/V, 420 m). Smer poteka po sredini južne stene Škrlatice. Preplezali so jo s tradicionalnim varovanjem. Za ponavljavce bo zagotovo razveseljujoče dejstvo, da ponuja smer dobro varovanje z metulji. Poleg teh avtorji priporočajo še pet ali šest klinov. Za vzpon so potrebovali šest ur. Silvo Karo je omenjeno steno letos že obiskal in raziskoval. 22. avgusta sta s Tatjano Andijanič opremila in preplezala smer **Bližnjica** (6a, 230 m).

Andrej Grmovšek v
Krvavem ščitu
Foto Žiga Rojs

Žiga Rojs, Marko Volk in Samo Supin po preplezanem Spečem velikanu
Foto Marko Volk

O dejavnosti na severni strani omenjene gore ni informacij, je pa ponovno bila obiskana severna stena bližnjega Kriškega roba. 29. septembra sta Anja Petek in Silvo Karo preplezala prvenstveno smer **Petkin ših** (VI+/V, 500 m). V smeri se nista obirala, na vrhu sta bila v štirih urah. V jugovzhodni steni Nad Šitom glave sta 10. septembra Marko Žličar in Andrej Pečjak preplezala in opremila novo smer nižje težavnosti. No, najprej sta hotela preplezati še lažjo smer, vendar strmina tega ni dopustila. Zato sta steno obiskala dvakrat, saj med prvim obiskom s seboj nista imela dovolj opreme. Naslednikom sta v smeri pustila nekaj svedrovcev, kline in pomožne vrvice. Smer se imenuje **Pikaču** (5b, 70 m). Zanimiva ponovitev z vložki novega je bila opravljena v severni steni Stadorja nad Krnico v Kaninskem pogorju. Stena je zaradi trav aktu-

Speči velkan v zahodni steni
Ojstrice Foto Marko Volk

alnejša pozimi, vseeno pa po njej poteka strma skalna smer, ki sta jo leta 2008 preplezala Darko Podgornik in Peter Poljanec. Imenuje se **Spominška smer Gašperja Ščančarja** (VII, 300 m). Velja za eno lepših skalnih smeri, saj ponuja strmo plezanje in več skale kot okolica. 16. septembra sta jo ponovila Gašper Čopi in Sebastijan Domenih ter ji dodala dve novi varianti. V spodnjem delu sta smer obvozila po desni in preplezala zahtevnejši del stene, v zgornjem delu pa sta se z umikom v desno hotela izogniti ključu smeri, vendar sta se znašla v podobni, če ne še zahtevnejši situaciji. Zaradi zahtevnega nameščanja varovanja in visenja na slabem zatiču sta k originalni oceni dodala še A1, zato ocena njune ponovitve z variantami nosi oceno VI, A1. Plezala sta šest ur. Med zahtevne jesenske ponovitve v naših stenah zagotovo spadata tudi vzpona v Zadnjiškem Ozebniku in Skuti. V prvem je Jaka Pagon s soplezalcem ponovil smer **Femme fatale** (VIII+/VI, 260 m). Verjetno gre za eno prvih ponovitev, glede na sidriščih za spust, pa očitno ne prvo. Za seboj sta pustila tri kline. Skala je tako kot pri večini ostalih smeri v steni kompaktna. Nekaj krušljivosti je mogoče najti le v drugem raztežaju.

Blaž Kramer in Jakob Skvarča sta 30. septembra v Skuti ponovila s svedrovci opremljeno smer **Freestyler** (7a, 350 m). Svedrovci v smeri niso nameščeni kot v plezališču, zato zahtevajo dobro obvladovanje omenjene težavnosti. Kar se tiče prvenstvenih, je na dan prišla novica o novi smeri v skalnem osamelcu Stapina, vrhu med Karlobagom in Paklenico. Tam je Vid Vilhar letos s soplezalci opremil in preplezal smer **Adidas** (7b). Lani je na osamelec speljal še smeri **Istočni brid** in **Žlambor** (obe 6c).

Poletni odpravi

Naši plezalci so poleti obiskali tuja gorstva tako na vzhodu kot zahodu. Kar 21 udeležencev je imela odprava v dolino Kara-Su v Kirgiziji, katere so se udeležili člani AO Rašica, AO Kranj, AK Črna in AO Tržič. Sestavljali so jo Urša Kešar, Urh Primožič, Lucija Hrastnik, Neža Mulej, Janez Toni, Kristjan Matoz, Miha Došler, Benjamin Hrastnik, Metka Ceklin, Katarina in Matevž Kramer, Jure Buda, Gašper Reberšak, Mitja Kelemen, Marko Jereb, Anže Slatinek, Danaja Kuhanec, Denis Arnšek, Matevž Gradišnik, Davo Mihev in Andrej Jež. Njihov prvoten načrt je bil obiskati dolini Ala Archa in Ak Su. Prva leži na severu države, druga pa na jugu. Dolino Ala Archa je pred prihodom glavnine obiskal le manjši del odprave, končna odločitev pa je bila dolina Kara Su, ki leži zraven doline Ak Su. Z letalskimi leti so člani odprave najprej dosegli glavno mesto Biškek, od koder so se z avtobusom šest ur vozili do kraja Batken, ki predstavlja izhodišče za bazo. Od tam so se poltretjo uro vozili z džipi, nato pa jih je čakalo še sedemurno pešačenje. Bazni tabor je ležal na približno 2900 metrov nadmorske višine in bil precej odmaknjen od civilizacije. Telefonskega signala v baznem taboru ni bilo, imeli so le satelitski telefon, s katerim so prejeli vremensko napoved in bili v stiku z domovino. Informacije o plezalnih smereh so dobili od kazahstanskih in ruskih alpinistov v baznem taboru, saj so jih pred tem našli le malo oziroma so navadno v cirilici. Plezali so na vrhove Yellow Wall, 3700 m, Silver Wall, 3700 m,

*Plezanje v steni Kotine
Foto Urša Kešar*

Little Asan, 3900 m, Asan, 4230 m, in Kotina, 4500 m. Stene omenjenih vrhov spominjajo na yosemitske in so v preteklosti že privabile tudi kakšnega yosemitskega plezalca. Z območja je znana zgodba ameriškega alpinista Tommyja Caldwellja in soplezalcev, ki je bolj grozljiva kot pa plezalna zgodba. Pred več kot dvajsetimi leti so jih ugrabili uzbekistanski uporniki. Rešili so se s pobegom, potem ko je Tommy porinil paznika čez rob stene. Naša odprava na srečo ni imela takšnih iz-

*Plezanje nad dolino Kara Su v Kazahstanu
Foto Urša Kešar*

kušenj. Spopadali so se le s težavami v granitnih stenah. V Yellow Wallu so preplezali smeri **Temerova** (VI+/I-III, 600 m), **Nizozemsko smer** (IV-V, 300 m) in **Diagonal** (VIII-/V-VI, 500 m). V Silver Wallu so preplezali **Dišeči raz** (III, 800 m). V Little Asanu **West face corner and cracks** (VIII-/VI+, SI, 300 m), **neimenovani raz** (VI/IV-V, 400 m) in varianto smeri

Für einem Frend (VI, 450 m). Najdaljši vzpon je bil opravljen na Kotino, in sicer po smeri **Črna Wollga** (VIII-/VII, 1700 m). Opravili so ga Urša Kešar, Andrej Jež in Urh Primožič v dveh dneh in pol.

Manj odročno, pa vendar intenzivno odpravo sta organizirala Urban Bolta in Uroš Oblak v Cordillieri Blanci v Peruju. Plezala sta v klasičnih smereh, za popestritev pa se na začetku odprave izogibala pomoči vozil in oslov. Aklimatizacijo sta opravila z vzponom na goro **Vallnuraju**,

*Bazni tabor v dolini Kara Su
Foto Urša Kešar*

5686 m, in 15-kilometrski dostop do izhodiščne lagune Llaca opravila peš. Tretji dan sta se po doseženem vrhu vrnila v Huaraz. Naslednji cilj je bil šesttisočak Copa. 6188 m, pod katerim so ju pričakali slaba vidljivost in številne ledeniške razpoke. Zaradi te neugodne kombinacije sta se vzponu na vrh raje odpovedala in iz baze pod njim sestopila v dolino. Sledil je dostop do ikonične gore Alpamayo. Tokrat sta si za dostop privoščila dva osla. Na Alpamayo sta splezala po priljubljeni **Francoski smeri**. Plezala sta ponoči in zjutraj že stala na vrhu. Naslednji cilj bi morala biti bližnja severna stena Quitaraja, 6036 m, a ji zaradi toplega vremena ni bilo zaupati. Zaradi velike nevarnosti plazov sta raje izbrala sosednji piramidasti vrh višine 5550 metrov. Glavni cilj njune odprave je bil Tocllaraja, 6034 m. Nanj sta se povzpela po **Ameriški direktni smeri**, ki se vije čez zahodno steno gore. V njej sta našla naklonine med 60 in 75° ter dobre snežno-ledne razmere. Za vzpon sta potrebovala deset ur.

Sledil je turistični del odprave in obisk plezališč. Tudi v Andih se segrevanje ozračja pozna na razmerah v gorah. Ledeniki se vsako letu umaknejo nekaj metrov više, krave najdejo pašo vse više, z gora pogosteje ropotajo podori, zaradi katerih so nekatere dostopne poti nevarnejše in kdaj celo uradno zaprte. Smeri, ki so jih pred desetletji preplezali naši prvi odpravljari v tamkajšnjem pogorju, so danes popolnoma drugačne. Po poročanju Urbana in Uroša, ki sta se o tem pogovarjala z lokalci, sta se zelo spremenila normalna pristopa na gori Artesonraju in Ranrapalca, ki sta zdaj dostopna le zelo dobrim plezalcem.

ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

Klub 9b+ in 9c

Jesenske novice začnimo z najboljšim odmevnim vzponom zadnjega časa. Avstrijec Jakob Schubert je v Flatangerju uspel povezati zverinsko dolgo smer B.I.G., za katero je predlagal

oceno 9c. Smer je pred časom ustvaril Adam Ondra, Jakob pa je svoje poskuse v njej prenašal kar v živo prek spleta. Očitno so minili časi, ko se je komu še kaj verjelo na besedo. To je sedaj tretja smer s predlagano oceno 9c (poleg Silence in DNA), seveda pa nobena še ni ponovljena. Tem trem sledi deset predlaganih 9b+: Excalibur v Arcu, Mejorando la samfaina in Perfecto mundo v Margalefu, La dura dura v Oliani, Sleeping lion v Siurani, Zverinec in Vasil Vasil na Češkem, Supreme Jumbo Love v ZDA, Change v Flatangerju in Bibliographie v Ceúsu. Od naštetih je zadnja je najbolj ponavljana, in to s petimi vzponi – pred kratkim je v njej uspel vrh vpeti Jorge Diaz Rullo. Želite še več statistike? Po ocenah 9b+ ali 9c je poseglo osem plezalcov za skupno 22 vzponov. Še vedno vodi Ondra s petimi takimi smermi, blizu pa sta mu Seb Bouin in Stefano Ghisolfi s po štirimi. Po dve taki smeri so preplezali Schubert, Diaz Rullo, Chris Sharma in Alex Megos, eno pa je zmozel Sean Bailey. Zanimivo.

Ondra na Balkanu

Medtem se Adam Ondra smuka po Balkanu. Med drugim je v hrvaški Vranjači preplezal smer A je to! (9a), poimenovano po njegovi (pa tudi mnogih Slovencev) najljubši risanki in ji dodal še težjo B je to! (9b). Potem je poklical Rajka Zajca in se najavil v njegovem peskovniku v Teru. Za ogrevanje se je na pogled sprehodil čez Kingslayerja in Inferno do vrha (obe 8c), nato pa dodal še novo smer, Fantazija, ki je z 9a+ druga najtežja pri nas (takoj za Ondrovim Vicious circle v Mišji peči).

Uzponi Domna Škofica

V Flatangerju se je mudil tudi Domen Škofic, ki je ponovno odkril radosti plezanja v skali. Preplezal je 65-metrsko Valhallo 9a z eno vrvjo (v tej steni se zaradi trenja pogosto uporablja dve vrvi) in brez blažilcev na kolenih (t. i. *kneepadov*). To je dandanes že prava redkost, zato Domnu kapo dol, da zna stisniti zobe in še kaj splezati tako, kot smo to počeli v "starih časih". Tudi Ondra je vzpon pohvalil s komentarjem, da se mu v tem primeru smer zdi bolj 9a+.

Domen je nekoliko pozneje dodal še *flash* vzpon v Muy Verdes 8c, kar tudi ni od muh.

Uspeli deklet

Enako oceno je na pogled *splezala* peresno lahka Laura Rogora v navezi z Ajo Crudo 8c, nekoliko bolj čokata Anak Verhoeven pa se je sprehodila čez Cosi se Arete 9a. Smer ji je bila tako všeč, da je zadevo ponovila še ponoči s čelno svetilko. Tudi naša Janja Garnbret se med počitkom po tekmovanjih zabava v skali. Najprej je po zmagi na tekmovanju Rock Master v Arcu ekspresno *splezala* legendarni Underground 8c+/9a, pozneje pa se je preselila še v švicarski Magic Wood, kjer je nanizala nekaj 8A in 8A+ balvanskih problemov (tudi na *flash!*) in jim dodala impresiven in hiter vzpon v kulturni New base line 8B+. To pa niti ni najtežji ženski *bolder* te jeseni: v zgodovino se je s prvim 8C+ za ženske zapisala Američanka Katie Lamb, ki je premagala Box Therapy. Zadeva je odmevala manj kot mesec dni, ko sta isti problem preplezala še Shawn in Brooke Raboutou in *bolder* zbila na 8C. Zanimivo, da je podobna usoda doletela tudi bližnji Sleepwalker, ki ga je na 8C zbil Zander Waller. Očitno se 8C+-manija pri balvanih počasi umirja. Edino prav.

Tri nepomembne vesti

Dodajmo še tri nepomembne vesti iz sveta plezanja. Pete Whittaker je na *trad* preplezal sto metrov dolgo smer Crown Royale in ji prilepil oceno 9a – eno najtežjih v tem stilu. Zaradi dolžine se je Pete za zadnjih 20 metrov odvezal in smer do vrha kar posoliral. Na drugem koncu sveta (skoraj dobesedno), v Braziliji, je Felipe Camargo *splezal* Auto Retrato, prvo 9a+ za to državo. Medtem je bližje domu, v Osapski Luknji, Niki Rusev uspel v prvi 8b na pogled za Bolgarijo. *Splezal* je verjetno eno najlepših linij s to oceno v tem delu Evrope, *Helicopter* v *omaki*. Kot zanimivost: prvi Slovenec z 8b na pogled je Klemen Bečan, ki je leta 2004 *sajtal* Mechame, od deklet pa je leta 2011 to uspelo Mini Markovič v Hydrofobiji.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

NAHRBTNIKI GLADE

Na voljo v trgovinah:
Kibuba, Iglu Šport,
Annapurna, Extreme Vital,
Intersport, Hervis, Action
Mama, Enduro, Elan

PISMA BRALCEU

Krasni novi svet

Po epidemiji covida in t. i. zamejnavi generacij se je naše planinsko društvo znašlo v krizi. Ker sem se ravno prebil v upokojenske vrste, mi je več prijateljev namignilo, naj spet prevzamem vodenje društva, saj sem bil pred štiridesetimi leti njegov prvi predsednik in pozneje še enkrat za krajši čas tako rekoč krizni predsednik, saj se nismo mogli dogovoriti, kdo bi društvo vodil. Ker mi društvo nekaj pomeni in sem že bil "krizni predsednik", sem tudi zdaj izziv sprejel. Nisem pa si mislil, da so zdaj tako drugačni časi in da sem si zadal zelo zahtevno nalogo – skoraj misijo nemogoče. Ko smo pred štirimi desetletji ustanovljali društvo, nismo imeli ničesar, ne denarja ne prostorov, le voljo, željo in odločnost, da Trzinco začnemo organizirano voditi v hribe. Uspelo nam je in društvo je zelo dobro delovalo.

Planinska zveza naj bi bila interesna organizacija, ki združuje ljubitelje gorske narave in jim pomaga pri kar najbolj varnem gibanju v gorah. Zdaj pa imam včasih občutek, da se Zveza, podobno kot žal vsa naša družba, bolj ukvarja z birokratskimi postopki, pravilniki in omejitvami. Če hočes oživiti planinsko društvo, moraš ljudi voditi na planinske izlete. To pa zdaj ni več tako preprosto kot pred štiridesetimi leti! Takrat si lahko ljudi vodil, če si imel planinsko predznanje, bil si na primer alpinist, gorski reševalec ali planinski vodnik po takratnih merilih.

Kot alpinist, alpinistični inštruktor in gorski reševalec sem ljudi lahko vodil na izlete. Bil sem vodja nešteto planinskih izletov. Preden smo v Trzinu ustanovili svoje društvo, sem bil že v Mengšu pri Planinskem društvu Janez Trdina več let načelnik mladinskega odseka, pozneje sem bil nekaj časa tudi podpredsednik tega društva in ves čas sem vodil izlete, predaval na planinskih tečajih, pomagal na planinskih taborih, več let sem bil inštruktor na tečajih PZS

za alpinistične začetnike na Komni, v Vratih in celo pod Grossglocknerjem. Bil sem na alpinističnih odpravah v Hindukušu in na Grenlandiji, plezal sem tudi v drugih gorstvih.

Zdaj pa ne morem voditi planinskih izletov. Nimam licence. Moram na začetniški tečaj za planinskega vodnika PZS. Lepo. Red je red! Prosil sem, da me vpišejo na prvi možni tečaj, a letos ne pridem na vrsto. Mogoče bom naslednje leto. Si predstavljate, kaj to pomeni pri prizadevanjih za oživitev planinskega društva? Če bom priden, bom licenco za vodenje prejel šele prihodnje leto! To pomeni, da vsaj še dve leti ne morem voditi planinskih izletov!

Težava je, da imamo v društvu le še enega vodnika PZS z licenco. Kadar so razmere ugodne, vodi izlete, vendar jih je odločno premalo za oživitev društva. S sosednjimi društvi smo dogovorjeni, da se naši člani lahko udeležujejo tudi njihovih izletov, vendar ta povezava ne deluje najbolje. Tudi sosednja društva imajo težave z licenčnimi vodniki. Planinci smo bolj "ljudje akcije". Radi hodimo po hribih, pisanje poročil pa ni naše najbolj priljubljeno opravilo. Sploh pa nekateri starejši vodniki niso najbolj večji dela z računalnikom, kar sodobno urejanje razmer v planinski organizaciji vse bolj zahteva. Tudi na obnavljanje tečajev oz. na "dousposabljanja", kot se temu zdaj reče, niso vsi pripravljene redno hoditi. Tako smo izgubili precej društvenih vodnikov. Ne moreš jih prisiliti, da spet izpolnijo zahteve planinske organizacije in spet vodijo izlete. Imamo vodnika, ki je vodnik PZS druge stopnje, vendar ne želi biti več vodnik 2. kategorije, temveč želi biti "zgolj" vodnik 1. kategorije in voditi le lažje izlete. A tega, kot kaže, po pravilih PZS ne more. Dousposabljanje se mu ne zdi smiselno, saj je namenjeno zahtevnejšim turam, on pa želi biti "zgolj" vodnik 1. kategorije in voditi le lažje izlete. A tega, kot kaže, po pravilih PZS ne more. Verjamem, da je v Sloveniji še cela vrsta nekoč izvrstnih vodnikov, ki se ne vidijo več na zahtevnih pohodih, bi pa svoje bogate izkušnje še radi delili med

manj izkušene in bi bili še kako koristni na izletih po nezahtevnih poteh. Dogajanje sem želel pospešiti, zato sem predlagal, da mi dovolijo opravljati izpit za vodnika PZS, a to ni mogoče. Moram na začetniški tečaj! Vem, da so stvari napredovale, da je kar nekaj izboljšav, novosti, vseeno pa verjamem, da se prav dosti novega na tečajih ne bom naučil, saj že več kot pol stoletja dokaj redno zahajam v gore in sem v tem času pridobil kar nekaj izkušenj, ki so pri vodenju planinskih izletov najpomembnejše. Še največ novega se bom verjetno naučil pri izpolnjevanju formularjev in drugih pisarniških zadev, saj nisem ravno domač z računalniškimi aplikacijami, ki jih vse bolj uporabljajo tudi v planinski organizaciji.

Ugotavljam, da je Planinska zveza organizacijsko v zadnjem obdobju sicer lepo napredovala. Planinske, še zlasti vzgojne literature še nikoli ni bilo toliko. Slovenski gorski svet je že zelo dobro pokrit z najrazličnejšimi, zelo kakovostnimi zemljevidi in vodniki. Planincem pomagajo spletne aplikacije, pri katerih je žal tudi nekaj zmede, saj vseh ne posodablajo dovolj hitro in vse ne prinašajo pravih podatkov. Tudi pri tem izkušnje s terena lahko precej koristijo. Planinskih poti, in to zelo dobro vzdrževanih, še nikoli ni bilo toliko kot zdaj. Tudi s planskimi postojankami smo lahko zadovoljni. Zelo dobro pokrivajo tako rekoč ves slovenski hribovski svet, planinski gospodarji pa so vedno bolj naklonjeni čim manjšemu škodovanju in onesnaženju narave. Varovanju narave namenjamo vse več pozornosti, pri tem pa ne morem mimo občutka, da marsikje v ospredje vseeno prihaja tudi želja po zaslužku. Kar nekaj planinskih postojank, ki so jih planinci v preteklosti pogosto zgradili s prostovoljnimi delom, zdaj lastninijo in spreminjajo v zasebne gostilne.

Pred desetletji so planinska društva skoraj tekmovala, katero bo v gore popeljal več udeležencev. Na Triglav so tako na primer s ponosom spravljal stotnije pohodnikov. Zdaj ugotavljamo, da vedno bolj množični obisk gorski naravi ne koristi.

Ponekod skušajo ta obisk omejiti. Postavljajo zapornice na cestah, pobirajo parkirnine in uporabnine. Tega je iz meseca v mesec več, tako da bi bilo že prav, da o tem zavzame jasno stališče tudi Planinska organizacija. Lahko bi se zgledovali po sosednjih alpskih državah, kjer vseeno ne hitijo tako lakomno pobirati denarja. Po drugi strani pa naše turistične organizacije na veliko oglašujejo obiskovanje našega gorskega sveta in vabijo tujce na dobro vzdrževane poti. Gorski reševalci imajo s temi obiskovalci vedno več dela.

Da bi imeli gorski reševalci kar se da malo dela z domačimi obiskovalci gora, lahko največ naredijo naša planinska društva z dobro vodenimi izlety in z vzgojo nadobudnih ljubiteljev gora. Društva zato pripravljajo najrazličnejše tečaje in planinske šole. Čeprav mislim, da mi osnovnega znanja in izkušenj ne manjka, zdaj ne vem, ali lahko učim druge, saj nimam potrebne licence. Da bi bil absurd še večji, sem kot predsednik društva objektivno odgovoren za varno in pravilno izvedbo vseh društvenih izletov, verjetno tudi za izvedbo vseh društvenih tečajev in drugih akcij. Lahko se udeležujem društvenih izletov, ki jih vodijo vodniki z licencami. Če pa se na takih, sicer pravilno organiziranih izletih, slučajno zgodi nesreča sem, čeprav nimam licence, spet eden od objektivno odgovornih vodij. V primeru nesreče bi bil odgovoren kot eden tistih z največ izkušnjami in največ planinskega znanja. Lahko me kazensko preganjajo.

Znašel sem se v čudnem položaju in vidim, da ni bilo prav, da sem sprejel predsednikovanje društva v želji, da bi ga popeljal iz krize, saj nimam ustrezne licence. Bil sem naiven, saj se je v starih časih le dalo pogovoriti in najti ustrezno rešitev. Takrat smo bolj stavili na zdravo pamet, zdaj pa imajo žal, kot kaže, prednost toga birokratska pravila, zakoni, ki mogoče niti niso pisani na kožo planinstvu. Vse kaže, da me je čas povozil. Malo z nostalgijo se mi kolca po starih časih. Sprašujem se, kako naj v danih razmerah oživim društvo.

Miro Štebe,
predsednik PD Onger Trzin

LITERATURA

Dušica Kunaver: Himalajski vodja.

Od Sfinge do Sfinge. Turistično in kulturno društvo Naše gore list, Ljubljana, 2024. 362 str., 42 EUR.

Neumorna Dušica Kunaver, žena pokojnega Aleša Kunaverja, je spet izdala novo knjigo. S tokratno izdajo je ponovno postavila spomenik svojemu možu Alešu. Knjiga *Himalajski vodja* opisuje Alešev pot, ki jo je skupaj s prijatelji prehodil po Himalaji od svojega prvega vzpona v Triglavski Sfingi do zadnjega poleta proti Triglavu. Ta njegova pot, ki se je dvignila visoko, se je pod nebom leta 1984 tudi ustavila. S to knjigo je Dušica želela obeležiti 40. obletnico tega poleta, s katerim je tako tragično zaključil pot od Sfinge do Sfinge (zato razumemo letnico izida 2024). Knjigo je napisala Dušica Kunaver, vmes so besedila Aleša pa tudi citati cele vrste himalajskih prijateljev; navedenih jih je kar 31. *Himalajski vodja* je zelo podobna, le besedilno bolj skromna, knjigi *Aleš Kunaver* (Založba Obzorja Maribor, 1988). Nanizani so naslednji Kunaverjevi podvigi: prvi poskus vzpona v Sfingi v navezi Kunaver-Drašlar (1959), Trisul I. JAHO, prva smer v Sfingi (1961), prva izvidnica v Nepal, deželi Šerp, skupaj z Zoranom Jerinom (1962), preplezani Čopov steber pozimi leta 1968, prvi obisk gora Hindušu (1968), vzpon na Anapurno II (1969), za kar so slovenski (jugoslovanski) alpinisti prvič prejeli mednarodno priznanje, nadalje prvi vzpon na osemtisočak Makalu in prvi "spopad" s himalajsko steno (1972 in 1975), sledila je dilema, ali Everest ali šola za nepalske gorske vodnike, nato odprava v južno steno Lotseja

(1981) ter prva smer v "steni plazov"; s slednjim podvigom je bila uresničena himalajska trilogija: Everest, Lotse, Makalu. Nato sledi splitsko-ljubljanska društvena odprava Manaslu (1984), ko je Aleš zamudil zadnjo priložnost za vrh osemtisočaka, ter še zadnji polet k Sfinji in triglavskim goram leta 1984.

Že tolikokrat prežvečene zgodbe, ki smo jih ljubitelji gora slišali že neštetokrat, a vedno znova navdušujejo, zato jih velja, tudi zaradi vedno novih mladih generacij, ponavljati in obnavljati.

Gora ni samo igra letnih časov in svetlobe, je kot osebnost s spremenljivim razpoloženjem, ki je včasih odklonilno, včasih gostoljubno. Verjamemo v svojo nalogo. Sprejeli smo njeno ceno in ji posvetili vse svoje moči. Naporom kljubujemo s trmo. Kljubujemo utrujenosti za vse tiste želje in cilje, ki so nas pripeljale tako daleč. Mislimo na tisti svet, od koder smo prišli, ki pričakuje naš uspeh in povratek. Mislimo na dolino, na mirno, zeleno dolino. Na belih vrhovih Himalaje so nekdaj bivali bogovi in demoni, danes pa človek vdira v njihovo kraljestvo. Človek ni nikdar bolj človek kot takrat, ko se bojuje za nekaj težko dosegljivega. Vsaka pot mora skozi nevidne pregrade iz obdobja v obdobje. Te prehode označujejo velika dejanja, ki so vstopnica za večja, boljša, lepša, težja in popolnejša dejanja. To je le nekaj lepih kratkih Aleševih citatov, ki jih je sicer v knjigi še in še. Poglavje Pogled nazaj vsebuje vrsto misli junakov himalajskih sten, ki so na povabilo Dušice pripovedovali, kako se spominjajo Aleša, kar lahko ocenimo kot dodano vrednost knjige. V zadnjem delu so sezname vseh gradiv, ki so nastali na podlagi odprav, od fotografij, filmov, dokazil o znanstvenih dosežkih ..., skratka cela vrsta dokumentacije, ki je na ogled v množici slovenskih muzejev. Skoraj štirideset let je minilo, odkar Aleša ni več med nami, a le malokdo se danes zaveda, da brez njegove gore ekspedicijskih papirjev naši vrhunski alpinisti ne bi videli Makaluja, Everesta in Lotseja, kljub njihovim odličnim sposobnostim. V letih 1970–1980 zagotovo ne, to

z gotovostjo trdim. Če je alpinist v tistem času želel videti Himalajo, ga je moral tja nekdo pripeljati. To obdobje pa je bilo v svetovnem merilu pionirsko obdobje vstopanja v nedotaknjene himalajske stene. Če bi naš alpinizem zamudil ta čas, bi bile možnosti prvenstev zamujene.

"Na stara leta bova pisala knjige," je Aleš večkrat ponavljal, ker je želel, da bi se tako ohranil spomin na posamezne odprave. Namesto Aleša to zdaj 40 let opravlja Dušica, za kar smo ji lahko še kako hvaležni, saj ohranja spomin na dolgo pot, na kateri so naši alpinisti zrasli od himalajskih začetnikov v najboljše himalajsko moštvo na svetu. Ta neverjetni vzpon v svetovni alpinistični zgodovini nima primerjave. Knjiga ima skromno naklado, le 150 izvodov, kar ji vsekakor dviga vrednost.

Vladimir Habjan

Nastassja Martin: Verjeti v zveri.

Prevedla Mimi Podkrižnik. UMco, Ljubljana, 2023. 149 str., 19,90 EUR.

Verjeti v zveri prebereš na mah. Zato, ker je knjiga majhnega formata in ima komaj 149 strani, predvsem pa zato, ker te pripoved dobesedno vsrka vase. Nastassja Martin, francoska antropologinja, je na Kamčatki 25. avgusta 2015 preživela srečanje z medvedom, ki jo je napadel. Zgodba se začne takoj po napadu; spremljamo protagonistko v strahu, da bi se medved vrnil, medtem ko čaka na pomoč s helikopterjem, ki pride šele po dolgih osmih urah. Travmatično je tudi zdravljenje: od neke zakotne zdravstvene oskrbe med bolnišnično nego v Rusiji in vse do nadaljnjih

operacij v Franciji. Najhujše poškodbe je dobila po obrazu.

Skozi štiri letne čase avtorica večče, čeprav je to njen knjižni prvenec, popelje bralca/ko skozi mučno zdravljenje, ko ni mogla niti požirati, bila zvezana, da se ne bi poškodovala, pa vse do vrste težavnih operacij in zapletov po njih. Vmes sledimo njeni življenjski zgodbi, ki jo vodi na antropološke raziskave daleč po svetu. Pretres, ki ga je doživela, ni le fizični, pač pa tudi psihični, saj mora predelati travmo. Tako sledimo Martinovi, ko se prebija skozi izkušnjo divjosti zveri in se sooča s skrajnimi dogodki onkraj meje vsakdanjega razumevanja, ki jo telesno, čustveno in miselno pretresejo.

Verjamem, da kot otroci podedujemo ozemlja, ki jih moramo v življenju osvojiti. Že od malih nog sem hotela živeti predvsem zato, ker so obstajali zveri, konji in klic gozda; velike prostranosti, visoke gore in besneče morje; akrobati, vrvohodci in pripovedovalci zgodb. Nasprotje življenja je bilo strnjeno v šolskem razredu, pri matematiki in v mestu. K sreči sem na pragu odraslosti odkrila antropologijo. Ta veda je bila zame izhod, omogočila mi je prihodnost, prostor na tem svetu, v katerem bi se lahko izrazila, v katerem bi postala jaz. Pomena te svoje odločitve enostavno nisem pretehtala, še manj posledic svojega ukvarjanja z animizmom. Nevede me je vsak stavek, ki sem ga o odnosih med ljudmi in drugimi bitji napisala na Aljaski, pripravljala na srečanje z medvedom, nekako ga je nakazal. Razmišlja, da se nič ne zgodi po ključju in da se življenjske poti vedno križajo iz točno določenih razlogov. V glavi vrtim ta vprašanja. Zakaj sva izbrala drug drugega? Kaj imam v resnici skupnega z zverjo in od kdaj? [...] Razmišljam, ne da bi tudi priznala, da sem na visokogorski planoti najbrž iskala tistega, ki bi lahko končno izvalil iz mene bojevnico; gotovo zaradi tega tudi nisem zbežala, ko mi je prekrizal pot. Nasprotno, v boj sem se spustila kot furija in potem sva vsak po svoje drug drugemu zaznamovala telo. Težko si to pojasnim, a vem, da je bilo najino srečanje nekako načrto-

vano. Že dolgo časa sem si utirala pot v medvedov gobec, do njegovega poljuba. Pomislim: kdo ve, morda pa si jo je on tudi.

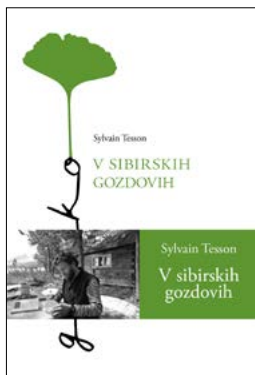
Spopad z medvedom ji ne da miru, zato se vrne na kraj dogodka, da bi še enkrat podoživela srečanje. Tam spozna, da njen problem ni le njen; melanholija, ki se izraža v njenem telesu, izvira iz sveta.

Razlog, da sem se pridružila *Evenom* (staroselci, op. a.) ob lči in potem živela z njimi v gozdu, močno presega namen komparativne raziskave. Dojela sem nekaj: svet se simultano podira povsod, čeprav ni videti tako. V *Tvajanu* je drugače le to, da tam zavestno živijo med razbitinami. [...] Prepričana sem, da ima svet, v katerem živimo, res smer. Ritem. Usmerjenost. Z vzhoda na zahod. Iz zime v pomlad. Od zore do mraka. Od izvira do morja. Iz maternice v svetlobo. A včasih pomislim na Kopernika. Na zločin proti veličanstvu, ki ga je zagrešil, ker je trdil, da se ne vrtimo v smeri, v kateri mislimo, da se; da smer rotacije Zemlje ni občutena; da je obratna od tiste, ki jo zaznavamo. Je Kopernikova intuicija kakorkoli povezana z vprašanjem vrnitve, z nelogičnim vračanjem bitij k svojemu izvoru? Reka se spušča proti morju, toda lososi odplavajo v smrt proti toku. V življenje smo porojeni iz trebušne votline, medvedi pa gredo pozimi spat v votlino. Divje gosi živijo na jugu, a se vrnejo kolonizirat arktično nebo, kjer so bile rojene. Naši predniki so zapustili jame in gozdove, da bi gradili mesta, toda nekateri se vračajo po njihovih stopinjah, da bi spet živeli v gozdu. Obstaja nekaj nevidnega, kar potiska naše življenje v nepričakovano.

Šele v zadnjem delu na kratko opiše, kako je potekal spopad. Domačini imajo svojo razlago za napad: ker je zverini gledala v oči! Zato jo je ugriznil v obraz. Medvedi ne prenesejo pogleda v človeške oči, kajti v njih vidijo odsev lastne duše. Pomirjena se vrne domov in začne pisati knjigo. In to odlično knjigo. Unikatno delo o človekovi notranji in zunanji preobrazbi, so zapisali v založbi.

Vladimir Habjan

Sylvain Tesson: V sibirskih gozdovih. Književno društvo Hiša poezije. Ljubljana, 2023. 248 str., 23 EUR.

V poletni številki smo predstavili knjigo *Na črnih poteh* tega francoskega avtorja, tokrat pišemo o knjigi, ki je sicer nastala pred slednjo, torej pred potovanjem po črnih poteh čez Francijo (2016). V *sibirskih gozdovih* ima podnaslov Februar–julij 2010, prevedli sta jo Mojca Schlamberger Brezar in Nina Brezar. Knjiga je pisana v obliki dnevnika, sicer pa ima vse značilnosti eseja, pa tudi romana, saj je razvidna tudi zanimiva zgodba z vrsto dramskih primesi.

Tesson je svetovni popotnik, priznan pisatelj, alpinist, esejist, saj je za svoja dela, ki so neverjetno raznovrstna, prejel vrsto uglednih knjižnih nagrad; po tej knjigi in po *Snežnem leopardu* so posneli film. Kot je razvidno iz podnaslova, se je Tesson za šest mesecev odpravil v sirske gozdove na breg Bajkalskega jezera z namenom, da bi izvedel, ali ima sam kaj notranjega življenja, in spoznal, kako prenaša samoto, kajti sam sebi je obljubil, da bo pred štiridesetim letom zaživel kot puščavnik sredi gozdov. Najbližja vas je oddaljena sto dvajset kilometrov, sosedov ni imel, družbo sta mu delala le dva psa. Pozimi se je temperatura spustila na -30°C , poleti so se po bregovih sprehajali medvedje. S seboj je vzel knjige, cigare in vodko. Vse drugo – prostor, tišina in samota – je bilo že tam. Prebival je v majhni koči $3 \times 3 \text{ m}^2$, ki je bila idealna opazovalnica, da je lahko ujel drhtenje narave. Sredi tajge se je preobrazil. Nepremičnost mu prinese to, česar mu niso potovanja nič več mogla nuditi. Skromno življenje mu odkrije postulate odrasti, ki jih mora upoštevati za preživetje v divjini: vsak dan

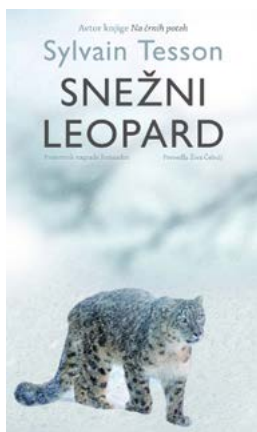
nasekati drva, zakuriti peč, oditi po vodo v luknjo, ki jo izvrti v zaledenelo Bajkalsko jezero, skuhati kavo in tako naprej, dokler ne mine dan. Pravi, da je predstava, ki se odvija na drugi strani okenske šipe, še kako razburljiva in se sprašuje, zakaj sploh imamo doma televizorje. Spoznal je zimo in pomlad, srečo, obup in končno – mir. "Da dosežeš občutek notranje svobode, potrebuješ izobilje prostora in samoto. Dodati je treba še obvladovanje časa, popolno tišino, strogo življenje in sobivanje z razkošno naravo," pravi. Kaj je samota, se sprašuje in si odgovarja: "... spremljevalka, ki je vsesplošno uporabna. Ni lepšega od samote. Do popolne sreče mi manjka le nekdo, ki bi mi tu lahko povedal."

Sem sem prišel, ne da bi vedel, ali bom zmogel ostati; odhajam, vedoč, da se bom vrnil. Odkril sem, da je bilo bivanje v tišini vrelec mladosti. Spoznal sem dve ali tri stvari, ki jih veliko ljudi ve, ne da bi se zaprli v samoto. Deviškost časa je zaklad. Mimohod ur je bolj razgiban kot nabiranje kilometrov. Oko se nikdar ne naveliča predstave lepote. Bolje spoznamo stvari, lepše postanejo. Srečal sem dva psa, hranil sem ju, nekega dne sta me rešila. Govoril sem s cedrami, prosil oproščanja zlatovčice in mislil na svoje. Bil sem svoboden, saj brez drugega svoboda ne pozna več meja. Opazoval sem pesem gora in pil čaj, medtem ko je jezero rdelo. Ubil sem željo po prihodnosti. Dihal sem sapo gozda in sledil loku lune. Mučil sem se v snegu in na vrhu gora pozabil na muke. Občudoval sem starost dreves, udomačil siničke, dojel ničevost vsega, kar ni poklon lepoti. Vrgel sem pogled na drugi breg. Spoznal sem tedne v tihem snegu. Rad sem bil na toplem v svoji koči, ko je neurje stresalo svojo jezo. Pozdravil sem povratek sonca in divjih rac. Trgal sem meso prekajenih rib in čutil maščobo iker zlatovčic, kako so mi osvežile grlo. Ženska se je poslovila od mene, a name so sedli metulji. Preživel sem najlepše ure svojega življenja vse do nekega sporočila, in potem najbolj žalostne. Zemljo sem zalil s solzami. Spraševal sem se, če bi lahko dobil rusko državljanstvo – ne po krvi,

ampak zaradi prelitih solza. Vsekoval sem se v mah. Izpraznil sem na litre strupa s 40 % in rad sem stal pred Burjatijo. Naučil sem se sedeti pred oknom. Zlil sem se s svojim kraljestvom, vohal sem vonj lišaja, jedel čemaž, srečal medvede. Zrasla mi je brada, čas jo je razpletel. Zapustil sem grobnico mest in živel šest mesecev v cerkvi tajg. Šest mesecev kot življenje. Dobro je vedeti, da v nekem gozdu na svetu, tam doli, ne predaleč od sreče življenja, stoji koča, kjer je vse mogoče. Odlična knjiga vredna branja.

Vladimir Habjan

Sylvain Tesson: Snežni leopard. Prevedla Živa Čebulj. UMco, Ljubljana, 2023. 203 str., 22 EUR.

V letošnji majski številki je Tea Močnik lepo predstavila film *Snežni leopard*, ki je nastal na podlagi knjige francoskega pisatelja in pustolovca Sylvaina Tessona (v originalu izšla leta 2019), za katero je prejel prestižno francosko nagrado renaudot. Pred kratkim je založba UMco na slovenski knjižni trg lansirala tudi prevedeno knjigo.

Snežnih leopardov je na svetu le še okoli pet tisoč. Prebivajo na velikih višinah Tibetanske planote med 4000 in 5000 metri. Živijo samo okoli osem let, prehranjujejo se enkrat na teden, večino življenja pa predremajo. Kot pravi Tesson, je na svetu več leopardovih kožuhov, ki jih nosijo bogate gospe, kot pa živih živali.

To je duša gora, ki je prišla na obisk na Zemljo, starodavna prebivalka, ki jo je besnilo ljudi potisnilo v odročne kraje. Vsaki od živali sem pripisal mesto na družbeni lestvici kralje-

stva. [...] Snežni leopard je vladar, in to, da ga ni bilo na spregled, je samo potrjevalo njegov status. Vlada in se mu torej ni treba pokazati. Volkovi postopajo kot izdajalski knezi, jaki se mastijo kot debeli, toplo oblečeni meščani, risi so mušketerirji, lisice podeželsko plemstvo, barali in polosli pa utelešajo ljudstvo. Ptice roparice simbolizirajo duhovnike, gospodarje neba in smrti, ambivalentne.

Tesson se je leta 2018 v ekipi štirih odpravil na dolgo pot, ki ni imela veliko možnosti za uspeh – namreč, da bi leoparda dejansko videla in posnela v živo, saj je območje, kjer so iskali, veliko kot četrtina Evrazije. Kje točno so potovali, je v knjigi zakrito, da se tam ne bi slučajno pojavili divji lovci. Kraje poimenuje volčja dolina, muflonova jama, leopardji kanjon in podobno. Med dolgotrajnim čakanjem se je naučil potrpežljivosti, pozabljene lastnosti, ki je v teh hitrih časih skoraj nihče nima več. Ko so prvič zagledali leoparda, je bil to veličasten trenutek.

Vladala je življenje. S svojo prisotnostjo je preoblikovala kraj. Že samo to, da je tu, je dokazovalo njeno "oblast". Svet je bil njen prestol, izpopolnila je prostor, kjer je bila. [...] To je bil najlepši dan mojega življenja, odkar sem mrtev. Tessonova razmišljanja se tu prepletajo z osebno izkušnjo izgube dveh bližnjih oseb.

Tessona poznamo kot pronicljivega misleca, ki zna spretno z besedami. Tudi v tej knjigi seže mnogo dlje od samega potopisa in popisa dogajanja. Tako ob tej redki, tudi skrajno redko videni živali prepleta misli o današnjem potrošniškem svetu, ko sodobni človek pozna le še en način: pritoževanje.

Samo postaviti se je treba v vlogo žrtve in ti ni treba priznati neuspeha. [...] V začetku 21. stoletja osem milijard ljudi strastno zasužnjuje naravo. Izpiramo tla, zakisujemo vode, dušimo zrak. [...] Svet se umika, umika se življenje, bogovi se skrivajo. Le človeški vrsti gre dobro. Lepo vzpostavlja pogoje lastnega pekla, se pripravlja na to, da prekorači mejo desetih milijard posameznikov. [...] A če si od našega bivanja na Zemlji želimo še svoj delež lepote in če je življenje partija igre v vrtu

čudes, je izginjanje živali strahotna novica. Najhujša od vseh. Pa smo jo sprejeli z brezbriznostjo. Vrana vrani ne izkljuje oči. Človek se briga le za človeka. Humanizem je navaden sindikalizem.

Ni kaj dodati in ni drugega, kot da knjigo vzamemo v roke in se ji posvetimo. Ne bo vam žal.

Vladimir Habjan

Viki Grošelj: Mojih 33 odprav. Buča, knjigotrštvo, d. o. o., Ljubljana, 2023. 368 str., 29 EUR.

V svoji dvajseti knjigi Viki Grošelj opisuje odprave v "najvišja in najbolj odmaknjena gorstva sveta". Na predstavitvi je povedal, da je na odpravah, opisanih v knjigi, preživel 4 leta, 3 mesece in 7 dni. Na okoli petdesetih trekingih in raziskovanjih, ki niso zajeti v tej knjigi, pa še dodatna tri leta. Torej je bil dobrih sedem let nekje izven Evrope, večinoma v Himalaji. Naši in ostali evropski hribi, v katerih se je "naredil", pa tu niso všteti. Pripoved začne z ognjenim krstom, ki ga je doživel kot mlad perspektiven alpinist in član zgodovinske odprave na Makalu leta 1975, in jo zaključuje kot izkušen zrel mož z jubilejno odpravo leta 2022 na Himlung ob 60-letnici Fakultete za šport in 100-letnici Univerze v Ljubljani. Kdo ve, ali je s tem naredil križ tudi čez svoje odpravarstvo.

Po petindvajsetih dneh sva se s kirurgom odkrito pogovorila: "Po operaciji? No, ja, hmmm, hodili boste še lahko. S kolesom se pa raje ne vozite več."

"Ampak jaz poučujem telesno vzgojo."

"Ja, čez kozo pa ne boste smeli več skakati."

Mojih 33 odprav je prikaz obdobja, v katerem je klasični himalajizem začel dosegati vrhove osemtisočakov na nov način. Spremenil se je slog; najboljši in najdrznejši alpinisti se niso več zadovoljili z najlažjimi, normalnimi smermi, ampak so poskusili doseči vrh s plezanjem čez steno. Tako so svoj prvi osemtisočak "osvojili" tudi Slovenci, ko so se po še nepreplezani južni steni povzpeli na vrh Makaluja.

"Osvobodili smo še drugo nogo in trup. Sam sem se lotil ledu okoli glave. Previdno sem ga odstranjeval in odtrgal še zadnjo ploščo. Nenavdno miren, malo začuden obraz je strmel vame. Obupno sem jokal in ga stiskal k sebi. Solze so kapljale na njegov obraz, dokler me drugi niso odtrgali proč in odnesli mrtvega prijatelja na varnejši kraj. [...] Povedal sem nekaj besed o Nejcu, o tem, da je v dobrih tridesetih letih doživel več kot marsikdo v vsem svojem življenju [...] Bilo je še veliko besed. Toplih, prijaznih, a vse je zbledelo ob dejstvu, da Nejca, živega in nasmejanega, nikoli več ne bo med nami."

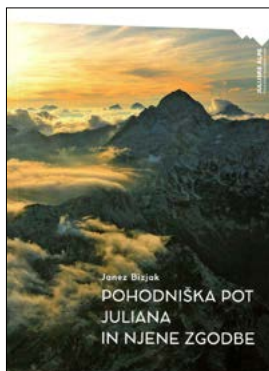
Kronološki pregled odprav je veliko več kot zgolj golo naštevanje. Grošljevo pisanje, ki je vsebinski koncentrat dogajanja na odpravah, je zanimivo; včasih je napeto, včasih hudomušno, mestoma tragično in žalostno. Odvisno od situacije in razvoja dogodkov. Spretno vstavlja razne kratke vložke, ki poživijo naporno gaženje, boleče glave zaradi premagovanja višine, močne vetrove, meglo in sneženje, plazove ...

"Po končani maši sem spoznal, da so ti afriški, čeprav samo navidezni pripadniki krščanstva, ki sicer verjamejo v črnega Jezusa in črno Marijo, v nečem povsem podobni našim. Večina odraslih je po koncu obreda odšla v gostilno."

Ob tej primerjavi pivskih navad sem se spomnil branja antičnih avtorjev, med katerim sem dojel, da že tisočletja obstaja podobnost čustvovanja, običajev, značajev med ljudmi ne glede na to, kje so, kdo so, kakšni so. Viki Grošelj nekatere dogodke opiše tako nazorno, da se bralec zlahka vživi v sceno in se počuti, kot da dogajanje opazuje od blizu.

Mire Steinbuch

Janez Bizjak: Pohodniška pot Juliana in njene zgodbe. Turizem Bohinj (Skupnost Julijske Alpe), Stara Fužina, 2023. 228 str., 25 EUR.

Ko sem na hitro prelistal kazalo in notranjost te lične brošure z odličnimi fotografijami, sem pričakoval bolj kot ne dolgočasno branje z nešteti podatki, ki so običajnemu poznavalcu gorništvu že dolgo znani. Kako sem se zmotil! Presenetila in dobesedno vase me je potegnila ta knjiga. Seveda je vrsto podatkov res znanih, a Janez Bizjak jih je bogato dopolnil in posodobil, pa ne le to, še posebej mi je všeč, da je bil ob vsem tudi malce kritičen. Njegovega pisanja in komentiranja nisem razumel kot negativno kritiko, pač pa takšno, ki opozarja na napake in na stvari, ki bi jih lahko izboljšali – od posameznih nepravilnih terminov pa do boljšega stanja v naravi. Skratka, knjiga me je navdušila, kot bo vsakogar, ki se bo lotil hoje po pohodniški poti Juliane Trail z vodnikom in knjigo v roki, vsekakor odličnim gradivom.

Pot okoli Julijskih Alp smo v *Planinskem vestniku* predstavili v številki 10/2020 (avtor Martin Šolar). *Na robu Julijcev so naši predniki kovali železo in jeklo, preživeli stoletja med pašo živali na visokih planinah in obstali do danes. V skupnosti Julijskih Alp se zdaj povezujemo bolj kot kdajkoli prej. Ustvarjamo novo trajnostno prihodnost zelenega turizma kot priložnost ohranitve kulturnih in naravnih vrednot tega krhkega okolja, kjer so naši predniki več stoletij ohranjali ravnovesje med biotsko pestrostjo in načinom življenja.* Tako so zapisali v vodniku. Vodnik po tej daljinski pohodniški poti je izšel leta 2019, leta 2020 so ga ponatisnili s štirimi novimi etapami, leta 2021 pa so na platnicah dodali še mesto za žige.

Tako kot poteka pot v vodniku, gredo tudi zgodbe: Kranjska Gora in dolina, Jeseniške zgodbe, Žirovniške zgodbe, Radovljiške zgodbe, Blejske zgodbe, Gorje in Gorjanske zgodbe, Bohinj in Triglavске zgodbe, Tolminске zgodbe, Kobariske zgodbe ter Bovške in Trentarske zgodbe. *Vsa zgodba Juliane Trail z dodatno potjo v Brda ponuja izjemen vpogled v zgodbe ljudi, burno preteklost tega kompleksnega prostora med tremi svetovi slovanskega, germanskega in italijanskega vpliva. Juliana Trail in vse pristopne poti razkrivajo zgodbo tega edinstvenega alpskega sveta Julijskih Alp.* S temi besedami nas vabijo na dolgo in pestro pot. Janez Bizjak je suveren na mnogih področjih, o katerih piše. Tako najdemo v poglavjih zakladnice velikih naravnih čudes, krajinske bisere in posebnosti, zgodovinske utrinke, tudi nekatere novoveške, kulturno dediščino, kulturno in ljudsko izročilo, sakralne spomenike, dogodke in zaslužne posameznike, pomembne zgodovinske osebnosti, uganke glede imen, pozabljena dejstva.

Avtor se med drugim sprašuje, ali so leta 1778 prvi stopili na vrh Triglava štirje ali trije, ali niso bili morebiti prvopristopniki celo lovci, ki so bili pri iskanju in zasledovanju divjadi zelo prodorni. Izstopa tudi mnenje o našem prvaku. *Aljažev stolp je postal nekakšen sramotilni steber za lepljenje reklamnih napisov in nalepk ... Na vrhu se je poleg vsega slabega razpasla še nedovoljena prodaja pijač. Le kje na svetu bi na svoji najvišji gori dopustili takšen semenj ničevosti! Vredno razmisleka, kajne?* Bizjak piše tudi o norostih iz zgodovine Triglava, vse od načrtovane gradnje ogromnega "grand" hotela na vrhu, gradnje kupolastega betonskega

kolosa (vremenskega observatorija), dostopnega z žičnico in cesto do Velega polja, omeni tudi možnost za-
 zajitve Bohinjskega jezera z umetno
 akumulacijo. Ni mu jasno niti, zakaj
 je bilo Gorsko društvo Triglavski pri-
 jatelji, ki je bilo ustanovljeno že leta
 1872, tako odrinjeno in zapostavljeno,
 kajti po njegovem prav to leto velja za
 začetek našega organiziranega gorn-
 ništva. Veliko je tudi drobnih cvetk, ki
 lepo dopolnjujejo zgodbe, na primer
 napačno ime Svinjak, kar bi moral
 biti Svitnjak, kot ga imenujejo doma-
 čini. Dosledno tudi uporablja naziva
 Prisank in Mangrt. Pohvalno je, da je
 avtor iz naše pestre zgodovine izluščil
 tiste posameznike, ki so s svojo de-
 javnostjo in deli obogatili našo zgodo-
 vino. Vseh podatkov je toliko, da bodo
 gotovo presenetili tudi poznavalce,
 kaj šele mlade. *Nove generacije živijo
 v drugačnem času in drugačnem
 svetu, zato jih travma njihovih starih
 staršev več ne zanima. Na soški
 fronti so umirali vojaki iz različnih
 držav, tudi ogromno slovenskih mo-
 bilizirancev, in to na obeh straneh, v
 avstro-ogrskih enotah še več kot v
 italijanskih. Med temi nesrečniki je
 bil tudi ded pisca teh zgodb. Še vedno
 leži nekje pod Krnom.*

Vladimir Habjan

**Samo Rugelj: Samo močni preži-
 vijo.** UMco, Ljubljana, 2023. 272 str.,
 24,90 EUR.

Roman *Samo močni preživijo* je pravzaprav potopis cestnega po-
 tovanja očeta in sina po Združenih
 državah Amerike od Los Angelesa
 do Houstona in nazaj, med katerim
 je poleg ceste ves čas na tapeti tudi
 divja narava – puščava, narodni parki,
 beli pesek in še kaj. Kot pravi novinar
 Boštjan Videmšek: *Ko Rugelj svoje*

*junake odpelje v ameriško divjino,
 začutimo, kako bi Cormac McCarthy
 pisal v slovenščini.* S tem seveda
 misli na njegovo nagrajeno knjigo
Cesta. Med enotedensko vožnjo
 se med drugim vzpneta na Emory
 Peak, 2385 metrov visok vrh gorovja
 v narodnem parku Big Bend. Samo
 Rugelj nas je s svojimi literarnimi po-
 topisi že večkrat popeljal po gorah,
 gorski naravi in tudi otokih (*Triglavske
 poti*, 2018, *Na prepihu*, 2021, *Soncu
 naproti*, 2022), tokrat pa je bolj kot
 hribov v ospredju zgodba mladeniča,
 ki je ravno dopolnil osemnajst let in je
 na tem popotovanju postavljen pred
 preizkušnjo, ki od njega zahteva vse,
 kar zmora, ki mora na hitro odrasti
 in sprejeti odgovornost. Moto, ki ga
 zasleduje knjiga, pravi takole: *Včasih
 je treba storiti kaj narobe, ker se ti
 je zgodilo nekaj, kar ni prav.* Napeta
 pustolovska zgodba, ki jo prebereš na
 mah!

Vladimir Habjan

Berg 2024. Zeitschrift Band 148.
 Deutscher Alpenverein München,
 Österreichischer Alpenverein In-
 nsbruck, Alpenverein Bozen. 2023.
 256 str.

Razlog, da tokrat predstavljamo
 letopis, ki se vsako leto prodaja v več
 kot 20.000 primerkih in ga izdajajo
 tri sosednje nemško govoreče pla-
 ninske zveze, je, da so v 148. zvezku
 prvič objavili članek kakšnega Slo-
 venca na sploh. Dušan Škodič ni
 samo prvi naše gore list, ki se mu je
 to pripetilo, je tudi urednik za planin-
 sko zgodovino pri *Planinskem vestni-
 ku*. V zborniku *Berg 2024* so natisnili
 prevod Škodičevega članka Vzpon
 in propad Kranjske sekcije DÖAV
 (PV 3/2022). To ni le veliko priznanje
 Dušanu za njegovo vztrajno brskanje
 po slovenskih in avstrijskih arhivih,

posredno je padlo nekaj kapljic tudi
 v lonček vaše in naše revije, ker ima
 posluš za tovrstne teme.

Naj na kratko predstavim zbornik,
 kajti za obširno obnovo ni dovolj pro-
 stora. Vsebinska je razdeljena na šest
 poglavij, ime vsakega je sestavljena
 iz začetne besede Berg, kateremu je
 pripeta ključna beseda, ki predstavlja
 tematiko v posameznem poglavju. Iz
 vsakega jih bom omenil le nekaj. Ber-
 gWelten (Gorski svetovi) med drugim
 obravnava območje Berchtesgaden-
 skih Alp z dvoglavim Watzmannom
 in Königsseejem, izgubljene pašnike,
 literarno kraljico kamnitega morja,
 kako je v Nacionalnem parku vse z
 vsem povezano; v poglavju BergFo-
 cus (Osredotočenost na gore) pišejo
 tudi o vračanju življenja v alpske
 doline italijanske pokrajine Piemont
 in o tem, komu pripadajo Alpe; v Ber-
 gMenschen (Ljudje v gorah) je zapis
 o slovaškem alpinistu Zoltanu Demjānu
 in njegovem spoznanju na Daulagiri-
 ju, o poeziji mraza in še čem; BergSte-
 igen (Plezanje in hoja v gorah) poroča
 o prelomnem času v Alpah, o podorih
 in posledicah podnebnih sprememb,
 taljenju ledenikov v avstrijskih
 Alpah – fotografija znanega ozebni-
 ka Pallavicininirine v Grossglocknerju
 kaže, da je bilo v njem julija 2022 le
 še za vzorec snega, ki bi morda zado-
 ščal samo za velikanskega snežene-
 ga moža – šele nato prideta na vrsto
 alpinizem in plezanje; BergWissen
 (Poznavanje gora) obravnava strah
 pred gorami, posttravmatsko stresno
 motnjo zaradi obremenitev pri pleza-
 nju in reševanju v gorah, konec planin;
 BergKultur (Gorska kultura) – na
 začetku je Dušanov članek, nato med
 drugim sledijo še zapis o svetu v nas
 in v alpskih bajkah dandanes, poglav-
 je se konča v duhu *Guadeamus igitur*
 z ljudskimi pesmimi in petjem. Za
 konec sledi abecedni seznam avtoric
 in avtorjev.

Zbornik je v trdi vezavi, listi so težje
 gramature. Omenjene so znane
 evropske stene in plezalne smeri,
 himalajski kolosi ter vitki patagonski
 stolpi. Naletimo na poznana imena,
 kot so Simone Moro, Cory Richards,
 Ed Viesturs, Colin Haley, Babsi
 Zangerl, Jacopo Larcher, Alex Huber,
 Sasha diGiulian, Gerlinde Kalten-
 brunner in druga, kar priča o široko-

kotnem obzorju ustvarjalcev knjige. Besedilo je podloženo z dobrimi fotografijami različnih velikosti.

V kolofonu piše, da je knjiga natisnjena v slovenskem podjetju DZS Grafika, z barvami na osnovi rastlinskih olj in s tiskarskim lakom na vodni osnovi, na papirju s pečatom kakovosti FSC®, uporabljena lepila pa so brez topil. Cena ni navedena, Amazon in založba Tyrolia-Verlag jo prodajata po 25 evrov.

Mire Steinbuch

Irena Cerar: Fairy Trails of Slovenia. Sidarta, Ljubljana, 2023. 192 str., 29,90 EUR.

Prva slovenska izdaja *Pravljicnih poti Slovenije* sega v leto 2004. Če je verjeti spletu, je doživela že več ponatisov. V angleški izdaji (prevedel Gorazd Pipenbaher) je izmed 70 pravljicnih poti slovenskega izvornika izbranih 25 – od Pirana in Sečovelj do potoka Mlinarica in podzemlja Pece, od gradu Grad na Goričkem in ptujskega spomenika Orfeju do kostanjeviškega samostana na Dolenskem.

Med uvodnim branjem o lepotah in raznovrstni pestrosti Slovenije me je spreletelo, da jih dojemam drugače, kot če bi bral ali poslušal slovensko hvalnico, ki so jo ušesa že vajena in jo jemljem nekako samoposebi-mevno. Nasprotno deluje branje v angleščini ne samo kot da bi jo prvič slišal ali bral, temveč jo tudi dojemam drugače; zavem se, da so naravne lepote in kulturne znamenitosti dragocene vrednote, ki bi jih morali varovati in negovati. Žal se tega nekateri ne zavedajo in se obnašajo do njih, kot ... da gre za potrošniško robo na razprodaji.

Zdaj pa k strukturi opisov. Pred vsakim izletom je zapisana ljudska pravljica ali pripovedka, iz katere je razvidno, kako in zakaj sta povezana določen kraj ali znamenitost in pripovedka. Podane so vse običajne informacije o najvišji točki, višini izhodišča in višinski razliki, kar je zlasti pomembno pri izletu z otroki. Sledijo vrsta izleta, najprimernejši čas, morebitne nevarnosti, dolžina trajanja izleta, kočje in gostišča ob poti ter zanimivosti v bližini. Ti podatki so razvrščeni v stolpcu ob levem in desnem zunanem robu osrednjega besedila, vmes so za popestritev majhne risbe ali fotografije. Osrednji del besedila se deli na uvodni splošni opis območja s ciljem, izhodišče in opis same poti. Knjiga je bogato opremljena z ilustracijami in fotografijami. Nekaj risb je celostranskih, nekaj fotografij dvo- in enostranskih, ostali slikovni izdelki so manjši, a so vsi lepi; nekatere ilustracije so naravnost priske. Podnaslovi fotografij so zapisani ob strani, seznam ilustratorjev in fotografov je naveden na zadnji strani knjige.

Dobili smo vizualno privlačen in praktično uporaben izletniški vodnik, obogaten s slovensko ljudsko kulturo, s katerim bodo lahko tujci, ki razumejo angleško, ne samo obogatili svoje znanje o Sloveniji, temveč bodo lahko kratkočasili tudi svoje otroke, za katere bodo izleti mikavni tudi zaradi prepletanja pravljicnega sveta z dejanskim gibanjem na prostem.

Mire Steinbuch

Niccolo Bartoli: Val di Mello. Edizioni Versante Sud, Milano, 2023. 400 str., 38,00 EUR.

Novi vodnik športnoplezalnih in večraztežajnih smeri območja doline Val di Mello, zibelke italijanskega

prostega plezanja, zajema 42 plezalnih sektorjev, ki so predstavljeni z vsemi potrebnimi podatki, skicami in fotografijami. Okolica alpske doline pod mogočno Monte Disgrazio je svojevrstna, pod strmimi gladkimi stenami tečejo modrozelenke reke, kar pričara veličastno vzdušje. Gre za mitsko mesto v zgodovini plezanja, kjer je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja skupini fantov, ki so v stenah potegnili smeri s prvimi svedri, uspelo na novo izumiti plezanje. Avtor je vključil zgodbe nekaterih raziskovalcev, njihova pričevanja so predstavljena iz prve roke. Za ljubitelje plezanja nadvse cenjen vodnik. Napisan je v angleškem, italijanskem in nemškem jeziku.

Vladimir Habjan

Diego Fillippi, Fabrizio Radin: Easy Alpinism in Trentino - South Tyrol. Normal Routes and Arêtes Vol. 2. Eastern Valleys. Edizioni Versante Sud, Milano, 2023. 592 str., 45,00 EUR.

V lanskega novembrskega številki smo predstavili odličnega vodnika *Lahkotni alpinizem*, prvi, zahodni del levo ob avtocesti Verona-Trento-Bolzano-Innsbruck. Letos je založba izdala še drugi, desni, vzhodni del od doline Adige. Le-ta zajema 24 gorskih skupin, med drugim Visoke Ture (Dreiherrenspitze, Rötspitze, Hochgall), dotakne se južnega roba Ötztalskih, Stubaiskih in Zillertalskih Alp (Olperer, Hochfeiler, Grösser Möseler), vključeni so celotni Dolomiti (skupine Odle-Puez, Fanes-Senes-Braies, Sekstenski Dolomiti, Catina-cchio, Sella in Sassolungo, Latemar, Marmolada, Pale di San Martino, Schiara, tudi skupina Piccole Dolomiti idr.), skupina D'Asta in druge;

predstavi tudi zahodni rob Karnijskih Alp (Col Nudo, Crep Nudo). Vseh tur je 116. Način podajanja uvodov, opisov in podatkov o turi je tipičen za vodnike založbe, z vrsto simbolov, kratkimi besedili, preglednimi zemljevidi in vriski v fotografijah, vse skupaj pa nadgradijo odlične fotografije. Tako se sprehodimo od sredogorja (Monte Sperone doseže komaj 1262 metrov) pa tja do ledeniškega sveta in visokih tritisočakov (Hochfeiler, 3510 m), ponekod le hodimo, drugod tudi plezamo, na primer na Veliko Cino ali Sass Maor, po feratah ali prosto, prečimo tudi ledenike. Kot pravita avtorja, so bile vse opisane poti izbrane zaradi lepih razgledov in tudi zahtevnosti, obiščemo pa jih lahko v vseh letnih časih. V obeh zvezkih najdemo poti, ki potekajo vzdolž alpskega loka z visoko nadmorsko višino in ledom, ki se jih je treba lotiti v poletnem času, pa tudi poti, ki ležijo v gorskih skupinah bližje Padski nižini, zato jih je mogoče obiskati pozno jeseni ali celo v suhih zimah. Odlična knjiga, namenjena pohodnikom, ki letujejo v dolinskih krajih, in tudi tistim bolj *našpičenim*, saj so vmes tudi opisi lepih in lažjih plezalnih vzponov. Vodnik je napisan v angleškem jeziku.

Vladimir Habjan

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Upravni odbor (UO) PZS se je 28. septembra sestal na svoji sedmi seji v tem mandatnem obdobju, posvetil se je financam, članstvu, planinskim kočam in potem. Prisotnih je bilo 18 od 23 članov upravnega odbora, kar je 75-odstotna udeležba. Trenutno je v PZS že skoraj 62 tisoč članov, kar kaže na najvišje članstvo v zadnjih dvajsetih letih. Podana je bila informacija o Skladu planinskih koč, ki ga je PZS ustanovila po uničujočih požarih na planinskih kočah in ki je namenjen za obnovo planinskih koč ob hujših naravnih in drugih nesrečah. UO PZS je soglašal, da PD Ajdovščina odpre in je skrbnik odsekov planinskih poti Koča Antona Bavčerja na Čavnu S-Veliki Modrasovec-Na Veverci. UO je soglašal, da se opusti odsek planinske poti PD Dobrovlje Braslovče na trasi Paragojnik-Kokovnik (ID6667) in se v kataster poti PZS zavede kot opuščeni.

Objavljen je bil razpis za soorganizacijo skupščine PZS (19. april), za podelitve najvišjih priznanj PZS (7. december) in za dan planincev (15. junij) v letu 2024.

Na Jestivalu – festivalu okusov in umetnosti v Kobaridu so 30. septembra obeležili dan Biosfernega območja Julijske Alpe. Za novega ambasadorja Biosfernega območja Julijske Alpe so imenovali Martina Šolarja, podpredsednika PZS.

V novih nadaljevanjih podkasta *V steni* je Miha Habjan gostil Andreja Gradišnika, družinskega človeka, vrhunškega podjetnika in izjemnega alpinista, predanega Korošca, ki je letos uresničil svoje sanje – stal je na vrhu Everesta. Naslednja gostja je bila Monika Kambič, ki je ne samo močna, vztrajna in trmasta, ampak tudi vsestranska vrhunska alpinistka, predana otrokom in družini.

Odbor InPlaninec je novembra na Boču pripravilo tridnevno izobraževanje za vse, ki jih zanima delo z invalidi oz. osebami s posebnimi potrebami

(OPP) in ki bi radi nadgradili svoje znanje ter izkušnje.

Mladinska komisija (MK), Slovenske ekipe so na balkanskem prvenstvu v planinski orientaciji, ki je bilo od 29. septembra do 1. oktobra v Zlatiboru v Srbiji, dosegle ekipni pokal za skupno drugo mesto. Balkanski podprvaki med veterani so postali planinci PD Šoštanj, tretjega mesta so se veselili v PD Poljčane. V štirih starostnih kategorijah so se pomerili planinci iz Črne gore, Hrvaške, Severne Makedonije, Slovenije in Srbije.

MK je objavila razpis za priznanje Mladina in gore, najvišje priznanje MK za največje dosežke na področju mladinskega dela v planinstvu, ki so ga podelili na zboru mladinskih odsekov 11. novembra na lgu.

Vodniška komisija je objavila razpis vodniških usposabljanj v letu 2024.

Gospodarska komisija. PD Mozirje je objavilo razpis za najem Mozirske kočice na Golteh, PD Kranj je povabilo kandidate za oskrbnitvo ali najem Planinskega doma na Kališču, PD Domžale je iskalo oskrbnika ali najemnika za Domžalski planinski dom na Veliki planini, PD Zagorje ob Savi je objavilo razpis za najem Planinskega doma na Zasavski sveti gori, oskrbnik Roblekovega doma na Begunščici pa je iskal pomoč pri raznolikem delu v njihovem domu.

Letoŕnja poletna sezona v planinskih kočah je bila znova ena boljŕih in po zaslugi tujih gostov glede na ŕtevilo noćitev celo presega lansko. Većina planinskih koč, ki je bila zaradi vremenskih ujmov poleti zaprta, je spet dostopna po planinskih poteh. Koće v visokogorju so že zaprte, niŕje leŕeće pa kljub spremenljivi vremenski napovedi ŕe vedno prićakujejo obiskovalce, ki naj se za varnejŕi jesenski obisk gora odgovorno pripravijo in primerno opremijo. Strokovni sodelavec PZS Duŕan Praŕnikar je poudaril: "Vse bolj se kaŕe trend povećevanja tujih gostov. Do konca septembra (kar je dostopno po statistićnih podatkih) je tako v planinskih kočah prenoćilo 62 odstotkov tujcev in 38 odstotkov domaćih gostov. Najbolj se to občuti v planinskih kočah osrednjega dela Julijskih Alp, ki – tudi zaradi promocijskih aktivnosti Slovenije – predstavlja najvećji magnet gorskega turizma v

Spoŕtovani naroćniki Planinskega vestnika,

obveŕćamo vas, da bodo poloŕnice za letno naroćnino na Planinski vestnik poslane februarja 2024. Do konca januarja 2024 imate čas, da si priskrbite članski popust.

Kaj morate za to storiti?

Sklenite ali podalŕšajte svojo planinsko člamarino v izbranem planinskem druŕstvu do konca januarja 2024 in na poloŕnici bo upoŕtevan 25 % članski popust. Upravićeni boste tudi do ostalih ugodnosti, ki vam jih prinaŕa članstvo v eni najvećjih in najbolj množićnih organizacij v Sloveniji.

Planinsko člamarino lahko uredite v izbranem PD, na sedeŕu PZS ali na spletu (<https://clanarina.pzs.si>) **Već informacij dobite na 01 43 45 690, pv@pzs.si, www.pzs.si**

Sloveniji. Zaradi že občutne preobremenjenosti bi bila smiselna usmeritev promocije tudi na ostala gorska območja Slovenije." Katere kočje so v visokogorju še odprte? "Od visokogorskih koč je na Kredarici zaradi stalne prisotnosti dežurnih vremenslovcev ves čas možno dobiti zasilno oskrbo in prenočiti v neogrevanih sobah, Dom na Komni je tudi odprt vsak dan, razen novembra in v prvi polovici decembra. Vsak dan v letu je odprt tudi Planinski dom Tamar, le zadnje sredo v oktobru je bila zaradi ujme pot neprehodna; pred obiskom raje preverite stanje poti s klicem v kočjo. Za okus visokogorja bo ob lepih vikendih skrbela Kamniška kočja na Kamniškem sedlu, posebej vabljene pa na Koroško, kjer bodo kočje tudi v jesensko-zimskem času večinoma odprte," navaja Prašnikar. Informacije o odprtosti planinskih koč po Sloveniji najdete na spletni strani pzs.si/koce. PZS še priporoča, da se pred načrtovanim prenočevanjem oz. obiskom z večjo skupino predhodno najavite. Oskrbniki bodo tako lahko pravočasno poskrbeli za ogrevane sobe in zadostno količino hrane.

Letos so potekala **obnovitvena dela na še nekaterih planinskih kočah**, ki so prejela sredstva na razpisu leta 2021 takratnega Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT) za energetska in okoljska sanacija planinskih koč. Dom na Smrekovcu (PD Črna na Koroškem) je zdaj toplotno izoliran, ogrevan z naravnimi viri energije, domača lesena notranjost je prijaznejša za goste in oskrbniško ekipo. Koča na Kokoši (PD Sežana) je s prenovo velikega dela kočje (toplotna izolacija, stavbno pohištvo, toplotna črpalka, sončna elektrarna, LED svetila, varčna oprema za uporabo vode, zbiralnik deževnice, čistilna naprava) dosegla cilj razpisa zmanjšati rabo energije in snovi ter povečati rabo obnovljivih virov energije. Vojkova kočja na Nanosu (PD Postojna) je po prenovi skoraj v celoti nova, saj so bila potrebna obsežnejša dela od načrtovanih; kočja tako ni obnovljena le energetska, ampak tudi po videzu.

Komisija za planinske poti (KPP). 154 prostovoljcev markacistov PZS se je odzvalo na vseslovensko delovno

akcijo, poimenovano dan slovenskih markacistov, ki je tokrat potekala 16. septembra na Pohorju in Kozjaku. Po zaslugi markacistov je svežo podobo dobilo kar 112,3 kilometra planinskih poti, ki so jih poleti prizadeli vetrolom in hudourniške vode, čemur so namenili 924 prostovoljnih ur.

Zaradi velikega zanimanja je KPP razpisala dodatni termin tečaja za markaciste kategorije A, ki so ga organizirali v začetku novembra na Gori Oljki.

Srečanje evropopotnikov 2023 je potekalo 22. in 23. septembra v Posavju; ob tem je bil izpeljan še tradicionalni pohod, ko so pohodniki iz različnih držav in Slovenije prehodili čudovite dele ene od evropskih pešpoti.

Zaprth je več planinskih poti, in sicer med njimi pot med mostom (iz Drežnice) in Bivakom na Črniku, pot na Rativovec čez Razor, pot med Vitrancem in Ciprnikom, pot iz Planice v Tamar. Pred odhodom v hribe preverite stanje planinskih poti na spletni strani <https://stanje-poti.pzs.si>.

Komisija za alpinizem (KA). Med 27. septembrom in 9. novembrom se je v indijski Himalaji s ciljem plezati v stenah sedemtisočakov Kamet (7769 m) in Mukut Parbat (7242 m) mudila petčlanska odprava pod vodstvom Luke Stražarja (Akademski AO), člani pa so bili Nejc Marčič (AO PD Radovljica), Martin Žumer (AO PD Radovljica), Marko Prezelj (AO PD Kamnik) in Gregor Šegel (AO PD Ljubljana - Matica). Žal so bile snežne razmere neugodne, tako da niso uresničili svojih ciljev, so se pa srečno vrnili domov.

Alpinisti veterani so se 6. oktobra v Koči na Gozdu sestali že na 42. sre-

čanju. Udeležilo se ga je kar 48 alpinistov veteranov, ki so počastili spomin na sedem umrlih članov veteranske družine, v svoje vrste so sprejeli tri nove člane, jubilatoma pa so ob častljivih življenjskih jubilejih podarili spominska knjižna darila.

KA je objavila razpis za kategorizacijo za leto 2023 (jesenski rok) in zaradi vremena predstavila Festival alpinizma na 11. november.

O poletni odpravi Cordillera Blanca (Andi, Peru) sta poročala Urban Bolta (AO PD Domžale) in Uroš Oblak (AO PD Kranj), Sara Jaklič, Mojca Kranjc, Anja Petek in Petra Klinar Stražar pa o odličnem plezalnem taboru ženskih navez v Švici.

Sara Jaklič (AO PD Kranj) in Marija Šorl (z dekliškim priimkom Jeglič, AO PD Ljubljana - Matica) je uigrana kranjsko-ljubljanska naveza vrhunskih slovenskih alpinistk, ki se je 28. oktobra odpravila na alpinistično odpravo v Oman. Njun glavni cilj je plezanje v pogorju Jebel Mishta in v okolici, domov pa se predvidoma vračata 19. novembra.

Komisija za športno plezanje (KŠP). Radijska oddaja *Hudo* je bila obarvana s športnim plezanjem, gostje so bili člani slovenske mladinske reprezentance v športnem plezanju in selektorica mladinske izbrane vrste Ajda Remškar.

KŠP je objavila brezplačni izobraževalni seminar in trening kampus za hitrostne športne plezalce, ki bo med 17. in 19. novembrom v Celju.

Mednarodna zveza za športno plezanje (IFSC) je objavila koledar tekem svetovnega pokala (SP) v prihodnji sezoni. Med devetimi prizorišči bo znova Koper, kjer bo tekma

Vojkova kočja na Nanosu po prenovi Arhiv PD Postojna

SP v težavnostnem plezanju 6. in 7. septembra.

Komisija za gorske športe je sredi oktobra organizirala plezalni tabor Zasavje, katerega namen je bil spoznavanje s plezalno disciplino kot samostojno disciplino ali kot trening za zimski alpinizem, plezanje z orodji v zasavskih plezališčih, druženje plezalk in plezalcev, ki jih ta vrst plezanja navdušuje, ter prenos znanja in izkušenj na mlajše plezalce.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK). Člani KTK so bili v zadnjem času zelo dejavni; pripravili so številne novosti na Slovenski turnokolesarski poti (STKP), med drugim je poleti študentska delovna brigada Študentske organizacije Univerze v Mariboru markirala STKP med kočjo Planinc na Pohorju in Košenjakom na Kozjaku, jeseni pa so začeli označevati STKP med Cerknim in Golaki nad Ajdovščino, na Solčavskem in v Smrekovškem pogorju.

Planinska založba. Izšel je nov turno-smučarski priročnik *Turno smučanje* prekaljenega avtorja Toneta Golnarja, ki se s turnim smučanjem ukvarja že 40 let, je vodnik PZS, mednarodni planinski vodnik in alpinistični inštruktor. Priročnik priporočamo v branje prav vsakomur – začetnikom kot osnovna literatura, izkušnim oračem snega pa kot opomnik in osvežitev znanj. Novembra izide knjiga *Triglav je naš*, novo delo neumornega raziskovalca slovenske planinske zgodovine in našega člana uredniškega odbora Dušana Škodiča. V njem nazorno opisuje dejavnosti SPD in nemških podružnic, v ozadju katerih se kažejo groba nacionalna trenja in zakulisne špekulacije, ki so se prenesle tudi v gore.

PZS je povabila na odprtje otroškega igrišča pri Planinskem domu pri Gospodični na Gorjancih in poročala o svečanost ob 70-letnem jubileju odprtja slovenske poti na Mangart.

9. festival *Brati gore* se na pobudo Stalnega sekretariata Alpske konvencije vsako leto odvija ob mednarodnem dnevu gora, 11. decembru. Svoje letošnje dogodke registrirajte na spletni strani www.alpconv.org do 30. novembra.

Festival *European Outdoor Film Tour* bo tudi letos v Sloveniji, in sicer v Celju

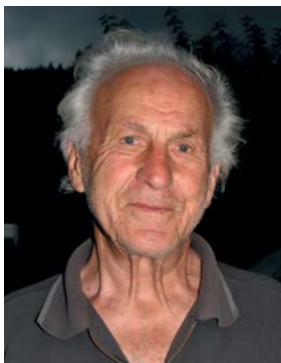
23. novembra, v Kranju 24. novembra, v Ljubljani 25. novembra in za zaključek ponovno v Kranju 29. novembra.

Zdenka Mihelič

U SPOMIN

Stanko Lodrant

(1927–2023)

Pojdem tja čez daljne gore,
ki nasproti mi bleščijo,
ki vrhunci se jim sivi
v zarji jutranji zlatijo.
(Janko Kersnik)

Stanko Lodrant se je rodil leta 1927 na Prevaljah kot drugi v družini z desetimi otroki. V času Kraljevine Jugoslavije je zaključil pet razredov osnovne šole na Prevaljah, nižje razrede tedanje osemletne gimnazije pa v Mariboru. V letih 1941–1945, ko je bila Mežiška dolina priključena nacistični Nemčiji, je bil Stanko dijak višjih razredov gimnazije v Celovcu. Med leti 1946–1950 je študiral kemijo na Univerzi v Ljubljani. Naslednjih polnih štirideset let (1950–1990) je bil Stanko profesor kemije na Gimnaziji Ravne na Koroškem. Obdarjen je bil z mnogimi talenti. Bil je legenda kemijskega uma, njegov sloves se je širil daleč čez meje gimnazijskih zidov. Naravoslovec, kemik, citrar, ljubitelj planin, pronicljiv in občutljiv pisec, opazovalec, govorec, motivator ..., vse to ga je poosebljalo. Dijaki se ga spominjajo kot prijaznega pedagoga, korektnega, a milega ocenjevalca znanja. Stanko je znal mlade aktivirati, dal jim je priložnost za široko razmišljanje, za povezovanje področij in bogato popotnico v svet znanj, idej

mišljenja, odprtosti, zmožnost širjenja sveta kot dojemanje notranje neskončnosti.

Ljubezen do gora mu je bila položena že v zibelko. Ob 60. obletnici Planinskega društva Prevalje (leta 1979) je v *Koroškem fužinarju* zapisal: "Danes morajo planinska društva najti poti v šole in tam razširati svoje ideje, ne pa se razburjati, da mladina ne pride k odborniku, ki je določen za mladinska vprašanja." In tako je Stanko tudi deloval; na gimnaziji je vodil planinski krožek, dijake in dijakinje je vodil po planinskih in alpinističnih poteh domačih gora Uršlje, Pece, Raduhe, Olševe, Julijcev in tudi po Balkanu. To so bila nepopisna doživetja. Te poti pa niso bila zgolj družabna potepanja, spremljala jih je učiteljeva poučna, domoljubna in vzgojna namera, da v gore ne hodimo le z nogami, temveč tudi z glavo in srcem.

"Ne gre za bitko z goro, gre za bitko s samim seboj in svojimi vrlinami in svojimi slabostmi. Čutiš svet, čutiš Zemljo, Sonce, veter, vse diha in te omamlja. Da doživljaš življenje samo, hrepeniš po sreči in njenem doseganju, da postajaš boljši človek."

Stanko Lodrant je bil eden najvidnejših članov v planinski organizaciji na Koroškem. V obdobju, ko je bil predsednik PD Prevalje (1977–1987), je društvo pripravilo vso potrebno dokumentacijo za gradnjo prizidka planinskega doma na Uršlji gori, ki je bil v letu 1984 tudi dograjen. Bil je eden izmed sooblikovalcev prevaljskega alpinizma. S svojim vsesplošnim kulturnim znanjem je deloval z opremo in ilustracijami v almanahih PD Prevalje, objavljaj je v *Koroškem fužinarju*, *Planinskem vestniku*, njegove številne lesoreze srečujemo ob planinskih poteh na Uršljo in na Brinjevo goro.

Prejel je svečano listino Planinske zveze Slovenije, bronasti, srebrni in zlati častni znak PZS in priznanja PZ Jugoslavije, častni znak Telesnokulturne skupnosti Ravne na Koroškem in številna priznanja s pedagoškega, čebelarskega in kulturnega področja. Težko je v nekaj vrsticah strniti bogato zapuščino Stanka Lodranta, saj zanj na vseh področjih velja Aristotelova misel "Užitek pri delu ustvarja odličnost."

Dragomir Benka, PD Prevalje

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA
Starostniki v gorah

INTERJU
Klemen Belhar, Danica Padjan, Miro Šušteršič,
Andrej Jež, Zdravko Bodlaj, Sandra Voglar

Z NAMI NA POT
Bosna in Hercegovina

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**JESENSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.02 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore-ljudje

OTROŠKI PLANINSKI KOTIČEK

